

Programmabegroting 2025

INHOUDSOPGAVE

AANBIEDING EN VASTSTELLING	5
PROGRAMMAPLAN 2025	11
PROGRAMMA 0 BESTUUR EN ONDERSTEUNING.....	13
PROGRAMMA 1 VEILIGHEID.....	15
PROGRAMMA 2 VERKEER EN VERVOER.....	17
PROGRAMMA 3 ECONOMIE.....	21
PROGRAMMA 4 ONDERWIJS.....	25
PROGRAMMA 5 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE	27
PROGRAMMA 6 SOCIAAL DOMEIN	31
PROGRAMMA 7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU	37
PROGRAMMA 8 RUIMTE EN WONEN.....	41
OVERZICHT ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN	43
OVERZICHT OVERHEAD	45
PARAGRAFEN 2025	47
PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING	49
PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN.....	57
PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING	63
PARAGRAAF OPENBAARHEID	67
PARAGRAAF FINANCIERING	69
PARAGRAAF GRONDBELEID.....	73
PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN.....	77
PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN	93
FINANCIELE BEGROTING 2025-2028	101
OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN	103
TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN.....	105
UITEENZETTING FINANCIELE POSITIE EN TOELICHTING	113
BIJLAGEN	121
INVESTERINGSPLANNING 2025.....	123
INVESTERINGSPLANNING 2026	124
INVESTERINGSPLANNING 2027	125
INVESTERINGSPLANNING 2028	126

AANBIEDING EN VASTSTELLING

No.: 978419

Portefeuillehouder: allen

Afdeling: Middelen

Behandelaar: A. Moerland

De raad van de gemeente Tholen

Tholen, 1 oktober 2024

Onderwerp:

Voorstel tot vaststelling van de programmabegroting 2025 en instemming met de meerjarenraming 2026-2028

Geachte raad,

Hierbij bieden wij u de programmabegroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028 aan. Het begrotingsjaar 2025 is alweer het laatste volledige jaar van deze zittingsperiode. De afgelopen periode hebben we belangrijke stappen gezet bij de uitvoering van het beleidsprogramma "Samen Leven, Ruimte Geven". Zo hebben we aansprekende projecten als de Brede School in Sint-Maartensdijk en de derde aansluiting van Tholen gerealiseerd. Ook de kwaliteit van de buitenruimte is zichtbaar toegenomen. Verder zijn de dorpsbezoeken succesvol en is de toezicht- en handhavingcapaciteit op het terrein van openbare orde en veiligheid op een hoger niveau gebracht. Zo maar een paar voorbeelden van resultaten waarop we trots zijn. Ook de financiële positie van de gemeente heeft zich positief ontwikkeld. We voldoen op alle onderdelen aan de door uw raad geformuleerde financiële doelstellingen.

Een en ander is zeker geen reden om achterover te leunen. We zijn nog niet klaar. In de openbare ruimte willen we in het resterende deel van deze raadsperiode flinke stappen zetten door de realisatie van de mobiliteitshub in Tholen, de randweg bij Oud-Vossemeer en voorzieningen voor onderwijshuisvesting. Verder gaan we samen met betrokkenen aan de slag met het landschapsontwikkelingsplan en met de toeristische en recreatieve ontwikkelingen. Daar waar bestemmingsplannen onherroepelijk zijn vastgesteld, willen we snelheid maken met het uitgeven van bouwgrond, om zo de druk op de woningmarkt te verminderen. Binnen het sociaal domein willen we de vastgestelde visie op het voorliggend veld tot uitvoering brengen en richten we een Sterk Lokaal Team in. Dat en meer in deze begroting, die verder invulling geeft aan het beleidsprogramma.

Toch blijven we voorzichtig. Het financieel perspectief is niet rooskleurig. In de kadernota 2025 zijn we daarop al ingegaan. De structurele middelen die het Rijk via de uitkering gemeentefonds beschikbaar stelt, groeien namelijk niet evenredig mee met de taken die gemeenten moeten uitvoeren. Voor de VNG staat vast dat, ook met het in de voorjaarsnota aangekondigde schrappen van de oloploop van de opschalingskorting vanaf 2026, nog steeds een groot gat overblijft dat, hetzij door meer middelen, hetzij door minder taken gedicht moet worden.

Wij delen de zorg van de VNG. Door incidentele meevallers hebben we de afgelopen jaren weliswaar positieve financiële resultaten geboekt, maar in ons meerjarenperspectief zien we wel degelijk terug dat structurele baten en lasten niet in evenwicht zijn, met een dieptepunt in het ravijnjaar 2026. De kosten van met name Jeugdzorg, Wmo en gemeenschappelijke regelingen stijgen, mede door inflatie, fors. De uitkering gemeentefonds blijft daarbij achter. Door een voorzichtig financieel beleid te voeren, houden we al jaren de schade beperkt, in de wetenschap dat dit vooral ten koste gaan van autonome taken die we uitvoeren. Nog in deze zittingsperiode zullen wij ons financieel beleid actualiseren om ook in de toekomst financieel gezond te blijven en ruimte te houden voor het investeren in onze samenleving.

De programmabegroting bestaat uit drie delen:

1. Het programmaplan, bestaande uit de te realiseren programma's, de overzichten algemene dekkingsmiddelen en overhead en de bedragen voor vennootschapsbelasting en onvoorzien. Het programmaplan bevat wettelijk verplichte beleidsindicatoren, welke in onderhavige begroting cursief zijn weergegeven;
2. De paragrafen, die inzicht geven in weerstandsvermogen en risicobeheersing, onderhoud kapitaalgoederen, bedrijfsvoering, openbaarheid, financiering, grondbeleid, verbonden partijen en lokale heffingen;
3. De financiële begroting, bestaande uit het overzicht van baten en lasten, de toelichting hierop, de uiteenzetting van de financiële positie en een overzicht van de geraamde baten en lasten per taakveld.

In dit voorstel gaan wij nader in op de volgende zaken:

- Relatie kadernota 2025 - programmabegroting 2025;
- Ontwikkeling woonlasten / lastendruk;
- Voorstel.

Relatie kadernota 2025 - programmabegroting 2025

In uw vergadering van 4 juli 2024 heeft u de kadernota 2025 vastgesteld. Op basis van deze kadernota 2025 hebben wij de programmabegroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 opgesteld. Dit resulteert in de volgende saldi (bedragen x € 1.000):

	2025	2026	2027	2028
Saldo kadernota 2025	0	-503	-245	-245
Mutaties algemene reserve niet vrij besteedbaar	-25	0	0	0
Toeristenbelasting	0	0	0	0
Persoonsgebonden budgetten	65	65	65	65
Doelsubsidie Bibliotheek Oosterschelde	75	0	0	0
Overige mutaties	18	-6	-14	-5
Saldo programmabegroting / mjr	133	-444	-194	-185
	voordelig	nadelig	nadelig	nadelig

Mutaties algemene reserve niet vrij besteedbaar

Door het positieve saldo in de jaarschijf 2025 kan de voorgenomen onttrekking aan de algemene reserve niet vrij besteedbaar vervallen. Dit leidt per saldo tot een nadeel van € 25.000.

Toeristenbelasting

In de vergadering van 4 juli 2024 heeft uw raad bij de behandeling van de kadernota 2025 een motie aangenomen over de verhoging van de toeristenbelasting. In deze motie verzoekt uw raad ons college om in overleg met de toeristische sector te komen tot een voorstel voor verhoging van de toeristenbelasting, welke afgestemd is op de gezamenlijke ambitie op het vlak van toerisme en recreatie. Het voorstel wordt bij de behandeling van de verordeningen toeristenbelasting en watertoeristenbelasting aan uw raad voorgelegd. Tot dit moment voeren we in overeenstemming met de motie geen verhoging door. Per saldo heeft dit geen impact op het begrotingsaldo door de budgettair neutrale verwerking.

Persoonsgebonden budgetten

Op basis van de meest recente overzichten van de Sociale Verzekeringsbank kunnen de persoonsgebonden budgetten neerwaarts bijgesteld worden. Dit leidt tot een voordeel van € 65.000.

Doelsubsidie Bibliotheek Oosterschelde

De subsidie voor de oprichting van een nieuwe volwaardige bibliotheekvestiging in de Brede school in Sint-Maartensdijk kan voor 80% ten laste van de SPUK Lokale Bibliotheekvoorzieningen gebracht worden. Het voor 2025 geraamde bedrag van € 75.000 kan hierdoor vrijvallen.

Ontwikkeling woonlasten / lastendruk

Ons tarievenbeleid heeft ertoe geleid dat wij qua woonlasten tot de 50 goedkoopste gemeenten behoren. Volgens de "Atlas van de lokale lasten 2024" van het COELO staan we (van goedkoop naar duur) momenteel op de 28^e plaats (2023: 34^e plaats). Deze positie bij de 50 goedkoopste gemeenten willen we handhaven. Onderstaande overzichten geven een beeld hoe de woonlasten zich in 2025 in een gemiddelde situatie voor eigenaren / gebruikers ontwikkelen ten opzichte van de vastgestelde tarieven 2024. Daarmee verwachten we onze positie te kunnen handhaven.

Meerpersoonshuishouden	Eigenaar en gebruiker		Gebruiker (geen eigenaar)	
	2024	2025	2024	2025
Afvalstoffenheffing	€ 296	€ 312	€ 296	€ 312
Rioolheffing	€ 210	€ 210	€ 210	€ 210
Onroerende zaakbelasting	€ 326	€ 329	-	-
Totaal	€ 832	€ 851	€ 506	€ 522
Procentuele stijging		2,3%		3,2%

Eenpersoonshuishouden	Eigenaar en gebruiker		Gebruiker (geen eigenaar)	
	2024	2025	2024	2025
Afvalstoffenheffing	€ 232	€ 245	€ 232	€ 245
Rioolheffing	€ 182	€ 182	€ 77	€ 77
Onroerende zaakbelasting	€ 326	€ 329	-	-
Totaal	€ 740	€ 756	€ 309	€ 322
Procentuele stijging		2,2%		4,2%

De tarieven zijn in lijn met de kadernota 2025. De gemiddelde woonlasten in Nederland bedragen in 2024 voor een meerpersoonshuishouden (eigenaar en gebruiker) € 994 en voor een eenpersoonshuishouden (eigenaar en gebruiker) € 911. Voor meer informatie verwijzen we u naar de paragraaf Lokale heffingen.

Voorstel

Samenvattend stellen wij u voor:

- a. De met een overschot van € 133.344 sluitende begroting van baten en lasten voor het jaar 2025 vast te stellen op een bedrag van € 96.976.347;
- b. In te stemmen met de meerjarenraming 2026-2028, met een totaal van baten en lasten van respectievelijk:
 - € 84.677.663 in 2026, waarbij inbegrepen een begrotingstekort van € 444.141;
 - € 82.750.546 in 2027, waarbij inbegrepen een begrotingstekort van € 194.025;
 - € 81.763.940 in 2028, waarbij inbegrepen een begrotingstekort van € 185.089.
- c. De kredieten volgens de investeringsplanning 2025 beschikbaar te stellen.

Met vriendelijke groet,

Burgemeester en wethouders van Tholen,

J.K. Fraanje
secretaris

M.L.P. Sijbers
burgemeester

No.: 978419
Hof van Tholen 2
4691 DZ Tholen
Postbus 51
4690 AB Tholen
telefoon: (0166) 66 82 00
telefax: (0166) 66 35 53
bank: BNG 28.50.08.315

De raad van de gemeente Tholen;

gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders d.d. 1 oktober 2024;

b e s l u i t :

- a. De met een overschot van € 133.344 sluitende begroting van baten en lasten voor het jaar 2025 vast te stellen op een bedrag van € 96.976.347;
- b. In te stemmen met de meerjarenraming 2026-2028, met een totaal van baten en lasten van respectievelijk:
€ 84.677.663 in 2026, waarbij inbegrepen een begrotingstekort van € 444.141;
€ 82.750.546 in 2027, waarbij inbegrepen een begrotingstekort van € 194.025;
€ 81.763.940 in 2028, waarbij inbegrepen een begrotingstekort van € 185.089.
- c. De kredieten volgens de investeringsplanning 2025 beschikbaar te stellen.

Aldus vastgesteld door de raad van
de gemeente Tholen in zijn openbare
vergadering van 7 november 2024.

, voorzitter

, griffier

PROGRAMMAPLAN 2025

0. Bestuur en Ondersteuning
 1. Veiligheid
 2. Verkeer en Vervoer
 3. Economie
 4. Onderwijs
 5. Sport, Cultuur en Recreatie
 6. Sociaal Domein
 7. Volksgezondheid en Milieu
 8. Ruimte en Wonen
- Overzicht Algemene Dekkingsmiddelen
- Overzicht Overhead

PROGRAMMA 0 BESTUUR EN ONDERSTEUNING

De gemeente Tholen heeft zich in de afgelopen jaren meer gericht op de Zeeuwse samenwerking. Er wordt deelgenomen aan verschillende gemeenschappelijke regelingen op het terrein van veiligheid, gezondheid, milieu, cultuur en sociaal domein. We geloven in de meerwaarde van samenwerking en investeren daarom in de Zeeuwse samenwerking, zowel bestuurlijk, als ambtelijk. Anderzijds is Tholen ook georiënteerd op West-Brabant en dan met name op Bergen op Zoom en Steenbergen. Zorg, onderwijs, arbeidsmarkt, economie, cultuur, openbaar vervoer: het zijn allemaal beleidsvelden waarbij Tholen voor een belangrijk deel op West-Brabant is aangewezen.

Tholen is een toekomstbestendige gemeente zonder het oog te verliezen voor het beheer van het bestaande. De blik is naar buiten gericht, ook over de gemeente- en provinciegrens heen. Het streven is er op gericht om recht te doen aan de “couleur locale” en om vanuit historie, traditie en identiteit het verschil te maken. Tholen is een gemeente die een constructieve relatie met de samenleving voor ogen heeft, waarin ruimte is voor participatie en samenwerking. De gemeente streeft naar een versterking van de dienstverlening over de gehele linie en gebruikt daarbij voorzieningen die gemeenten en andere overheden op landelijk en provinciaal niveau (laten) ontwikkelen. Een goede dienstverlening is een belangrijke grondslag voor het behoud van het vertrouwen van onze burgers in het openbaar bestuur. Door de vele crises is dit vertrouwen immers gedaald.

Doelstelling programma

Wij sluiten aan op ontwikkelingen in de samenleving. We verbinden en versterken, vanuit traditie en ambitie. We zijn een zelfstandige gemeente, maar werken samen op diverse niveaus. We versterken de dienstverlening over de gehele linie en werken aan het herstel van het vertrouwen in het openbaar bestuur.

Taakveld: 0.1 Bestuur

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal volgers op Facebook	4.793	5.243	5.627
Aantal volgers op Twitter	2.213	2.247	2.238
Aantal volgers op Instagram	1.915	2.121	2.246
Aantal volgers op LinkedIn	1.799	2.251	2.537

Wat willen we bereiken?

- We blijven een zelfstandige gemeente. Waar dat met het oog op het realiseren van de bestuurlijke doelstellingen efficiënt en effectief is, wordt er met anderen bestuurlijk en ambtelijk samengewerkt;
- We willen de communicatie met en voor onze inwoners optimaliseren. Dit signaal hebben we afgegeven door als organisatie de Direct Duidelijk Deal te ondertekenen en in verschillende trajecten duidelijk taalgebruik onder de aandacht te brengen. Een verbeteringslag in het schrijven van (openbare) stukken zorgt ervoor dat inwoners beter begrijpen waar de gemeentelijke organisatie aan werkt, waardoor een bredere basis voor vertrouwen en samenwerking ontstaat met onze inwoners.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We geven uitvoering aan het project dorpsagenda's als participatieplatform. We borduren voort op de goed ontvangen opzet van de bijeenkomsten in Scherpenisse en Oud-Vossemeer. We gaan uit van circa 2 kernen per jaar.

We bieden op een kwalitatief goede en begrijpelijke manier relevante informatie aan, die inspeelt op de belevingswereld van inwoners en ondernemers. Zo dragen we bij aan een goede verstandhouding tussen gemeente en omgeving.

We maken gebruik van communicatiekanalen die uiteenlopende doelgroepen aanspreken en gebruiken deze kanalen ook om tijdig signalen uit de samenleving op te pikken en er pro-actief op in te spelen. Zo dragen we bij aan een betere gemeentelijke dienstverlening.

We verbeteren de raadsvoorstellen. Verder starten we met de verbetering van de digitale communicatie via de website, het Klantcontactcentrum (e-mail) en social media.

We gaan met de bewoners het gesprek aan over specifieke onderwerpen, met inzet van verschillende op de doelgroep passende communicatiemiddelen.

Taakveld: 0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?

Een goede dienstverlening, die toegankelijk is voor onze inwoners, ondernemers en bezoekers. De verwachtingen over onze dienstverlening zijn duidelijk en maken we waar.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Waardering dienstverlening burgerzaken	8,1	>8,0

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We herijken onze visie op dienstverlening.

We continueren het meten van de klanttevredenheid van de dienstverlening. Dit doen we dagelijks met behulp van de Klant Contact Monitor (KCM). Door directe meting krijgen we meteen feedback van inwoners over de kwaliteit van de totale dienstverlening.

We voegen steeds meer nieuwe diensten toe aan het selfservice-pakket voor burgerzaken. Hierdoor worden we flexibeler in onze dienstverlening richting de burger, omdat meer en meer producten digitaal te regelen zijn.

Lasten en baten programma 0 Bestuur en Ondersteuning

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
0.1 Bestuur	1.307.573	2.006.600	1.974.500	1.974.500	1.924.500	1.824.500
0.2 Burgerzaken	1.202.313	999.000	1.098.300	1.098.300	1.098.300	1.098.300
Totaal lasten	2.867.525	3.512.600	3.611.800	3.611.800	3.561.800	3.461.800
Totaal baten	-357.638	-507.000	-539.000	-539.000	-539.000	-539.000
Saldo	2.509.887	3.005.600	3.072.800	3.072.800	3.022.800	2.922.800

PROGRAMMA 1 VEILIGHEID

Tholen is een rustige gemeente, waar je je kinderen met een gerust hart over straat kunt laten gaan. Toch gaat de verharding van de maatschappij die gepaard is gegaan met een verharding van de criminaliteit, niet aan Tholen voorbij. In de afgelopen jaren zijn er diverse incidenten geweest, vooral ook drugsgerelateerd. Waakzaamheid is geboden, zowel in het buitengebied, als in de kernen en de havens. De mate waarin de gemeente in staat is de ondermijnende effecten van georganiseerde criminaliteit tegen te gaan, zowel preventief als reactief (bestuurlijke weerbaarheid), is het antwoord van de overheid op de toenemende harde criminaliteit. Omdat de harde criminaliteit zich niet aan gemeentegrenzen houdt en steeds vaker ook gebruik maakt van het digitale netwerk, is het van belang dat we (lokaal en regionaal) samenwerken.

Op het terrein van veiligheid, maakt Tholen deel uit van twee werelden: Zeeland en West-Brabant. In Zeeland wordt samengewerkt binnen de VeiligheidsRegio Zeeland op het gebied van crisisbeheersing en brandweer, met West-Brabant (De Markiezaten) ziet de samenwerking toe op openbare orde en veiligheid.

Integrale samenwerking op het gebied van veiligheid is en blijft belangrijk en noodzakelijk. Dit blijft de komende beleidsperiode een aandachtspunt. Maar even belangrijk zijn de maatregelen die we kunnen nemen om de druk op politie en justitie te beperken: goede begeleiding en ontwikkeling van de jongeren, preventieve maatregelen in de buurten, een sterke en oplettende sociale structuur, een veerkrachtig sociaal vangnet en een goede begeleiding van personen met verward gedrag zijn allemaal ingrediënten die de veiligheid kunnen bevorderen.

Doelstelling programma

Samen met inwoners, ondernemers, politie, handhavers en justitie streven we naar een veilig Tholen. De gemeente Tholen creëert randvoorwaarden voor een veilige en prettige woon- en leefomgeving (zowel sociaal als fysiek), betreft haar inwoners hierbij om dat te realiseren en helpt hen om meer voor zichzelf en voor elkaar te zorgen.

Taakveld: 1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Wat willen we bereiken?

- Goede afspraken en voorzieningen inzake bluswatervoorziening;
- Risicobeheersing, incidentbeheersing en -bestrijding in samenwerking met de Veiligheidsregio Zeeland;
- Adequaat optreden bij (mini)crises in het fysieke en sociale domein.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We professionaliseren de crisisorganisatie, door o.a. minimale bezetting van de taakorganisaties (zoals communicatie, publieke zorg, evacuatie, ruimtebeheer) te realiseren, specifieke opleidingen te verzorgen en oefeningen te organiseren.

We wachten de inventarisatie van de knelpunten bij de bluswatervoorzieningen af en werken pro-actief mee aan oplossingen.

Taakveld: 1.2 Openbare orde en veiligheid

Wat willen we bereiken?

- We streven naar een integrale aanpak van overlast in de diverse kernen;
- We streven naar een integrale aanpak van ondermijning en vergroting van de bestuurlijke weerbaarheid;
- Ter behoud van een veilige en leefbare gemeente willen we een besef van veiligheid creëren bij burgers.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Totaal aantal verwijzingen Halt per 10.000 jongeren	13	<10
Aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	0,2	<0,2
Aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	2,8	<2,8
Aantal diefstallen uit woning per 1.000 inwoners	0,6	<0,6
Aantal vernielingen en beschadigingen (openbare ruimte) per 1.000 inw.	3,2	<3,2

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We professionaliseren de integrale samenwerking tussen het sociaal domein en het veiligheidsdomein. Via het voorliggend veld willen we problemen bij inwoners eerder signaleren, zodat we tijdig kunnen helpen.

We bevorderen de bewustwording van onze inwoners, ondernemers, raad en interne organisatie op het gebied van criminaliteit (o.a. ondermijning, cybercrime, drugs, criminaliteit in havens) door voorlichting en trainingen.

We faciliteren buurtpreventie-groepen en geven voorlichting.

We voeren integrale (bestuurlijke) controles inzake ondermijning en criminaliteit uit.

We stellen het jaarplan integrale veiligheid 2025 op. We vertalen het jaarplan in een veiligheidskalender en communiceren daarover.

We oefenen in het kader van openbare orde en veiligheid.

We onderzoeken hoe we de Wet bevordering integriteitsbeoordelingen door het openbaar bestuur (Wet Bibob) beter in kunnen zetten.

We onderzoeken of we datagericht werken in kunnen zetten bij specifieke onderwerpen, zoals spookbewoning, leegstaande panden en drugsgebruik.

Lasten en baten programma 1 Veiligheid

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.360.156	2.356.800	2.484.300	2.484.000	2.583.700	2.583.400
1.2 Openbare orde en veiligheid	646.571	872.000	859.000	852.000	852.000	852.000
Totaal lasten	3.012.425	3.228.800	3.343.300	3.336.000	3.435.700	3.435.400
Totaal baten	-5.698	0	0	0	0	0
Saldo	3.006.728	3.228.800	3.343.300	3.336.000	3.435.700	3.435.400

PROGRAMMA 2 VERKEER EN VERVOER

De kwaliteit van de openbare ruimte is een belangrijke factor in de beleving van de inwoners. Veel opmerkingen die in de burger- en ondernemerspeiling gemaakt worden, hebben betrekking op de openbare ruimte. Uw raad heeft daarom extra budget beschikbaar gesteld om het onderhoudsniveau te verhogen en om de toegankelijkheid van de openbare ruimte te verbeteren, zodat iedereen kan meedoen. Ook willen we de betrokkenheid van de inwoners bij de directe woonomgeving vergroten: de aanleg van geveltuintjes en het af en toe verwijderen van onkruid op de eigen stoep, kunnen bijdragen aan een kwaliteitsimpuls.

Een plattelandsgemeente als Tholen kent een diverse mobiliteitsopgave. Daarom brengen we het mobiliteitsplan ten uitvoer. Het optimaal bereikbaar houden van kernen en voorzieningen vraagt om creatieve maatregelen en oplossingen. We zoeken daarom actief de samenwerking met burgerinitiatieven, bijvoorbeeld rond het idee van de mobiliteitshubs. We geven ruimte aan het concept van vervoer delen, slechten grenzen tussen diverse categorieën van collectief vervoer en investeren in de verduurzaming door een fijnmaziger netwerk van oplaadpunten. Er wordt bovendien ingezet op een kernenverbindend netwerk van veilige fietspaden. Ook de parkeerproblematiek binnen de kernen wordt integraal meegenomen in het mobiliteitsvraagstuk.

Doelstelling programma

Tholen is bereikbaar en heeft een leefbare, toekomstbestendige openbare ruimte, die door veel mensen als prettig wordt ervaren.

Taakveld: 2.1 Verkeer, wegen en water

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Totale lengte wegen in beheer (in km)	134	134,7	136
Lengte wegen (in km) niet duurzaam ingericht	46	46	46
Totaal aantal borden	4.786	4.840	4.910
Waarvan verkeersborden en onderborden	2.775	2.854	2.863
Totaal verhard oppervlak onkruidbestrijding (m ²)	1.050.402	1.068.141	1.062.391

Wat willen we bereiken?

- We willen de verkeersveiligheid, bereikbaarheid, toegankelijkheid, leefbaarheid en onderhoudstoestand van de verharding binnen de bebouwde kommen op het huidige niveau handhaven en waar nodig / mogelijk verbeteren;
- We willen de verkeersdeelnemers bewust maken van de gedragsregels en risico's;
- We willen duurzame mobiliteit bevorderen.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
% wegen in onderhoudsniveau C	1,8%	<1,0%
% wegen met achterstallig onderhoud (niveau D)	2,0%	<1,0%

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We overleggen met de provincie over de verdere planvorming met betrekking tot de rondweg Oud-Vossemeer. Naar verwachting wordt in 2025 de benodigde planologische procedure doorlopen.

We werken de Zeeuwse regionale mobiliteitsstrategie nader uit, o.a. door invulling te geven aan fijnmazige mobiliteit (in combinatie met een nieuwe busconcessie) en door onderzoek uit te voeren naar toepassing van deelmobiliteitsconcepten. Tegelijkertijd werken we aan de realisatie van een regiohub in Tholen en een reguliere hub in Poortvliet. De realisatie staat gepland voor 1^e halfjaar 2025.

We hebben uitvoerig contact met Rijkswaterstaat met betrekking tot de onderhoudsopgave van de bruggen over het Schelde-Rijnkanaal en benadrukken de noodzaak van een planmatige aanpak met zo min mogelijk hinder voor het verkeer.

We continueren de verhoging van het beheerniveau in centrumgebieden en bij toeristische hotspots (van B naar A). We streven ernaar om in 2025 in alle kernen een integrale schouw uitgevoerd te hebben.

We geven toestemming voor het plaatsen van laadpalen, zodat de laaddichtheid op het eiland toeneemt.

Op diverse wegen binnen de kernen passen we conform het mobiliteitsplan 2022-2030 snelheidsbeperkende maatregelen toe om de verkeersveiligheid te verbeteren.

De opgehaalde punten van de dorpsavonden in Stavenisse en Poortvliet worden door ons nader onderzocht en uitgewerkt.

Taakveld: 2.3 Recreatieve havens

Wat willen we bereiken?

Onze havens zijn aantrekkelijk, toegankelijk en veilig voor recreanten van binnen en buiten de gemeente.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Bezettingsgraad jachthaven Stavenisse	90%	>90%

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

Samen met Sportvissers- en Watersportvereniging Stavenisse willen we de bezetting van de jachthaven Stavenisse behouden / verder verbeteren en werken we aan een toekomstgerichte haven met behoud van de Blauwe Vlag.

Taakveld: 2.4 Economische havens en waterwegen

Wat willen we bereiken?

Onze havens zijn veilig, doordat we regelmatig inspectie uitvoeren en goed onderhoud plegen. Er blijft ruimte voor zowel bedrijfsmatige activiteiten als recreatieve activiteiten.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

Conform het vastgestelde beleidsplan havens 2024-2028 onderhouden wij de havens. Op basis van een schouwrondte worden de precieze onderhoudsmaatregelen voor 2025 bepaald. In de haven van Tholen realiseren we een trailerhelling.

Lasten en baten programma 2 Verkeer en vervoer

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
2.1 Verkeer, wegen en water	4.032.761	4.683.200	5.026.040	4.690.067	4.698.900	4.767.462
2.2 Parkeren	18.149	23.100	24.100	24.100	24.100	24.000
2.3 Recreative havens	14.567	32.150	19.600	19.300	19.000	18.700
2.4 Economische havens en waterwegen	58.510	184.500	134.295	129.205	127.905	126.605
Totaal lasten	5.014.975	5.558.550	5.818.735	5.477.372	5.484.605	5.551.467
Totaal baten	-890.988	-635.600	-614.700	-614.700	-614.700	-614.700
Saldo	4.123.987	4.922.950	5.204.035	4.862.672	4.869.905	4.936.767

PROGRAMMA 3 ECONOMIE

Tholen staat op de kaart. We willen ruimte bieden aan ondernemerschap door aantrekkelijke uitbreidingsmogelijkheden voor bestaande bedrijven en een goed vestigingsklimaat voor nieuwe bedrijven. Dit levert werk en inkomen op voor de Thoolse bevolking.

We geven dit vorm door bedrijven in diverse sectoren actief te faciliteren (o.a. industrie en middenstand). Verder hebben we voor bedrijven voldoende bedrijfsgrond op voorraad. Deze terreinen zijn uitstekend bereikbaar. In de drie grootste kernen willen we een zo levendig en levensvatbaar mogelijk winkelaanbod behouden. Er wordt vooral veel waarde gehecht aan een supermarktaanbod dat goed verdeeld is over de gemeente. Met een bloeiend bedrijfsleven ontstaat een vitale en veerkrachtige economie in de hele gemeente. Samen met de ondernemers werken we aan een kwalitatief hoogwaardig en duurzaam vestigingsklimaat waarin bedrijven kunnen gedijen en dat zo veel mogelijk aansluit bij de Thoolse arbeidsmarkt.

Doelstelling programma

Een vitale en veerkrachtige Thoolse economie en arbeidsmarkt.

Taakveld: 3.1 Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

Behoud en zo mogelijk versterking van de bestaande economische structuur.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
<i>Functiemenging (%)</i>	48,7%	49%

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

In 2023/2024 is onderzoek gedaan naar de wensen en behoeften naar parkmanagement op de terreinen Welgelegen / Slabbecoornpolder. Er blijkt met name behoefte te zijn aan een betere, gestructureerdere onderlinge communicatie. We willen daarvoor samen met de ondernemers de eerste stappen gaan zetten. Wanneer er daarmee onderling vertrouwen ontstaat, kan de samenwerking worden geïntensiveerd en kunnen volgende stappen gezet worden, zoals gezamenlijke inkoop, uitwisseling personeel etc. Er is dus sprake van een groeiemodel. Wanneer er na een korte proefperiode positieve resultaten zijn te zien, dan willen we daarmee ook op de overige bedrijventerreinen in de gemeente aan de slag.

Taakveld: 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Beschikbare bedrijfsgrond	16,9 ha	12,0 ha	11,2 ha

Wat willen we bereiken?

Fysieke condities voor alle gewenste vormen van bedrijvigheid scheppen.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

Nadat het bouwrijp maken van de uitbreiding van bedrijventerrein Sint Philipsland is afgerond, vindt in 2025 de uitgifte van de kavels plaats conform de vastgestelde selectieprocedure voor grondafname.

We willen bedrijventerrein Welgelegen verder uitbreiden. Indien overeenstemming bereikt wordt over de verwerving van de benodigde gronden, kan in 2025 de omgevingsplanprocedure worden opgestart.

Taakveld: 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?

Het faciliteren van bedrijven en ondernemers en het verbeteren van het ondernemersklimaat.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We gaan in 2025 verder met het faciliteren van de detailhandel. De promotie van de detailhandel is nu voor alle winkelkernen centraal ondergebracht bij de Stichting Tholen Beter Bekend. Per winkelkern is er overleg met de ondernemersvereniging en is het maatwerk om te kijken waar we de winkeliers mee kunnen helpen. Zo mogelijk proberen we leegstaande winkelpanden weer gevuld te krijgen. Voor Sint-Maartensdijk is er bijvoorbeeld het overleg met de middenstand om de supermarkt te volgen naar de rand van de kern om de synergie te behouden.

Taakveld: 3.4 Economische promotie

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal overnachtingen van toeristen en forensen	477.500	513.000	-

Wat willen we bereiken?

We zetten Tholen op de kaart op het gebied van wonen, werken en recreëren. We streven naar een verdere verbetering van de kwaliteit van toeristische voorzieningen voor bezoeker en inwoner en naar ontwikkeling van het toerisme in balans met de omgeving en passend bij het DNA van Tholen.

Aanvullend op het faciliteren van de bestaande Thoolse bedrijven willen we nieuwe bedrijvigheid aantrekken en de werkgelegenheid nog verder verbeteren.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
<i>Bedrijfsvestigingen per 1.000 inwoners (15 t/m 64 jaar)</i>	199,3	>200
<i>Aantal banen per 1.000 inwoners (15 t/m 64 jaar)</i>	641,6	>640
Verkoop bedrijfsgrond	2,1 ha	1,5 ha

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

De uitvoering van het plan "Tholen, Gastvrije vesting aan het water" is zo goed als afgerond. We willen de volgende projectonderdelen in 2025 realiseren:

- Extra parkeermogelijkheden voor auto's van bezoekers in het gebied tegenover de Vliethof (mobiliteitshub);
- Promotie van het bezoekerscentrum in de binnenstad van Tholen en van daaruit het bezoek aan de andere kernen.

Op basis van de door uw raad vast te stellen strategische visie op toerisme en recreatie stellen we een uitvoeringsprogramma op.

In samenwerking met Stichting Tholen Beter Bekend willen we (onder de naam Eiland Tholen) blijvend inzetten op promotie en marketing op gebied van wonen, werken en recreëren. Actiepunten voor 2025 zijn:

- Het verder professionaliseren van de toeristische informatiepunten en het gastheerschap, o.a. door het opleiden van gidsen;
- Het faciliteren van de Thoolse bedrijven bij het invullen van de vele vacatures door het opzetten van het P&O-platform en de organisatie van een open banendag. Een speciale doelgroep is de pendelaar;
- Het gezamenlijk presenteren van het Thoolse bedrijfsleven in een Thools paviljoen op de Contacta bedrijvenbeurs.

Lasten en baten programma 3 Economie

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-1.807.669	0	0	0	0	0
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	199.079	386.900	254.250	192.000	162.000	162.000
3.4 Economische promotie	-488.236	-361.000	-467.000	-467.000	-467.000	-467.000
Totaal lasten	6.442.592	8.397.369	2.415.341	2.628.772	398.682	399.952
Totaal baten	-8.539.418	-8.371.469	-2.628.091	-2.903.772	-703.682	-704.952
Saldo	-2.096.826	25.900	-212.750	-275.000	-305.000	-305.000

PROGRAMMA 4 ONDERWIJS

Goed onderwijs is de basis voor maatschappelijke participatie. Het Rijk stelt randvoorwaarden (wettelijke kaders) en budget beschikbaar. Schoolbesturen hebben een meer bepalende rol en de gemeente speelt als lokale overheid een belangrijke faciliterende rol.

Doelstelling programma

Het stimuleren en faciliteren van het onderwijsveld, zodanig dat het onderwijs een bijdrage levert aan de ontwikkeling van kinderen tot zelfstandige, weerbare, beroepsgekwalficeerde volwassenen die actief participeren in de samenleving.

Taakveld: 4.2 Onderwijshuisvesting

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal scholen voortgezet onderwijs	1	1	1
Aantal scholen openbaar basisonderwijs	8	8	8
Aantal scholen bijzonder basisonderwijs	12	12	12
Aantal scholen speciaal basisonderwijs	1	1	1

Wat willen we bereiken?

Het in samenwerking met de onderwijsinstellingen voorzien in adequate (zo goed mogelijk op de behoefte afgestemde) onderwijshuisvesting voor alle scholen.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We geven uitvoering aan het Integraal HuisvestingsPlan (IHP) door per kern / school maatwerk te bieden ten aanzien van de keuze voor nieuwbouw of levensduurverlengende renovatie. Er is een update van het IHP noodzakelijk, waarbij wijzigingen in regelgeving, alsmede herziene uitgangspunten, verwerkt worden. Voor 2025 staat het Calvin College te Tholen op de planning. Er vinden verkennende gesprekken plaats in verband met de financiële (on)mogelijkheden. Ook vindt in 2025 de verdere uitvoering plaats van de nieuwbouw van OBS De Schalm te Stavenisse. In 2025 zullen tevens voorbereidende werkzaamheden aanvangen voor de nieuwbouw van de drie scholen in Oud-Vossemeer, welke voor 2026 op de planning staan voor nieuwbouw.

Taakveld: 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal leerlingen met aangepast leerlingenvervoer	133	108	102
Aantal leerlingen met openbaar leerlingenvervoer	36	8	6
Aantal leerlingen openbaar basisonderwijs	774	805	790
Aantal leerlingen bijzonder basisonderwijs	1.647	1.661	1.680
Aantal leerlingen speciaal basis onderwijs	52	43	46
Aantal leerlingen voortgezet onderwijs Calvin College	278	276	302
Aantal leerlingen speciaal onderwijs	11	12	10

Wat willen we bereiken?

De gemeente wil schooluitval voorkomen. We willen met extra ondersteuning in het preventieve veld het risico op (taal)achterstanden bij peuters verkleinen en voorkomen. Ook willen we dat leerlingen die extra begeleiding / ondersteuning nodig hebben in het basisonderwijs en het Voortgezet onderwijs deze begeleiding ook krijgen (Passend Onderwijs).

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Omvang absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	0	0
Omvang relatief verzuim per 1.000 leerlingen	15	<15
Vroegtijdig schoolverlaters (vsv-ers) (%)	2,2%	<2,2%
Bereik (%) voorschoolse voorzieningen	94%	>94%

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We faciliteren de urenuitbreiding van de BoekStartcoach op het consultatiebureau in de Brede School Sint-Maartensdijk. De BoekStartcoach helpt ouders bij het voorlezen.

We gaan in 2025 de digitale toeleidingsmonitor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE) verder doorontwikkelen.

We evalueren en actualiseren de samenwerkingsovereenkomst VVE.

We faciliteren de urenuitbreiding van de "leesconsulent de Bibliotheek op school" in het basisonderwijs. Deze leesconsulent stimuleert taal- en leesplezier (en informatievaardigheden) van kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar.

We gaan het instrument VoorleesExpress faciliteren. Dit is een netwerk van vrijwilligers die kinderen en ouders helpen om de taal te ontdekken en te leren.

We verkennen de verbinding tussen onderwijs en jeugdhulp in verband met de hervormingsagenda Jeugd 2023-2028 en de route naar inclusief onderwijs 2035.

We faciliteren nieuwkomersonderwijs en passen in samenwerking met het basisonderwijs het deeltijdonderwijs (halve dagen) aan naar voltijdonderwijs.

Lasten en baten programma 4 Onderwijs

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
4.2 Onderwijshuisvesting	1.401.682	2.224.700	2.174.545	2.186.245	2.178.895	2.164.395
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.034.618	1.313.900	1.340.750	1.340.550	1.340.350	1.340.150
Totaal lasten	3.901.659	5.065.100	5.043.795	5.055.295	5.047.745	5.033.045
Totaal baten	-1.465.359	-1.526.500	-1.528.500	-1.528.500	-1.528.500	-1.528.500
Saldo	2.436.300	3.538.600	3.515.295	3.526.795	3.519.245	3.504.545

PROGRAMMA 5 SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Op het gebied van sport en cultuur heeft de gemeente vooral een faciliterende, ondersteunende en soms voorwaardenscheppende rol voor zijn inwoners vanwege de maatschappelijke, economische, culturele en gezondheidsbelangen. De inwoners dragen de primaire verantwoordelijkheid voor de inhoud van de activiteiten die men ontwikkelt. De faciliterende en ondersteunende rol wordt vorm gegeven door financiering, kadervorming van het verenigingsleven, bevordering van samenwerking, samenhang en coördinatie. De voorwaardenscheppende rol van de gemeente is een verzorgde inrichting van de openbare ruimte, de beschikbaarheid in elke kern van een voor die kern adequate sport-, een culturele-, en maatschappelijke voorziening, waarbij multifunctionaliteit een voorwaarde is en waar mogelijk overdracht van de verantwoordelijkheid hiervan aan de samenleving.

Tholen is aantrekkelijk voor zijn inwoners en bezoekers door zijn rijkdom aan monumenten, zijn authenticiteit, weidsheid en ongereptheid en zijn unieke mogelijkheden om te wandelen, fietsen en het beoefenen van watersport en dijkrecreatie. Deze worden versterkt door een divers aanbod aan voorzieningen. De gemeentelijke rol is een faciliterende, ondersteunende en voorwaardenscheppende rol. De primaire verantwoordelijkheid ligt bij de ondernemers. Sport, cultuur en recreatie versterken elkaar.

Recreatie en toerisme zijn niet meer weg te denken uit Tholen. Met de ontwikkeling van natuur en landschap, en cultuurhistorie zijn er nog veel mogelijkheden om het toerisme beter op de kaart te zetten. We zetten daarbij vooral ook in op kleinschaligheid en kwaliteit: onze toeristisch-recreatieve voorzieningen verdienen daarbij een kwaliteitsimpuls. Tholen zet zich graag in voor liefhebbers van natuur en cultuurhistorie, die ook nog willen overnachten of een terrasje pikken.

Doelstelling programma

Tholen heeft een goed leefklimaat voor de inwoners en is aantrekkelijk voor bezoekers.

Taakveld: 5.1 Sportbeleid en activering

Wat willen we bereiken?

We willen dat meer inwoners gaan sporten en/of bewegen. Het gewenste maatschappelijk effect van ons beleid is het bevorderen van de gezondheid van onze inwoners en het vergroten van de participatie.

Beleidsindicatoren

Niet sporters (%)

2023

61,2%

B 2025

<60%

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We gaan het concept vitale kernen in de kern Scherpenisse opstarten en in de kernen Stavenisse (Stavenisse in beweging) en Oud-Vossemeer (Vitaal Vosmeer) verder uitwerken en borgen.

Taakveld: 5.2 Sportaccommodaties

Wat willen we bereiken?

Het bieden van passende accommodaties voor sport- en beweegbeoefening en lichamelijke opvoeding. De verantwoordelijkheid voor het beheer en onderhoud willen we waar mogelijk onderbrengen bij de betreffende vereniging.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We gaan een vervolg geven aan de uitwerking van de maatregelen rondom beregeningsinstallaties bij de sportvelden.

Taakveld: 5.3 Cultuurpresentatie, -productie en -participatie

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal basisscholen dat muziekonderwijs aanbiedt	21	21	21
Aantal scholen dat meedoet aan cultuurmenu's	12	12	12

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

Tot 1 januari 2027 zijn we aangesloten bij GR De Zeeuwse Muziekschool. Komende periode wordt de uittreding verder gefinaliseerd en worden er een aantal scenario's uitgewerkt, die een gedegen alternatief moeten bieden voor de Thoolse inwoners voor de diensten van GR De Zeeuwse Muziekschool.

Taakveld: 5.4 Musea

Wat willen we bereiken?

De gemeente Tholen hecht belang aan de brede maatschappelijke functie die musea hebben voor zowel de eigen inwoners als bezoekers. Het gaat hierbij primair om de historische, culturele en educatieve betekenis. We willen het huidige aanbod behouden en verstevigen.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We blijven bouwen aan een stevige basis en bieden ondersteuning waar nodig.

Taakveld: 5.5 Cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?

Het ontwikkelen, behouden en uitdragen van het culturele erfgoed van de gemeente Tholen en het toegankelijk maken ervan voor Tholenaren en bezoekers.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

Aan de erfgoedvisie is een uitvoeringsagenda gekoppeld. Hier geven we verder handen en voeten aan door o.a. het uitvoeren van de subsidieregeling voor de instandhouding van gemeentelijke monumenten en het monitoren van de staat van alle monumenten. Dit laatste door eigenaren aan te bieden gebruik te maken van de monumentenwacht.

We willen het erfgoed bereikbaar maken door cultuurhistorische gebouwen te ontsluiten, bijvoorbeeld tijdens de open monumentendag; We bereiken onze doelen door actief te werken aan participatie en maken daarbij dankbaar gebruik van het "erfgoedplatform".

We bevorderen onderzoek dat bijdraagt aan het behoud van erfgoed. Het gaat hierbij ook om het stimuleren en ondersteunen van burgerinitiatief gericht op herstel of het financieren van advies voor herstel van rijks- en gemeentelijke monumenten, waarbij de rol van de gemeente voorwaardenscheppend is.

Als lid van de vereniging van vestingsteden en de zuiderwaterlinie willen we meer toeristische activiteiten ontwikkelen op het gebied van vestingerfgoed.

We werken de Kerkenvisie verder uit.

Taakveld: 5.6 Media

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal kernen met Bieb in de Buurt	9	9	9

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

In de periode 2023-2024 hebben we een specifieke uitkering ontvangen voor het versterken van het lokale bibliotheekstelsel (oprichting volwaardige bibliotheek Sint-Maartensdijk). In de toekomst wordt een wettelijke zorgplicht voor gemeenten ingevoerd ten aanzien van de openbare bibliotheek. Voor het uitvoeren van deze taak zullen gemeenten een structurele bijdrage via het gemeentefonds ontvangen. In 2025 (en 2026) gaan we ons op de zorgplicht voorbereiden. Hiervoor ontvangen we in deze jaren een decentralisatie-uitkering.

Taakveld: 5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Wat willen we bereiken?

- Het stimuleren van kinderen tot beweging waarbij ontmoeten centraal staat, in een veilige, aantrekkelijke omgeving die kwaliteit biedt, goed bereikbaar is en toegankelijk, zodat iedereen kan meedoen.
- Het behouden en ontwikkelen van een kwalitatief hoogwaardige, gezonde (klimaat adaptieve), groene leefomgeving, die veilig, verzorgd, beleefbaar en divers is.
- Initiatiefnemers en inwoners stimuleren om hierin te participeren.
- De intrinsieke waarde van het open landschap beschermen en verder ontwikkelen door een inrichting die bijdraagt aan klimaatadaptatie, herkenbaarheid / herstel van landschapsstructuren en het vergroten van de biodiversiteit.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We geven uitvoering aan de motie inclusief spelen. De grotere speelplekken en de directe omgeving daarvan zijn in samenwerking met de Speeltuinbende getest op toegankelijkheid en samen spelen. De resultaten daarvan worden aan uw raad voorgelegd. Aan de speeltuinverenigingen verstrekken we op basis van het amendement Kwaliteitsimpuls Speeltuinen een subsidie om hun speeltuin inclusiever te maken. Verder krijgt inclusief spelen aandacht bij de realisatie van nieuwe speelvoorzieningen en bij de realisatie van de speel- natuur- en beweegroutes, die in de kernen worden uitgezet.

We voeren inspecties en reparaties uit aan de speeltoestellen, speelaanleidingen en ondergronden. Bij eventuele vervanging is het uitgangspunt dat de speeltoestellen en speelaanleidingen niet meer één op één vervangen worden, met uitzondering van die in de grotere speelvoorzieningen, welke in iedere kern aanwezig zijn.

We realiseren meer, beter en beleefbaar groen, o.a. bij uitvoering van de volgende herinrichtingsprojecten: groenzones Kerkplein en Paasdijkstraat te Poortvliet, Lenteplein e.o. te Scherpenisse, Langeweg te Anna-Jacobapolder, Langeweg te Sint-Annaland en Deensestraat te Sint Philipsland.

We voeren schouwrondes uit in centrumgebieden en bij toeristische hotspots en vergroten de beleefbaarheid en kwaliteit van het openbaar groen op deze locaties of voegen nieuw groen toe, waar dat gewenst en mogelijk is.

We stellen in 2025 in samenspraak met strategische partners een landschapsontwikkelingsprogramma vast. Het doel is om de intrinsieke waarde van het open landschap te beschermen en verder te ontwikkelen door een inrichting die bijdraagt aan klimaatadaptatie, herkenbaarheid/herstel van landschapsstructuren en het vergroten van de biodiversiteit.

We creëren een veilige recreatieplek op het strandje bij de haven in Sint Philipsland door middel van verbetering van de oeeververdediging en zandsuppletie.

We maken samen met vele stakeholders het concept van de verdronken stad Reymerswael verder zichtbaar- en beleefbaar. Dit doen we binnen beleidskaders en toegekende subsidies.

Lasten en baten programma 5 Sport, Cultuur en Recreatie

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
5.1 Sportbeleid en activering	263.861	328.000	342.000	342.000	342.000	342.000
5.2 Sportaccommodaties	1.634.367	1.685.600	1.650.915	1.647.290	1.643.490	1.639.890
5.3 Cultuurpresentatie, -productie en - participatie	379.154	456.900	449.870	434.670	434.470	434.270
5.4 Musea	404.652	452.400	400.900	370.900	370.800	370.600
5.5 Cultureel erfgoed	577.480	755.400	727.100	731.800	731.300	730.900
5.6 Media	477.129	510.800	510.300	506.000	506.000	506.000
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	1.951.960	2.574.269	2.184.350	1.963.950	1.963.550	1.962.500
Totaal lasten	6.578.920	7.282.269	6.794.735	6.502.910	6.497.910	6.492.460
Totaal baten	-890.317	-518.900	-529.300	-506.300	-506.300	-506.300
Saldo	5.688.602	6.763.369	6.265.435	5.996.610	5.991.610	5.986.160

PROGRAMMA 6 SOCIAAL DOMEIN

Iedereen levert een bijdrage aan onze lokale samenleving. We gaan uit van wederkerigheid: het is niet alleen meedoen aan, maar ook bijdragen aan. Eigen mogelijkheden en eigen verantwoordelijkheid staan dus centraal, maar wél naar ieders vermogen.

Doelstelling programma

Alle inwoners van Tholen doen mee naar vermogen. En waar nodig met (tijdelijke) ondersteuning. De inwoners ondersteunen elkaar en zetten zich actief in voor de samenleving.

Taakveld: 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal statushouders overeenkomstig taakstelling	37	35	59

Wat willen we bereiken?

Het stimuleren en (mede-)organiseren van algemene voorzieningen gericht op participatie. We streven naar versterking van de sociale structuur via ontwikkeling van het voorliggende veld en voorzieningen, zoals het Stimuleringsfonds, zo mogelijk kerngericht.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We geven uitvoering aan de opgelegde taakstelling voor de huisvesting van statushouders.

We gaan verder met de uitvoering van de Visie Voorliggend veld. We geven in 2025 in het kader van de visie voorliggend veld invulling aan de inwonersondersteuning en het sterk lokaal team.

Taakveld: 6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal

Wat willen we bereiken?

Het vergroten van de eigen kracht. Waar nodig, geleiden we inwoners naar de juiste vorm van individuele ondersteuning.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We zetten de buurtpedagoog 0-18 jaar ook in 2025 in alle kernen in. De buurtpedagoog zorgt er voor dat kwetsbare gezinnen met hulp van de sociale omgeving weer zelfstandig kunnen functioneren en dat opvoedvragen niet verworden tot grote zorgvraagstukken. In 2025 vindt er een (externe) evaluatie plaats.

Om gezinnen in elke kern vroegtijdig te ondersteunen en indien nodig door te geleiden naar de gemeente zetten we praktijkondersteuners bij de huisartsen in (POH). Conform uw raadsbesluit zullen we de inzet van de POH Jeugd de komende jaren continueren.

We gaan nadrukkelijker sturen op de eigen kracht van de inwoners bij hulpvragen. Het uitgangspunt is normalisering van de zorg. De inzet van de eigen kracht komt nadrukkelijk aan de orde bij de contacten met de gemeentelijke toegang.

Het sterk lokaal team wordt verder ingericht aan de hand van de Hervormingsagenda jeugd. Er is een projectleider aangesteld om dit concreter te maken.

Taakveld: 6.3 Inkomensregelingen

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal toegekende kwijtscheldingen	332	311	313

Wat willen we bereiken?

- We stimuleren dat mensen in hun eigen levensonderhoud kunnen voorzien en willen via een preventieve aanpak zoveel mogelijk voorkomen dat mensen in armoede komen te verkeren en schulden opbouwen.
- We bieden financiële ondersteuning aan mensen die niet zelfstandig in hun levensonderhoud kunnen voorzien of in financiële problemen zijn gekomen, zodat ze weer zelfredzaam worden.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
<i>Kinderen in uitkeringsgezinnen (%)</i>	3%	<3%
<i>Werkloze jongeren 16-22 (%)</i>	1%	<1%
<i>Personen met een bijstandsuitkering per 10.000 inwoners</i>	180	<180

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We gaan de netwerksamenleving verder ontwikkelen en versterken om problemen vroegtijdig te signaleren en aan te pakken. In het kader van het voorkomen van schulden zijn in het recentelijk door de raad vastgestelde beleidsplan schuldhulpverlening 2024-2028 een aantal maatregelen daartoe opgenomen waaronder een samenwerking met Geldfit en het uitbreiden van vaste lastenpartners die signalen doorgeven bij achterstallige betalingen.

We geven uitvoering aan het programmaplan "Participatiewet in balans". Het terugbrengen van vertrouwen, eenvoud en menselijke maat staat centraal bij de herziening van de Participatiewet. De menselijke maat zal bij het nemen van besluiten in het kader van de Participatiewet worden betrokken. Het evenredigheidsbeginsel zal worden toegepast, dat wil zeggen dat er wordt gekeken naar onnodige nadelige gevolgen voor de belanghebbende(n).

Taakveld: 6.4 WSW en beschut werk

Wat willen we bereiken?

Het bevorderen van de maatschappelijke participatie van de gemeentelijke doelgroep.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Aantal verplicht te realiseren beschutte werkplekken	4	4

Wat gaan we daarvoor o.a. doen:

Geen specifieke speerpunten voor 2025.

Taakveld: 6.5 Arbeidsparticipatie

Wat willen we bereiken?

Het ondersteunen van de gemeentelijke doelgroep bij het vinden van werk en het zo nodig aanbieden van individuele (maatwerk)trajecten.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd 15 t/m 64 jaar	641,6	>640
Netto arbeidsparticipatie (%)	74,5%	>75%
Re-integratievoorzieningen per 10.000 inwoners van 15 t/m 64 jaar	360,1	<360

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We sluiten aan bij projecten van de Arbeidsmarktregio Zeeland, die gericht zijn op een inclusieve samenleving, zoals het project "Anders kijken naar werk". Hierbij worden mensen met een doelgroepindicatie en/of medische beperking geplaatst op de reguliere arbeidsmarkt door werk af te stemmen op wat mensen kunnen.

We focussen ons op trajecten die gericht zijn op het werkfit maken van mensen die werk(ervarings)plekken zoeken bij reguliere werkgevers.

Taakveld: 6.60 Maatwerkvoorzieningen (Wmo)

Wat willen we bereiken?

Mensen met een beperking krijgen de voorzieningen en hulpmiddelen die ze nodig hebben. Het gaat om ouderen, gehandicapten of mensen met psychische problemen, die het hulpmiddel langer nodig hebben dan zes maanden. We willen dat iedereen mee kan doen aan de samenleving en zo veel mogelijk zelfstandig kan blijven wonen.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

Geen specifieke speerpunten voor 2025.

Taakveld: 6.71 Maatwerkdienstverlening (Wmo)

Wat willen we bereiken?

Mensen met een beperking (ouderen, gehandicapten of mensen met psychische problemen) krijgen de zorg die ze nodig hebben. We willen dat iedereen mee kan doen aan de samenleving en zo veel mogelijk zelfstandig kan blijven wonen. Het verlenen van passende zorg tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten is een belangrijk uitgangspunt.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Clienten met maatwerkarrangement Wmo per 10.000 inwoners	480	<480

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We gaan de nieuwe contracten in 2025 verder implementeren.

Er wordt een werkgroep geformeerd die de ontwikkelingen binnen de Wmo scherp in de gaten houden. Dit betreft een regionale werkgroep met daarin zowel beleid als uitvoering. Hierdoor kan nog sneller bijgestuurd worden.

Taakveld: 6.75 Jeugdhulp ambulant regionaal**Wat willen we bereiken?**

Jeugdigen en ouders krijgen, waar nodig, tijdig bij hun situatie passende hulp, vanuit het eigen netwerk, voorliggende veld of geïndiceerde hulp. Het verlenen van passende zorg tegen maatschappelijk aanvaardbare kosten is een belangrijk uitgangspunt.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Jongeren met jeugdhulp %	11%	<11%

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We geven uitvoering aan het lokaal actieplan "Grip op sociaal domein". We sturen op basis van data om inzicht te krijgen in ontwikkelingen en tendensen en acteren daarop. Naar aanleiding van de monitor van de IJZ en interne monitor gaan we het gesprek aan met zorgaanbieders over o.a. dure casussen en tijdig afschalen.

We geven uitvoering aan de regiovisie Jeugdhulp Zeeland en de landelijke Hervormingsagenda Jeugd.

In samenwerking met de Zeeuwse gemeenten en Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland organiseren we een nieuwe aanbesteding voor jeugdhulpaanbieders. Per 1 januari 2026 moeten de nieuwe contracten ingaan.

Taakveld: 6.76 Jeugdhulp met verblijf (regionaal en landelijk)**Wat willen we bereiken?**

We willen hulp en zorg bieden aan jongeren en hun ouders bij psychische, psychosociale en of gedragsproblemen, een verstandelijke beperking van de jongere, of opvoedingsproblemen van de ouders.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We zijn proactief in het werven van pleegouders en zorgen voor passend aanbod in de regio met betrekking tot een gezinsgerichte opvoeding.

Taakveld: 6.81 Beschermd wonen en opvang (Wmo)**Wat willen we bereiken?**

We willen mensen in hun eigen kern (en bij voorkeur ambulant) helpen in plaats van met de huidige centrale voorzieningen. Deze beweging wordt o.a. vormgegeven met behulp van de doordecentralisatie van beschermd wonen.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

Er wordt vanuit de landelijke woonagenda gewerkt aan een woonzorgvisie. Hierin staan ook de doelgroepen vanuit Beschermd wonen, Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang stevig benoemd. Aan de hand van een plan van aanpak en een spreidingsplan wordt gekeken of de verdeling van huisvesting voldoende is. Dit wordt in 2025 verder vormgegeven.

In 2025 moet iedere gemeente een laagdrempelig steunpunt voor mensen met een psychische hulpvraag hebben. Samen met Stichting HerstelTalent bezien we op welke wijze hieraan het beste vorm gegeven kan worden. Om dit te realiseren ontvangen we middelen vanuit het Integraal Zorg Akkoord (IZA).

Taakveld: 6.82 Jeugdbescherming en jeugdreclassering

Wat willen we bereiken?

Het bieden van tijdige en passende hulp, ondersteuning en bescherming aan kinderen, gezinnen en huishoudens wanneer dit nodig is.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
<i>Jongeren met een delict voor de rechter (% 12 t/m 21 jarigen)</i>	1%	<1%
<i>Jongeren met jeugdbescherming %</i>	1%	<1%
<i>Jongeren met jeugdreclassering %</i>	0,3%	<0,3%

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We intensiveren de samenwerking met de Gecertificeerde Instelling, waardoor preventief ingezet wordt in casussen waar de veiligheid in het geding is. We zetten in op de kennis van Jeugdbescherming west in ons eigen lokale team.

Het monitoren van de Proeftuin Ieder1 in de gemeente Hulst en uitwerken naar een eigen zorg- en veiligheidsteam.

Lasten en baten programma 6 Sociaal domein

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-2.469.091	2.676.400	2.457.600	2.782.300	2.782.100	2.781.900
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	1.516.339	2.174.000	1.707.000	1.557.000	1.557.000	1.557.000
6.3 Inkomensregelingen	2.625.960	3.302.900	2.654.800	2.654.800	2.652.350	2.650.000
6.4 WSW en beschut werk	2.004.683	2.311.000	2.452.000	2.452.000	2.452.000	2.452.000
6.5 Arbeidsparticipatie	668.738	823.500	843.500	843.500	843.500	843.500
6.60 Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	732.600	750.000	1.585.000	1.585.000	1.585.000	1.585.000
6.711 Huishoudelijke hulp (Wmo)	2.805.910	3.163.000	2.779.000	2.779.000	2.779.000	2.779.000
6.712 Begeleiding (Wmo)	2.078.511	2.246.000	2.272.000	2.272.000	2.272.000	2.272.000
6.713 Dagbesteding (Wmo)	1.048.711	1.121.000	1.215.000	1.215.000	1.215.000	1.215.000
6.714 Overige maatwerkarrangementen (Wmo)	-164.384	-160.000	0	-300.000	-300.000	-300.000
6.72a Jeugdhulp begeleiding	444.870	1.597.500	0	0	0	0
6.72b Jeugdhulp behandeling	532.064	538.000	0	0	0	0
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	410.159	415.000	0	0	0	0
6.72d Jeughulp zonder verblijf overig	171.049	208.000	0	0	0	0
6.73a Pleegzorg	610.571	596.000	0	0	0	0
6.73b Gezinsgericht	626.095	633.000	0	0	0	0
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	373.755	378.000	0	0	0	0
6.74a Jeugdbehandeling GGZ zonder verblijf	1.289.026	1.307.000	0	0	0	0
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	613.870	629.000	0	0	0	0
6.74c Gesloten plaatsing	263.309	258.000	0	0	0	0
6.752 Jeugdhulp ambulante regionaal	0	0	1.576.500	1.576.500	1.576.500	1.576.500
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	0	0	3.965.000	3.590.000	3.590.000	3.590.000
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	0	0	287.000	287.000	287.000	287.000
6.791 PGB Wmo	0	0	200.000	200.000	200.000	200.000
6.792 PGB Jeugd	0	0	70.000	70.000	70.000	70.000
6.811 Beschermd Wonen (Wmo)	181.873	230.200	195.200	95.200	95.200	95.200
6.821 Jeugdbescherming	836.947	602.000	777.000	777.000	777.000	777.000
6.822 Jeugdreclassering	49.377	50.000	70.000	70.000	70.000	70.000
6.91 Coördinatie en beleid Wmo	0	0	856.000	856.000	856.000	856.000
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	0	0	896.000	896.000	840.000	840.000
Totaal lasten	32.476.593	39.277.501	39.133.300	32.333.000	32.274.350	32.271.800
Totaal baten	-15.225.652	-13.428.001	-12.274.700	-6.074.700	-6.074.700	-6.074.700
Saldo	17.250.942	25.849.500	26.858.600	26.258.300	26.199.650	26.197.100

PROGRAMMA 7 VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Tholen staat voor een gezond leven in een gezonde omgeving. Gezondheid in de breedste zin van het woord voor alle inwoners en bezoekers staat voorop. Stimulering van een gezonde levensstijl is hiermee een speerpunt. Samenwerking met partijen en initiatieven leveren positieve energie en biedt kansen. Tholen hecht aan de beschikbaarheid van een respectvolle laatste rustplaats.

“Parijs 2015” is de basis voor het huidige mondiale en landelijke beleid: voorkomen moet worden dat de temperatuur op de aarde met meer dan 1,5 graad stijgt. Omdat het gebruik van schaarser wordende fossiele brandstoffen zoals olie, gas en steenkool, de temperatuurstijging veroorzaken, is bepaald dat we moeten overschakelen op duurzame energiebronnen, zoals wind, zon en water. Op alle overheidsniveaus zijn de inspanningen (en de budgetten) daarop gericht. In het verlengde daarvan is vanuit de raad een energievisie ontwikkeld, gevolgd door een warmtevisie waarin aangegeven wordt, hoe we de warmtevoorziening van gebouwen en daarmee de terugdringing van het gasverbruik omgaan. Tholen kiest in eerste instantie voor zon op dak, besparing van energie, isolatie, verduurzaming van bestaande bouw en lokale opwekking. Er wordt met name hernieuwbare energie gebruikt, kringlopen zijn gesloten en afval wordt een woord uit het verleden. Economie en duurzaamheid zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden.

Schone lucht, water en bodem vormen de basis voor een gezond bestaan. We zullen waakzaam moeten zijn en ontwikkelingen in de goede richting moeten bevorderen.

Doelstelling programma

Tholen is een schone en duurzame gemeente en bevordert en beschermt de gezondheid van haar inwoners.

Taakveld: 7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

We willen de gezondheid van onze inwoners bevorderen en gezondheidsachterstanden tussen groepen verkleinen. Ook willen we dat onze inwoners vitaal ouder worden.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We geven uitvoering aan het Leefstijlakoord 2024-2027 “Lekker in je vel in de gemeente Tholen”.

We geven uitvoering aan de doelstellingen in het kader van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).

We onderzoeken de mogelijkheid van het initiatief Kerngezond. Kerngezond is een nieuwe manier van samenwerken. Deelnemers aan Kerngezond werken samen aan het beschikbaar houden van goed afgestemde, betaalbare zorg en een gezonde omgeving voor de professionals die er werken.

Taakveld: 7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?

Het (afval)watersysteem in Tholen is een systeem dat:

- de kwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater niet in gevaar brengt en zodoende de volksgezondheid van de inwoners van Tholen (de gebruikers) waarborgt;
- het stedelijk afvalwater zodanig inzamelt, transporteert en verwerkt dat zo weinig mogelijk hemel- en grondwater wordt afgevoerd richting de zuivering met zo min mogelijk energieverbruik;
- het hemelwater in hoge mate gescheiden van het overige afvalwater inzamelt en verwerkt, zodat bij hevige regen geen wateroverlast / schade optreedt (klimaatbestendig);
- voldoende voorzieningen kent om hemelwater vast te houden en te bergen om droge perioden klimaatbestendig te kunnen overbruggen (nuttig gebruik).

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
% riolering met achterstallig onderhoud	0	<1%
% drainagestelsel met achterstallig onderhoud	0	<1%

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

- We voeren (bovengrondse) maatregelen uit om schade als gevolg van wateroverlast te beperken. Zo mogelijk combineren we deze met wegenonderhoud en waterhuishoudkundige groenmaatregelen (met het oog op langdurige droge perioden in de toekomst). Het Lenteplein e.o. te Scherpenisse en de Molenstraat te Oud-Vossemeer worden in 2025 voorbereid en/of uitgevoerd.
- We dragen bij aan de realisatie de Klimaatadaptatie Strategie Zeeland. Samen met andere gemeenten geven we de maatregelen uit het uitvoeringsprogramma vorm, zoals het opstellen van gemeenschappelijk grondwaterbeleid en het verder verbeteren van de Zeeuwse Klimaatatlas.

Taakveld: 7.3 Afval

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal tonnen restafval (h-a-h / fijn huishoudelijk)	3.809	3.524	3.547
Aantal tonnen GFT-afval (h-a-h / fijn bioafval)	3.731	3.410	3.386
Aantal tonnen OPK (h-a-h en milieustraat)	1.538	1.180	1.319
Aantal tonnen glas (glasbakken - kernen en milieustraat)	463	437	441
Aantal tonnen PMD (h-a-h en milieustraat)	635	596	596

Wat willen we bereiken?

Het restafval van de huishoudens beperken en toewerken naar 100 kg restafval per inwoner per jaar. Daarnaast tegen aanvaardbare kosten inzamelen en verwerken van (zuivere) grondstoffen en restafval bij huishoudens.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Omvang huishoudelijk restafval, totaal (kg/ inwoner)	165	127
- waarvan huis aan huis (kg/inwoner)	132	110
- waarvan milieustraat (kg/inwoner)	33	17

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We starten in 2025 ook met DIFTAR bij de hoog- en verzamelbouw. Hierbij wordt ook een inwerpbeperking geïntroduceerd. Bij de uitvoering van dit project besteden we nadrukkelijk aandacht aan de communicatie. We nemen de inwoners mee in de noodzakelijke gedragsverandering. Iedere vereniging van eigenaren kan bovendien een voorlichtingsmoment aanvragen.

We realiseren toegangscontrole met slagboom op de milieustraat in Sint-Maartensdijk.

We richten een renew-werkplaats op in Sint-Annaland, kijken naar de eventuele doorgroeikansen van het Repaircafé in Tholen en evalueren de donatiecontainer op de milieustraat, die in samenwerking met Loods 3 (Leger de Heils) is opgestart.

We passen gedragscommunicatie rondom vermindering van restafval in binnen de duurzaamheidscampagne van Tholen: Tholen Bewust Duurzaam.

Taakveld: 7.4 Milieubeheer

Wat willen we bereiken?

Samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke instellingen en andere overheden streven we er naar om in 2025 minimaal 25% van onze energiebehoefte duurzaam op te wekken en dat verder door te ontwikkelen naar 55% in 2030.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Hernieuwbare energie (%)	21,5%	25%
Elektriciteitsgebruik woningen (KWh per jaar)	2.922	2.600
Gasverbruik woningen (m ³ per jaar)	1.070	900

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

In 2021 heeft uw raad de Visie op de Energiebalans vastgesteld. Op basis van deze visie (die in principe loopt tot 2050) is een uitvoeringsprogramma voor 5 jaar opgesteld. De basis hiervoor ligt o.a. in het Klimaatakkoord en de Regionale Energiestrategie (RES). We voeren in 2025 de volgende projecten uit:

- We ronden de herijking van de visie op de energiebalans af;
- We helpen inwoners hun energierekening te verlagen, onder andere door energiecoaches in te zetten en door isolatie(maatregelen) te stimuleren;
- We vertalen de huidige Transitievisie Warmte richting uitvoeringsplannen en starten de herijking van het warmteprogramma (gereed eind 2026);
- We voeren de stimuleringsregeling voor verduurzaming van sportaccommodaties, dorpshuizen, culturele gebouwen en kerken uit;
- We voeren het uitvoeringsplan met opgestelde verduurzamingsadviezen voor maatschappelijke / gemeentelijke gebouwen zoveel als mogelijk uit;
- We onderzoeken de mogelijkheden voor het delen van vervoer, bijvoorbeeld door het inzetten van deelauto's;
- We gaan bedrijventerreinen en individuele bedrijven helpen te verduurzamen;
- We voeren het project energielandschap uit;
- We voeren de bewustwordingscampagne uit;
- We brengen de gevolgen van netcongestie in beeld.

Taakveld: 7.5 Begraafplaatsen

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
Aantal begrafenissen o.b.v. aantal gedolven graven	161	127	156
Aantal verleende vergunningen monumenten	109	96	100
Aantal bijzettingen urnen	3	3	4
Aantal verleende rechten particuliere graven	145	131	146
Aantal verleende gebruiksrechten algemene graven	12	11	14
Aantal verlengingen particuliere graven 10 jaar	257	270	346

Wat willen we bereiken?

Binnen de gemeente Tholen blijft het voor al zijn inwoners, met verschillende achtergronden, ook in de toekomst mogelijk tegen redelijke tarieven begraven te worden en begraven gehouden te worden.

Wat gaan we daarvoor doen?

We heffen de ongelijkheid tussen graven, waarvoor wel en niet uitsluitend recht wordt betaald, op door:

- Per kern een inventarisatie uit te voeren naar rechthebbenden van oudere graven. Voor 2025 betreft dit Oud-Vossemeer, Sint-Annaland, Sint Philipsland, Anna Jacobapolder, Sint-Maartensdijk en mogelijk ook Tholen;
- Aansluitend uitvoering te geven aan het opnieuw in gebruik nemen van graven waarvan afstand van de rechten is gedaan (tweede ronde). Voor 2025 betreft dit Scherpenisse;
- De gedenksteden die niet voor behoud geselecteerd zijn en waarvan de rechten vervallen zijn verklaard te verwijderen. Voor 2025 betreft dit Scherpenisse en Oud-Vossemeer.

We brengen historische en culturele waarden op de begraafplaatsen in kaart en behouden deze door de gedenksteden van de oudere graven samen met de Heemkundekringen te beoordelen. Voor 2025 betreft dit Oud-Vossemeer en Sint-Annaland.

Voor 2025 wordt georiënteerd op een gedeeltelijke omvorming van de asfaltpaden op de oude begraafplaats Stavenisse om ruimtelijke kwaliteit en beleefbaarheid op de begraafplaats te vergroten, met meer groen.

Lasten en baten programma 7 Volksgezondheid en Milieu

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
7.1 Volksgezondheid	1.307.236	1.547.400	1.600.290	1.550.260	1.550.260	1.550.160
7.2 Riolering	-539.153	-545.000	-545.900	-545.900	-545.900	-545.900
7.3 Afval	-287.542	-489.900	-508.440	-663.590	-664.190	-664.790
7.4 Milieubeheer	804.130	1.732.300	1.678.300	1.248.300	1.250.300	1.250.300
7.5 Begraafplaatsen	261.673	-32.200	-142.280	-143.830	-145.480	-142.130
Totaal lasten	9.069.243	9.451.600	9.458.270	8.976.540	8.976.290	8.973.940
Totaal baten	-7.522.899	-7.239.000	-7.376.300	-7.531.300	-7.531.300	-7.526.300
Saldo	1.546.343	2.212.600	2.081.970	1.445.240	1.444.990	1.447.640

PROGRAMMA 8 RUIMTE EN WONEN

In de gemeente Tholen is de woningmarkt in de afgelopen jaren veel krappere geworden. Daarom verdient woningbouw in de komende beleidsperiode extra aandacht. Er moeten voldoende nieuwe woningen gebouwd worden. Daarnaast moet het woningbestand verduurzaamd worden en er zijn behoorlijk wat doelgroepen die maar moeilijk huisvesting kunnen vinden: starters, statushouders, (internationale) werknemers etc.

Doelstelling programma

Tholen is een schone en duurzame gemeente en bevordert en beschermt de gezondheid van haar inwoners.

Taakveld: 8.1 Ruimte en leefomgeving

Wat willen we bereiken?

Op ondernemende wijze waar mogelijk, ruimtelijke initiatieven faciliteren.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

De Omgevingswet is op 1 januari 2024 in werking getreden. Deze wet heeft een grote impact op de gemeentelijke organisatie. Bij de implementatie van de Omgevingswet en bij het opstellen van de omgevingsvisie is "ruimte aan de Thoolse samenleving" het leidende uitgangspunt. Nadat de omgevingsvisie door de gemeenteraad is vastgesteld vervolgen we het implementatietraject om te komen tot een gebiedsdekkend omgevingsplan. Het omgevingsplan moet uiterlijk 1 januari 2032 door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Ons streven is om het omgevingsplan stapsgewijs en gefaseerd op te bouwen en toe te werken naar een gebiedsdekkend omgevingsplan in 2029. De komende jaren gaan we ervaring opdoen met de nieuwe wet en de nieuwe instrumenten en optimaliseren we de werkprocessen.

Voor plannen van derden worden anterieure overeenkomsten met initiatiefnemers gesloten in het kader van de continuïteit in het woningaanbod en de financiële haalbaarheid. Het gaat hier om plannen zoals terrein Elenbaas te Poortvliet, Buitenzorg te Tholen, Hogeweg te Sint-Maartensdijk en Nieuwlandseweg te Sint-Annaland.

Taakveld: 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)

Kerncijfers	R 2021	R 2022	R 2023
In exploitatie 1-1	6	6	7
Vastgesteld (+)	0	1	1
Afgesloten (-)	0	0	2
In exploitatie 31-12	6	7	6

Wat willen we bereiken?

Risicobeheersing, inzichtelijk hebben en houden van de economische uitvoerbaarheid van gemeentelijke planontwikkelingen.

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

Alle gemeentelijke grondexploitaties worden geactualiseerd en ter vaststelling aan de gemeenteraad voorgelegd.

Taakveld: 8.3 Wonen en bouwen

Wat willen we bereiken?

Zorgen voor voldoende en kwalitatief goede huisvesting voor alle bevolkingsgroepen, passend bij de woonomgeving.

Beleidsindicatoren	2023	B 2025
Gemiddelde WOZ waarde (duizend euro)	260	270
Aantal nieuw gebouwde woningen per 1.000 woningen	9,5	25
Demografische druk (%)	78,3%	79,5%
Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishoudens	715	756
Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishoudens	802	851

Wat gaan we daarvoor o.a. doen?

We gaan experimenteren met nieuwe woonvormen en met welstandsvrij bouwen. Het gaat hier om bebouwing binnen het containerbegrip "Klein Wonen" (zoals tiny houses, microwoningen en flexwoningen).

Afhankelijk van de marktsituatie versnellen we het woningbouwprogramma door uitvoering te geven aan de Zeeuwse woondeal.

Met de Wet versterking regie volkshuisvesting wordt een huisvestingsverordening verplicht. Binnen deze verordening onderzoeken we de mogelijkheden voor toewijzing op basis van lokale binding. Daarnaast gaan we aan de slag met het volkshuisvestingsprogramma ter vervanging van de woonvisie.

In 2025 vindt nadere afstemming over de Zeeuwse opgave met betrekking tot wonen en zorg plaats. Dit wordt opgenomen in de woonzorgvisie.

We gaan in 2025 de verduurzaming van de bestaande woningvoorraad in onze gehele gemeente verder bevorderen. Via zowel een doelgroepen- als gebiedsgerichte benadering communiceren we met onze inwoners over een pakket van verduurzamingsmaatregelen (o.a. isolatie, zonnepanelen en aardgasvrij wonen).

Lasten en baten programma 8 Ruimte en Wonen

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
8.1 Ruimte en leefomgeving	397.841	852.400	596.400	481.400	481.400	481.400
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-256.109	-155.237	-184.400	-184.400	-184.400	-184.400
8.3 Wonen en bouwen	82.710	1.552.400	886.300	533.600	533.600	533.500
Totaal lasten	5.747.776	7.456.765	7.767.056	3.774.850	4.018.939	3.154.899
Totaal baten	-5.523.333	-5.207.202	-6.468.756	-2.944.250	-3.188.339	-2.324.399
Saldo	224.443	2.249.563	1.298.300	830.600	830.600	830.500

OVERZICHT ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN

Onder de programma's zijn alleen de inkomsten opgenomen die een direct verband hebben met deze programma's. Een aantal inkomsten is echter niet direct aan een programma toe te rekenen. In zijn algemeenheid kan worden gesteld dat het gaat om dekkingsmiddelen waar geen vastgesteld bestedingsdoel tegenover staat.

Lasten en baten programma Algemene dekkingsmiddelen

Wat mag het kosten?

	Rekening 2023	Begroting incl. wijz 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Treasury	-2.765.956	-1.009.863	-1.467.594	-1.384.846	-1.146.580	-1.051.053
Lokale heffingen	-5.603.909	-5.484.000	-5.727.000	-5.863.000	-5.927.000	-5.991.000
Uitkering gemeentefonds	-53.692.317	-54.965.000	-56.826.000	-53.414.000	-53.779.000	-53.755.000
Totaal lasten	1.464.320	655.937	713.406	646.154	734.420	679.947
Totaal baten	-63.526.503	-62.114.800	-64.734.000	-61.308.000	-61.587.000	-61.477.000
Saldo	-62.062.183	-61.458.863	-64.020.594	-60.661.846	-60.852.580	-60.797.053

Treasury

Op grond van de wijziging van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) moeten de rentekosten verplicht aan de betreffende taakvelden worden toegerekend met behulp van een (rente)omslag. Het saldo van de financieringsfunctie wordt als volgt gespecificeerd:

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Rekening 2023	Begroting 2024 n.w.	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Rentelasten langlopende leningen	1.096	987	798	699	600	502
Rente financieringstekort	0	402	324	312	488	494
Afschrijving agio (boeterente)	111	111	111	111	111	111
Externe rentebaten	-915	-803	-68	-68	-68	-68
Doorberekening rente grondexpl.	-136	0	-114	-69	-43	-29
Doorb. taakvelden (omslagrente)	-142	-1.309	-929	-930	-945	-921
Totaal	14	-612	122	55	143	89

De specificatie van de beleggingen is als volgt:

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Rekening 2023	Begroting 2024 n.w.	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Dividend BNG	-84	-73	-60	-60	-60	-60
Dividend ZEH	-2.397	0	-1.350	-1.200	-1.050	-900
Dividend GBE Aqua	-299	-325	-180	-180	-180	-180
Totaal	-2.780	-398	-1.590	-1.440	-1.290	-1.140

Lokale heffingen

Hieronder volgt een specificatie van de lokale heffingen. Voor een verdere verdieping wordt verwezen naar de paragraaf "Lokale heffingen".

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Rekening 2023	Begroting 2024 n.w.	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
OZB woningen	-3.311	-3.298	-3.522	-3.599	-3.635	-3.671
Uitvoering Wet WOZ	492	460	518	518	518	518
OZB niet-woningen	-2.698	-2.593	-2.710	-2.769	-2.797	-2.825
Parkeerbelasting	-10	-6	-6	-6	-6	-6
Hondenbelasting	-85	-40	0	0	0	0
Heffing en invordering	8	-7	-7	-7	-7	-7
Baten (per saldo)	-5.604	-5.484	-5.727	-5.863	-5.927	-5.991

De post Uitvoering Wet WOZ betreft ongeveer 90% van de totale bijdrage aan GR SaBeWa Zeeland.

Uitkering gemeentefonds

De raming van de uitkering gemeentefonds is gebaseerd op de Meicirculaire gemeentefonds 2024 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. Het bedrag wordt over de gemeenten verdeeld aan de hand van maatstaven, een aan de maatstaven gekoppeld gewicht (bedrag per eenheid) en de uitkeringsfactor. Hieronder volgt een specificatie van de uitkering uit het gemeentefonds:

<i>Bedragen * € 1.000</i>	Rekening 2023	Begroting 2024 n.w.	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Basisuitkering	-40.978	-40.372	-40.449	-38.776	-38.759	-38.551
Uitkeringsfactor o.b.v. circulaire	1,3040	1,3993	1,4570	1,4248	1,4348	1,4445
<i>Uitkering zonder verfijningen</i>	<i>-53.436</i>	<i>-56.491</i>	<i>-58.935</i>	<i>-55.248</i>	<i>-55.612</i>	<i>-55.687</i>
Kortingen OZB-capaciteit	3.752	4.046	4.778	4.778	4.778	4.778
<i>Netto algemene uitkering</i>	<i>-49.684</i>	<i>-52.445</i>	<i>-54.157</i>	<i>-50.470</i>	<i>-50.834</i>	<i>-50.909</i>
Afrekening v.j.	51	0	0	0	0	0
Integratie en decentralisatie uitk.	-4.059	-2.520	-2.669	-2.594	-2.595	-2.546
<i>Uitkering gemeentefonds</i>	<i>-53.692</i>	<i>-54.965</i>	<i>-56.826</i>	<i>-53.064</i>	<i>-53.429</i>	<i>-53.454</i>
Stelpost jeugdhulp	0	0	0	-350	-350	-300
Baten (per saldo)	-53.692	-54.965	-56.826	-53.414	-53.779	-53.755

OVERZICHT OVERHEAD

Om de raad op eenvoudige wijze meer inzicht te geven in de totale kosten van overhead voor de gehele organisatie en ook meer zeggenschap over die kosten te geven, wordt in artikel 8, eerste lid, onderdeel c BBV, voorgeschreven dat het programmaplan in een apart overzicht de kosten van overhead weergeeft. In de programma's zelf zijn de kosten opgenomen die direct betrekking hebben op het primaire proces.

Het centraal begroten van de kosten van overhead betekent dat het niet mogelijk is om uit de taakvelden alle tarieven te bepalen. Om deze reden is het van groot belang dat op een andere wijze uit de begroting blijkt hoe de tarieven zijn berekend en welke beleidskeuzes bij die berekening zijn gemaakt. Op grond van artikel 10 lid c BBV hebben we deze extracomptabele berekening opgenomen in de paragraaf "Lokale heffingen". De overhead moet hierbij op een consistente wijze worden toegerekend. De gemeente Tholen kiest er voor om de overhead aan de taakvelden toe te rekenen op basis van de directe personeelskosten. Deze methode is door uw raad opgenomen in de "Financiële verordening gemeente Tholen 2023". De berekening van het opslagpercentage is hieronder weergegeven:

Berekening opslagpercentage overhead			
Kosten taakveld overhead	11.710.000		
Af: Inkomsten taakveld overhead	283.000		
Netto kosten taakveld overhead		11.427.000	
Af: Toe te rekenen kosten			
Rechtspositionele verplichtingen	400.000		
Flexibele schil	100.000		
		500.000	
Totale netto kosten			10.927.000
Totale salarislasten excl. overhead			13.970.000
Opslagpercentage overhead*			80%

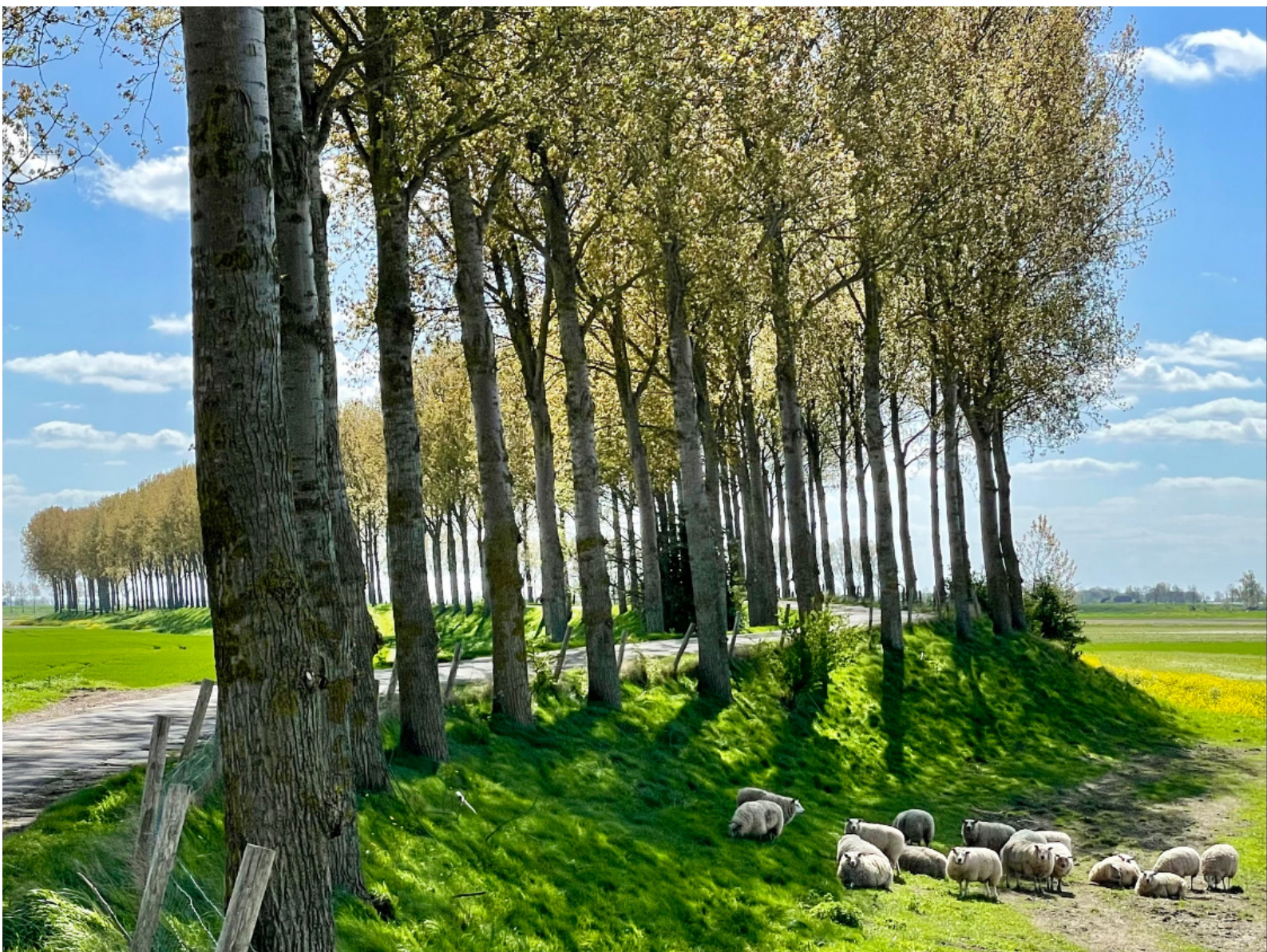
* afgerond op een veelvoud van 5%

Beleidsindicatoren	B 2025
<i>Overhead gemeentelijke organisatie (% van de totale lasten)</i>	11,3%
<i>Formatie: fte per 1.000 inwoners*</i>	7,7
<i>Bezetting: fte per 1.000 inwoners*</i>	7,4
<i>Apparaatskosten per inwoner (euro)*</i>	€ 872
<i>Externe inhuur (%)</i>	6,5%

* Exclusief gemeenteraad en B&W

PARAGRAFEN 2025

1. Weerstandsvermogen en risicobeheersing
2. Onderhoud kapitaalgoederen
3. Bedrijfsvoering
4. Openbaarheid
5. Financiering
6. Grondbeleid
7. Verbonden partijen
8. Lokale heffingen

PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Algemeen

Gemeenten hebben in toenemende mate te maken met uiteenlopende risico's waarvan zij zich bewust moeten zijn. Een essentiële voorwaarde voor risicobewustwording is inzicht in risico's. Wanneer dit in voldoende mate bestaat, kan worden bepaald op welke wijze (1) risico's beheersbaar kunnen worden gemaakt en (2) de financiële positie van de gemeente tegen deze risico's kan worden beschermd. Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de "Financiële verordening gemeente Tholen 2023" verplichten de gemeente tot het voeren van risicomanagement en het opstellen van een paragraaf Weerstandsvermogen en risicobehersing. Deze paragraaf is een onderdeel van het totale risicomanagementproces en geeft met name inzicht in de financiële draagkracht van de gemeente indien zich onvoorziene tegenvallers voordoen.

De paragraaf gaat in op:

- Het risicomanagementbeleid;
- Het risicoprofiel (de gesignaleerde risico's);
- De benodigde weerstandscapaciteit;
- De risico top 5 en de beheersing van deze belangrijkste risico's;
- De beschikbare weerstandscapaciteit;
- De kengetallen omtrent de financiële positie.

Risicomanagementbeleid

Net als iedere andere organisatie heeft ook de gemeente bij de uitvoering van haar taken te maken met onzekerheden die kunnen leiden tot financiële tegenvallers. Het weerstandsvermogen is het vermogen om deze tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat de continuïteit in gevaar komt. Het weerstandsvermogen kan worden uitgedrukt als de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit (risico's).

Het beleid ten aanzien van risicomanagement is vastgelegd in de "Financiële verordening gemeente Tholen 2023", die door uw raad is vastgesteld op 8 februari 2024. Vanaf 2020 wordt een ratio nagestreefd van minimaal 1,5.

Risicoprofiel

Voor de gehele organisatie zijn de belangrijkste risico's in beeld gebracht. Het risicoprofiel is divers van aard. Voor de in kaart gebrachte risico's zijn diverse beheersmaatregelen benoemd. Deze zijn bedoeld om óf de kans van een risico te verlagen óf de gevolgen te reduceren. Hierdoor zal de totale impact van de risico's op de organisatie afnemen.

Benodigde weerstandscapaciteit

Op basis van het risicoprofiel kan bepaald worden hoeveel geld nodig is om alle risico's te kunnen afdekken. Alle risico's zullen zich echter nooit én tegelijk, én in hun maximale omvang voordoen. De benodigde weerstandscapaciteit wordt daarom berekend op basis van een risicosimulatie (Monte-Carlo methode). We gaan hierbij uit van een zekerheidspercentage van 90%. Door deze benadering wordt voorkomen dat er een te groot weerstandsvermogen (weerstandscapaciteit) wordt aangehouden. De totaal benodigde weerstandscapaciteit bedraagt ultimo 2025 circa € 1,9 miljoen.

Risico top 5

In de tabel hieronder zijn de 5 belangrijkste risico's van de gemeente Tholen, gerangschikt naar financiële impact, weergegeven. Het percentage geeft het aandeel van het risico in de totaal benodigde weerstandscapaciteit weer (€ 1,9 miljoen). De top 5 risico's beslaan ruim 65% van de totaal benodigde capaciteit.

Tabel: Belangrijkste 5 financiële risico's			
Risico	Kans	Max. financieel gevolg	Invloed
Tekort bij de uitvoering van de Wmo	70%	€ 700.000	21%
Tekort bij de uitvoering van de Jeugdwet	70%	€ 700.000	21%
CAO-stijging	50%	€ 400.000	12%
Tekorten op de gemeentelijke grondexploitaties	50%	€ 250.000	7%
Tekorten als gevolg van inflatie	50%	€ 200.000	6%

Ad 1: Tekort bij de uitvoering van de Wmo

Door decentralisatie van de taken op het gebied van jeugdzorg, maatschappelijke ondersteuning en arbeidsparticipatie werd het takenpakket van de gemeenten in 2015 flink uitgebreid. In onderhavige begroting zijn de lasten in het kader van de Wmo geraamd op € 7,7 miljoen. Ondanks dat er op een breed front inzet plaatsvindt om meer grip te krijgen op de budgetten, bestaat het risico dat de lasten hoger uitkomen. Het maximale risico schatten we in op € 0,5 miljoen. Vanwege het structurele karakter is dit bedrag verdubbeld. Rekening houdend met een kans van 70%, leidt dit tot een maximaal financieel gevolg van € 0,7 miljoen.

Ad 2: Tekort bij de uitvoering van de Jeugdwet

De gemeente Tholen is na de decentralisatie in 2015 gestart met een budget voor de Jeugdwet van circa € 4,5 miljoen. In onderhavige begroting zijn de lasten geraamd op € 7,8 miljoen. Ondanks dat er op een breed front inzet plaatsvindt om meer grip te krijgen op de budgetten, bestaat het risico dat de lasten uiteindelijk hoger uitkomen. Het maximale risico schatten we in op € 0,5 miljoen. Vanwege het structurele karakter is dit bedrag verdubbeld. Rekening houdend met een kans van 70%, leidt dit tot een maximaal financieel gevolg van € 0,7 miljoen.

Ad 3: CAO-stijging

De huidige CAO voor gemeenteambtenaren loopt af per 31 maart 2025. Voor 2025 is in de begroting reeds rekening gehouden met een stijging van de kosten van het ambtelijk apparaat van € 600.000 (CAO-stijging van circa 3%, pensioenpremies, sociale lasten etc.). Het risico bestaat dat de ingeschatte stijging niet voldoende is. Het maximale financiële risico schatten we in op € 0,4 miljoen. Vanwege het structurele karakter is dit bedrag verdubbeld. Rekening houdend met een kans van 50%, leidt dit tot een maximaal financieel gevolg van € 0,4 miljoen.

Ad 4: Tekorten binnen gemeentelijke grondexploitaties

Het grootste risico ten aanzien van de huidige schattingen is gelegen in woningbouwcomplex Havengebied Sint-Annaland. Bij de overige complexen zijn de nog te realiseren kosten en opbrengsten beperkt en/of zijn de verwachte eindwaarden zodanig hoog, dat eventuele risico's binnen het complex zijn op te vangen.

De nog te realiseren opbrengsten binnen woningbouwcomplex Havengebied Sint-Annaland bedragen € 6 miljoen, de nog te realiseren kosten € 1,3 miljoen en het verwachte resultaat op eindwaarde € 0,2 miljoen. Het grootste risico binnen dit complex betreft met name de grondprijsontwikkeling van de uitgeefbare kavels. Het maximale risico op basis van een gevoeligheidsanalyse van de grondexploitatie van Havengebied Sint-Annaland (daling uitgiftepreizen met 20%) schatten we in op € 0,5 miljoen.

Ad 5: Tekort als gevolg van inflatie

De afgelopen periode is de inflatie wereldwijd sterk opgelopen. De grootste prijsstijgingen lijken achter de rug. De inflatie in onderhavige begroting is gebaseerd op de prijsontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp) volgens het Centraal Economisch Plan 2024. Het risico bestaat dat de uiteindelijke prijsontwikkeling hoger uitvalt. Het risico schatten we in op € 0,2 miljoen. Vanwege het structurele karakter hebben we het totale risicobedrag verdubbeld. Met een kans van 50% leidt dit tot een maximaal financieel gevolg van € 0,2 miljoen.

Beschikbare weerstandscapaciteit

Met de beschikbare weerstandscapaciteit bedoelen we de aanwezige middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet begrote kosten, die onverwachts en substantieel zijn, te dekken. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit.

Onder de incidentele weerstandscapaciteit (in vermogen) vallen de algemene reserve niet vrij besteedbaar. Tot de structurele weerstandscapaciteit (in de exploitatie) behoren de post onvoorzien en de onbenutte belastingcapaciteit; de riool- en afvalstoffenheffing mogen maximaal kostendekkend zijn (inclusief compensabele BTW). Omdat dit (vrijwel) het geval is, zit hierin geen ruimte om extra middelen te genereren. Voor de berekening van de onbenutte belastingcapaciteit onroerendezaakbelasting wordt het tarief volgens de norm van artikel 12 Financiële verhoudingswet gehanteerd.

De beschikbare weerstandscapaciteit voor de periode tot en met 2028 is als volgt bepaald:

(ultimo jaar in miljoen €)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
<i><u>Vermogen:</u></i>						
Algemene reserve niet vrij besteedbaar	36,5	43,2	43,2	43,2	43,2	43,2
<i><u>Exploitatie:</u></i>						
Onbenutte belastingcapaciteit OZB	0,7	0,6	0,6	0,6	0,6	0,6
Onvoorzien	0,2	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
Beschikbare weerstandscapaciteit:	37,4	44,1	44,1	44,1	44,1	44,1

Kengetallen financiële positie

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient in het jaarverslag een verplichte basisset aan financiële kengetallen in de onderhavige paragraaf opgenomen te worden. Aan deze basisset hebben we de ratio weerstandsvermogen toegevoegd. De kengetallen geven gezamenlijk inzicht in de financiële positie.

Voor de toezichthouder hebben de kengetallen een signaleringswaarde. Zij kunnen worden betrokken bij het krijgen van een completer inzicht in de financiële situatie en risicopositie van een gemeente. De toezichthouder hanteert geen normering, maar maakt gebruik van signaleringswaarden.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Op basis van het overzicht incidentele baten en lasten kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Vervolgens wordt hierbij het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves opgeteld. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door de uitkomst te delen door de totale baten (exclusief mutaties reserves) en uit te drukken in een percentage. In het kader van Tholen (financieel) in balans heeft uw raad als doelstelling een structurele exploitatieruimte van 0,4% geformuleerd.

Voldoende	Structurele exploitatieruimte hoger dan 0,4%
Matig	Structurele exploitatieruimte tussen 0% en 0,4%
Onvoldoende	Structurele exploitatieruimte kleiner dan 0%

De toezichthouder maakt, op basis van het gemeenschappelijk toezichtkader gemeenten, voor het kengetal structurele exploitatieruimte, gebruik van onderstaande signaleringswaarden:

Minst risicovol	>0%
Neutraal	0%
Meest risicovol	<0%

Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A Totale structurele lasten (excl. onvoorzien)	80.016	82.544	87.067	83.492	81.718	80.731
B Totale structurele baten	87.549	83.348	90.476	84.234	82.557	81.579
C Totale struct. toevoegingen reserves	25	25	25	25	25	25
D Totale struct. onttrekkingen reserves	0	0	0	0	0	0
E Tot. baten (excl. reservemutaties)	104.267	99.769	96.976	84.234	82.557	81.579
Struct. expl.ruimte ((B-A)+(D-C))/Ex100%	7,2%	0,8%	3,5%	0,9%	1,0%	1,0%

De structurele ruimte in de exploitatie kan als voldoende worden bestempeld.

Ratio weerstandsvermogen

De ratio weerstandsvermogen geeft het vermogen aan om tegenvallers op te kunnen vangen, zonder dat de continuïteit in gevaar komt. De ratio weerstandsvermogen wordt uitgedrukt als de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit (risico's). In het kader van Tholen (financieel) in balans heeft u vanaf 2020 een ratio weerstandsvermogen geformuleerd van 1,5.

Voldoende	Vanaf 1,5
Matig	Tussen 0,8 en 1,5
Onvoldoende	Lager dan 0,8

Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A Beschikbare weerstandscapaciteit	37.400	44.100	44.100	44.100	44.100	44.100
B Benodigde weerstandscapaciteit (risico's)	3.200	2.400	1.900	1.900	1.900	1.900
Ratio weerstandsvermogen (A/B)	11,7	18,4	23,2	23,2	23,2	23,2

De ratio weerstandsvermogen is veel hoger dan de doelstelling van 1,5 en kan als voldoende worden aangemerkt.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen zijn afbetaald (niet belast met schulden). De solvabiliteitsratio wordt uitgedrukt als de verhouding tussen het eigen vermogen en het balanstotaal. De solvabiliteitsratio is het spiegelbeeld van de schuldratio. In het kader van Tholen (financieel) in balans heeft uw raad als doelstelling een solvabiliteit van 20% in 2022 geformuleerd. Bij de kadernota 2022 is deze doelstelling bijgesteld naar 30% in 2030.

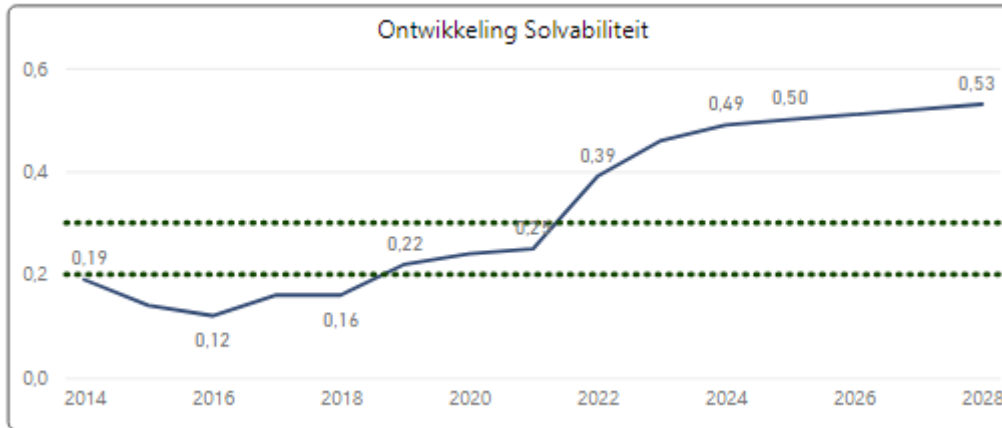
Voldoende	Vanaf 30%
Matig	20% tot 30%
Onvoldoende	Tot 20%

De toezichthouder maakt, op basis van het gemeenschappelijk toezichtkader gemeenten, voor het kengetal solvabiliteit, gebruik van onderstaande signaleringswaarden:

Minst risicovol	Vanaf 50%
Neutraal	20% tot 50%
Meest risicovol	Tot 20%

Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)		R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A	Eigen vermogen (cf. art. 42 BBV)	63.149	60.030	60.188	59.769	59.600	59.440
B	Balanstotaal	137.072	123.688	119.368	117.953	114.043	112.479
	Solvabiliteit (A/B) x 100%	46%	49%	50%	51%	52%	53%

De solvabiliteit is hoger dan de doelstelling van 30% en kan als voldoende worden aangemerkt.

Netto schuldquote

De netto schuldquote weerspiegelt het niveau van de (netto) schuldenlast van de gemeente ten opzichte van de baten. De hoogte van de baten bepaalt namelijk in belangrijke mate hoeveel schulden een gemeente kan dragen. Hoe hoger de inkomsten des te meer schuld een gemeente kan aangaan. De netto schuldquote betreft de netto schuld als aandeel van de totale baten (voor reservemutaties). De netto schuld wordt berekend als de som van de onderhandse leningen, overige vaste schuld, kortlopende schuld en overlopende passiva minus de langlopende uitzettingen, kortlopende (debiteuren)vorderingen en uitzettingen, liquide middelen en overlopende activa.

De toezichthouder maakt, op basis van het gemeenschappelijk toezichtkader gemeenten, voor het kengetal netto schuldquote, gebruik van onderstaande signaleringswaarden:

Minst risicovol	Tot 90%
Neutraal	90% tot 130%
Meest risicovol	Vanaf 130%

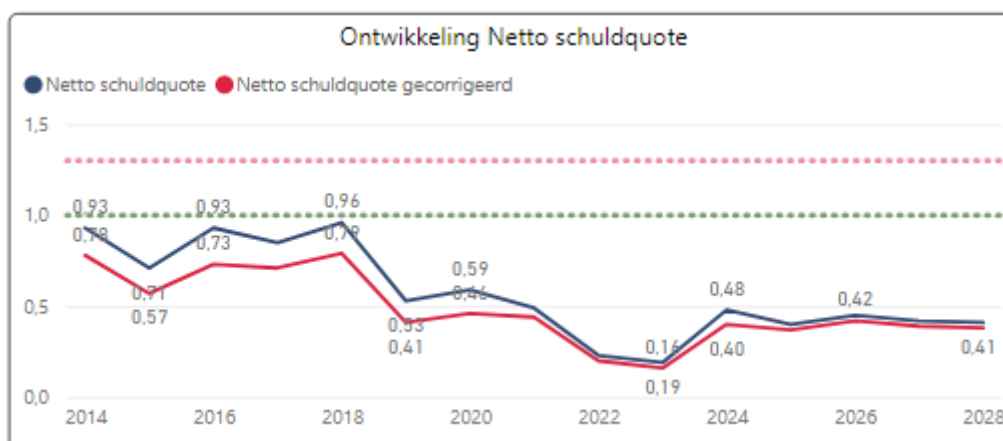
Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)		R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A	Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	52.058	46.141	42.204	38.266	34.329	30.392
B	Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	5.755	7.997	7.681	11.174	11.514	14.635
C	Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	6.404	0	0	0	0	0
D	Financiële activa (cf. art. 36 BBV lid d, e en f)	2.763	2.763	2.763	2.763	2.763	2.763
E	Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	39.404	8.662	8.662	8.662	8.662	8.662
F	Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	417	0	0	0	0	0
G	Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	2.127	0	0	0	0	0
H	Tot. baten (excl. reservemutaties)	104.267	99.769	96.976	84.234	82.557	81.579
	Netto schuldq. (A+B+C-D-E-F-G)/Hx100%	19%	48%	40%	45%	42%	41%

Het kengetal is de komende jaren lager dan 90% en kan als minst risicovol worden aangemerkt.

Een gemeente met veel verstrekte leningen heeft normaliter veel schulden, welke onder normale omstandigheden niet op de begroting drukken. Om inzicht te verkrijgen in hoeverre sprake is van doorlenen, wordt de netto schuldquote hieronder gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen. De berekeningswijze is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen.

Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)	R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A Vaste schulden (cf. art. 46 BBV)	52.058	46.141	42.204	38.266	34.329	30.392
B Netto vlottende schuld (cf. art. 48 BBV)	5.755	7.997	7.681	11.174	11.514	14.635
C Overlopende passiva (cf. art. 49 BBV)	6.404	0	0	0	0	0
D Financiële activa (cf. art. 36 BBV lid d, e en f)	5.333	5.333	5.333	5.333	5.333	5.333
E Uitzettingen < 1 jaar (cf. art. 39 BBV)	39.404	8.662	8.662	8.662	8.662	8.662
F Liquide middelen (cf. art. 40 BBV)	417	0	0	0	0	0
G Overlopende activa (cf. art. 40a BBV)	2.127	0	0	0	0	0
H Tot. baten (excl. reservemutaties)	104.267	99.769	96.976	84.234	82.557	81.579
Netto schuldq. (A+B+C-D-E-F-G)/Hx100%	16%	40%	37%	42%	39%	38%

De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen kan als voldoende worden aangemerkt.

Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan welk deel van de netto-schuldquote veroorzaakt wordt door de grondexploitatie. Een gemeente met veel grondvoorraden heeft normaliter veel schulden, welke bij normale marktomstandigheden niet op de begroting drukken. Als de markt tegenzit, gaat dit echter niet meer op. Een gemeente met veel grondvoorraden kan dan een probleem krijgen vanwege de schulden die voor de aanschaf zijn aangegaan. Voor de berekening van het kengetal wordt de bouwgrond in exploitatie gedeeld door de totale baten (voor reservemutaties) en uitgedrukt in een percentage.

De toezichthouder maakt op basis van het gemeenschappelijk toezichtkader voor het kengetal grondexploitatie gebruik van de onderstaande signaleringswaarden:

Minst risicovol	<20%
Neutraal	20% tot 35%
Meest risicovol	>35%

Ultimo jaar (bedragen x € 1.000)		R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A	Voorraden bouwgrond in exploitatie	11.125	4.023	-660	-3.497	-5.094	-4.828
B	Tot. baten (excl. reservemutaties)	104.267	99.769	96.976	84.234	82.557	81.579
	Grondexploitatie A/B x 100%	11%	4%	-1%	-4%	-6%	-6%

Het kengetal is de komende jaren lager dan 20% en kan als minst risicovol worden aangemerkt.

Belastingcapaciteit: woonlasten meerpersoonshuishouden

De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het COELO publiceert deze lasten ieder jaar in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de ozb, de rioolheffing en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit van gemeenten wordt berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 en uit te drukken in een percentage.

Het streven is om onze positie bij de 50 goedkoopste gemeenten te handhaven. De toezichthouder maakt op basis van het gemeenschappelijk toezichtkader voor het kengetal belastingcapaciteit gebruik van onderstaande signaleringswaarden:

Minst risicovol	<95%
Neutraal	95% tot 105%
Meest risicovol	>105%

De gemiddelde woonlasten van gemeenten in 2024, op basis van de cijfers van het COELO, bedragen € 994.

Ultimo jaar		R 2023	B 2024	B 2025	B 2026	B 2027	B 2028
A	OZB-lasten voor gezin bij gem. WOZ-waarde	319	326	329	336	339	343
B	Rioolheffing voor gezin	206	210	210	210	210	210
C	Afvalstoffenheffing voor gezin	277	296	312	328	344	352
D	Tot. woonlasten voor gezin (A+B+C)	802	832	851	874	893	905
E	Woonlasten landelijk gem. gezin (t-1)	904	944	994	1.014	1.034	1.055
	Woonlasten t.o.v. landelijk gem. (D/E)x100%	89%	88%	86%	86%	86%	86%

De totale woonlasten bevinden zich onder het landelijk gemiddelde van t-1 (voor het landelijk gemiddelde is uitgegaan van een stijging van 2%) en kunnen worden aangemerkt als minst risicovol.

PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Algemeen

De gemeente Tholen is ruim 25.000 hectare groot. Een groot deel daarvan bestaat uit openbare ruimte. Deze openbare ruimte bevat o.a. wegen, riolering, groen, water, havens en openbare gebouwen. Alle in deze openbare ruimte aanwezige kapitaalgoederen dienen onderhouden te worden. In deze paragraaf worden de kaders geschetst voor het onderhoud aan deze kapitaalgoederen. De lasten hiervan zijn terug te vinden in het programma Verkeer en Vervoer, Sport, Cultuur en Recreatie en Volksgezondheid en Milieu. Voor het onderhoud aan de kapitaalgoederen zijn de volgende beleidsplannen vastgesteld:

Beleidsplan	Vastst. Raad	Herz. plan	Onderhoudsniveau ¹⁾	Achterst. Onderhoud
Wegen	2024	2029	Niveau B (basis) ^{1/2)}	<1%
Openb. verlichting	2024	2029	o.b.v. stabiliteitsmetingen	<3%
Groen	2024	2029	Niveau A t/m C ²⁾	<1%
Water	2022	2027	Goed	<2%
Riolering	2022	2027	Cf klassen bij funct. eisen	<1%
Gebouwen	2018	2024	Conditie 2/3 (goed/redelijk)	Nee
Havens	2024	2029	Goed	<1%

- 1) Maximaal 10% van het areaal in niveau C (matig) kan zonder extra kosten in stand kan worden gehouden. Stijgt het percentage areaal in niveau C boven de 10%, dan stijgen de kosten. Bij onderhoudsniveau D (slecht) is sprake van achterstallig onderhoud;
- 2) Sinds 2016 is het onderhoudsniveau als volgt: randzones niveau C (laag), begraafplaatsen niveau A (hoog), overig niveau B (basis). Voor de jaren 2023 tot en met 2025 heeft uw raad middelen beschikbaar gesteld om te streven het onderhoudsniveau in centra en hotspots via integrale beeldschouwen te verhogen van niveau B naar niveau A.

In de raadsvergadering van 18 april 2024 zijn de beleidsplannen voor havens, groen, wegen en openbare verlichting voor de periode 2024-2028 vastgesteld. Het beleidsplan gebouwen is in voorbereiding en wordt gecombineerd met de verduurzamingsopgave voor de gemeentelijke gebouwen. De vastgestelde beleidsplannen zijn leidend voor het uitvoeren van het onderhoud aan de kapitaalgoederen.

Voor het meerjarig onderhoud van de kapitaalgoederen gebouwen, wegen en havens zijn voorzieningen aanwezig. Voor de riolering is een spaar- en egalisatievoorziening beschikbaar.

Wegen

Beleidskader

Het beleidsplan wegen 2024-2028 is vastgesteld in uw raad op 18 april 2024. Hierin is ook beleid opgenomen met betrekking tot het onderhoud aan civieltechnische kunstwerken en nieuw beleid met betrekking tot beheer en onderhoud van wegmarkering en belijning. In het beleidsplan is geformuleerd hoe we de komende jaren verder willen gaan (strategie met operationele doelstellingen). Enkele punten daaruit zijn:

- Waar mogelijk onderhoud aan wegen integraal afstemmen met andere disciplines (met aandacht voor de grote transities: klimaat, participatie, veranderende mobiliteit, enz.) en nutsbedrijven om het aantal interventies in de openbare ruimte te beperken;
- Toepassen van materialen die bij voorkeur volledige recyclebaar zijn en een lange levensduur hebben;
- Bij onkruidbestrijding streven om centrum-, havengebieden en ontsluitingswegen te beheren op kwaliteitsniveau A, openbaar gebied grenzend aan particulier eigendom op C-niveau en overig gebieden op B-niveau. Tevens toepassing van preventieve maatregelen;
- Uitgaan van instandhouding/onderhoud en rehabilitatie uitstellen;
- Vaststellen zones in het kader van toegankelijkheid.

Financieel overzicht

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Jaarlijkse lasten exploitatie	€ 3.700.621	€ 3.786.000	€ 3.968.000
B	Kapitaallasten	€ 116.047	€ 482.600	€ 608.760
C	Totale lasten	€ 3.816.668	€ 4.268.600	€ 4.576.760
D	Vergoedingen	€ 443.976	€ 268.000	€ 268.000
E	Jaarbudget (C-D)	€ 3.372.692	€ 4.000.600	€ 4.308.760

Op het taakveld vallen de geraamde lasten afgerond € 310.000 hoger uit. Dit komt met name door hogere kapitaallasten van investeringen en hogere incidentele budgetten voor de mobiliteitshub en de toegankelijkheid van de openbare ruimte. Verder stijgt de bijdrage aan het beheer van gemeentelijke wegen door het waterschap met € 65.000. De hoogte van deze bijdrage is vastgelegd in het Besluit bijdrage vergoeding wegzorg (Stb.1994, 427) en wordt jaarlijks bijgesteld op basis van gegevens van het Centraal Planbureau (prijsstijging overheidsconsumptie).

Het verloop van de voorziening ziet er als volgt uit:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Stand 1-1	€ 1.325.990	€ 1.735.000	€ 1.826.000
B	Structurele storting	€ 671.000	€ 691.000	€ 691.000
C	Aanwending	€ 261.730	€ 600.000	€ 796.000
	Stand per 31-12 (A+B-C)	€ 1.735.260	€ 1.826.000	€ 1.721.000

Openbare verlichting

Beleidskader

Het op 18 april 2024 vastgestelde beleidsplan Openbare verlichting bevat een evaluatie van het eerdere beleidsplan uit 2019. Tevens beschrijft het plan het toepassingsgebied, stelt het de kaders en inhoud van het vakgebied, beschrijft het de onderhoudsmethodiek en de daarmee gepaard gaande financiële lasten. Het beleidsplan voorziet in de volgende kaders:

- Waar moeten we aan voldoen? – wettelijke kaders en richtlijnen; haar missie;
- Hoe staan we ervoor en wat is er in de afgelopen periode gerealiseerd? – kengetallen en evaluatie;
- Welke visie en ambitie heeft de gemeente op het gebied van:
 - o Duurzaamheid (energiebesparing en materiaalgebruik);
 - o Kwaliteit (materiaalgebruik, beheerniveau's openbare ruimte);
 - o Beleving (waarde van de ruimte, veilig, toegankelijkheid en sfeer).

Financieel overzicht:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Jaarlijkse lasten exploitatie	€ 399.250	€ 383.500	€ 389.500
B	Kapitaallasten	€ 15.287	€ 30.800	€ 32.820
C	Totale lasten	€ 414.537	€ 414.300	€ 422.320
D	Vergoedingen	€ 54.971	€ 15.000	€ 15.000
E	Jaarbudget (C-D)	€ 359.566	€ 399.300	€ 407.320

Openbaar groen

Beleidskader

Het beleidsplan Groen is vastgesteld in de raadsvergadering van 18 april 2024. Het plan omschrijft het doel om de waarden van groen te behouden, tot hun recht te laten komen, te vergroten en onderling te verbinden tot een groen netwerk en sterke groenstructuur. Door beheer en (her)inrichting en door ruimte te bieden voor initiatieven die daarop gericht zijn. Hiervoor richten we ons primair op regulier, dagelijks beheer voor behoud en verbetering van de leefomgeving, maar ook volgens de sporen: meer groen, beter groen en beter beleefbaar groen. Verder heeft iedere kern een eigen DNA met bijbehorende specifieke kenmerken en belangrijke groenstructuren. Het beleidsplan richt zich erop om dit te behouden en waar mogelijk te versterken. Dit alles wordt samengevat in het hogere doel van het groenbeleid: *“Het bereiken van een gezonde groene leefomgeving en daarmee een kwalitatief hoogwaardige openbare ruimte, die bijdraagt aan het welzijn van bewoners en gebruikers”*.

Financieel overzicht:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Jaarlijkse lasten exploitatie	€ 1.433.887	€ 1.554.000	€ 1.583.000
B	Vergoedingen	€ 59.322	€ 46.000	€ 51.000
C	Jaarbudget (A-B)	€ 1.374.565	€ 1.508.000	€ 1.532.000

De toename van de geraamde lasten op het taakveld (€ 24.000) wordt met name veroorzaakt door indexatie en areaaluitbreiding.

Vijvers en waterlopen

Beleidskader

In het kader van het project Beheer en Onderhoud in Bebouwd gebied (BOB) is in 2017 met het waterschap Scheldestromen een bestuurlijke overeenkomst gesloten (onderhoud oppervlaktewateren binnen bebouwd gebied). Het baggerwerk wordt sindsdien in overleg met de gemeente door het waterschap uitgevoerd, terwijl het maaiwerk in overleg met het waterschap door de gemeente wordt uitgevoerd.

Verder is in uw raad van 8 december 2022 het Water- en rioleringsprogramma (Deel II: Oppervlaktewater) 2023-2027 vastgesteld.

Financieel overzicht:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Jaarlijkse lasten exploitatie	€ 172.798	€ 178.500	€ 185.500
B	Vergoedingen	€ 58.863	€ 55.000	€ 55.000
C	Jaarbudget (A-B)	€ 113.935	€ 123.500	€ 130.500

Riolering

Beleidskader

In uw raad van 8 december 2022 is het Water- en rioleringsprogramma (Deel I: Afvalwater, hemelwater en grondwater) 2023-2027 vastgesteld.

Financieel overzicht:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Jaarlijkse lasten exploitatie	€ 839.191	€ 937.000	€ 936.100
B	Storting spaarvoorziening	€ 1.078.000	€ 1.073.000	€ 1.073.000
C	Totale lasten	€ 1.917.191	€ 2.010.000	€ 2.009.100
D	Rioolheffing	€ 2.509.946	€ 2.478.000	€ 2.478.000
E	Vergoedingen	€ 24.976	€ 65.000	€ 65.000
F	Mutatie voorziening riolering	-€ 78.578	€ 12.000	€ 12.000
G	Voordeel exploitatie/comp. Btw (C-D-E-F)	-€ 539.153	-€ 545.000	-€ 545.900

Het verloop van de spaarvoorziening riolering is als volgt:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Stand 1-1	€ 1.746.594	€ 1.349.000	€ 911.000
B	Structurele storting	€ 1.078.000	€ 1.073.000	€ 1.073.000
C	Aanwending	€ 1.475.557	€ 1.511.000	€ 1.129.100
	Stand per 31-12 (A+B-C)	€ 1.349.037	€ 911.000	€ 854.900

Het verloop van de voorziening voor bekleemde middelen van derden met een specifieke toepassingsrichting (op grond van artikel 44, lid 2 BBV) ziet er als volgt uit:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Stand 1-1	€ 366.722	€ 445.000	€ 433.000
B	Mutatie	€ 78.578	€ 12.000	€ 12.000
	Stand per 31-12 (A-B)	€ 445.300	€ 433.000	€ 421.000

Gebouwen

Beleidskader

Het beleidsplan gebouwenbeheer is vastgesteld in uw raad van 6 december 2018. Het beleidsplan voorziet in de volgende kaders:

- De indeling van de gemeentelijke gebouwen en objecten in rubrieken;
- De te handhaven technische conditie per object;
- De toe te passen werkmethode, zijnde het conditie afhankelijk onderhoud (NEN 2767);
- De financiële meerjarenplanning 2018-2027, waarbij rekening is gehouden met een bezuiniging van 10%.

De actualisatie van het beleidsplan gebouwenbeheer is in voorbereiding. Het huidige beleidsplan omvat uitsluitend de instandhouding van gemeentelijke gebouwen en objecten. Echter, inmiddels zijn verduurzaming van gebouwen en aandacht voor (rijks)monumenten belangrijke thema's geworden. In 2024 worden de gemeentelijke gebouwen in het kader van de verduurzamingsopgave getoetst via de Klimop-regeling. Deze thema's worden verwerkt in het geactualiseerde beleidsplan, zodat uw raad een compleet beleidsplan ter vaststelling voorgelegd kan worden in 2024 of uiterlijk begin 2025.

Financieel overzicht

In 2019 is een voorziening voor groot onderhoud aan de gemeentelijke gebouwen gevormd. Overeenkomstig het beleidsplan vindt jaarlijks een dotatie plaats van afgerond € 450.000. In afwachting van het nieuwe beleidsplan is de dotatie gebaseerd op het huidige beleidsplan. Voor de actualisatie van de voorziening groot onderhoud aan alle kapitaalgoederen is in 2024 structureel € 250.000 opgenomen in de begroting, en voor het beleidsplan gebouwen nog € 228.000 beschikbaar. Tot slot is er een incidenteel budget van € 100.000 beschikbaar voor het verduurzamen van de gebouwen.

Het verloop van de voorziening ziet er als volgt uit:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Stand 1-1	€ 0	€ 0	€ 92.000
B	Structurele storting	€ 0	€ 448.000	€ 448.000
C	Aanwending	€ 0	€ 356.000	€ 439.800
	Stand per 31-12 (A+B-C)	€ 0	€ 92.000	€ 100.200

Havens

Beleidskader

Het beleidsplan Beheer en Onderhoud Havens 2024-2028 is vastgesteld in uw raad van 18 april 2024. In dit beleidsplan staan de huidige situatie, de kwaliteitsdoelstellingen voor de lange termijn, de te nemen (onderhouds)maatregelen, de spelregels voor het gebruik van de havens en de bijbehorende financiën beschreven.

Financieel overzicht

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Jachthaven Stavenisse	€ 107.181	€ 129.000	€ 117.600
B	Handelshaven Tholen	€ 95.185	€ 160.400	€ 132.120
C	Handelshaven Sint-Annaland	€ 134.383	€ 169.900	€ 163.900
D	Handelshaven Sint Philipsland	€ 15.745	€ 28.000	€ 22.750
E	Handelshaven Stavenisse	€ 19.568	€ 43.800	€ 37.225
F	Aanlegsteiger Anna-Jacobapolder	€ 8.401	€ 5.600	€ 5.200
G	Aanlegsteiger Gorishoek	€ 9.824	€ 3.550	€ 2.800
	Totale lasten	€ 390.287	€ 540.250	€ 481.595
A	Jachthaven Stavenisse	€ 110.839	€ 106.000	€ 106.000
B	Handelshaven Tholen	€ 35.396	€ 42.700	€ 43.200
C	Handelshaven Sint-Annaland	€ 170.232	€ 172.400	€ 176.000
D	Handelshaven Sint Philipsland	€ 70	€ 1.000	€ 1.000
E	Handelshaven Stavenisse	€ 672	€ 1.500	€ 1.500
F	Aanlegsteiger Anna-Jacobapolder	€ 0	€ 0	€ 0
G	Aanlegsteiger Gorishoek	€ 0	€ 0	€ 0
	Totale baten	€ 317.209	€ 323.600	€ 327.700
	Jaarbudget	€ 73.078	€ 216.650	€ 153.895

De afname van de geraamde lasten op het taakveld wordt met name veroorzaakt door het incidentele budget voor het herstel van de bodem van de handelshaven in Tholen (€ 25.000) in 2024.

Het verloop van de voorziening ziet er als volgt uit:

		Rek. 2023	Begr. 2024	Begr. 2025
A	Stand 1-1	€ 417.458	€ 436.000	€ 457.000
B	Structurele storting	€ 54.650	€ 53.500	€ 53.500
C	Aanwending	€ 36.120	€ 32.500	€ 40.300
	Stand per 31-12 (A+B-C)	€ 435.988	€ 457.000	€ 470.200

PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Inleiding

De veranderende rol van de overheid, de steeds verdergaande digitalisering van de samenleving en de schaarste van beschikbare middelen vragen om een permanente doorontwikkeling van de bedrijfsvoering. Primair is die doorontwikkeling gericht op verbetering van de dienstverlening aan de burger. Randvoorwaarden die in dit geheel cruciaal zijn raken alle aspecten van de bedrijfsvoering. We noemen in dit kader:

- Voldoende personeel met de juiste opleiding en competenties;
- Een organisatiecultuur die gericht is op leren en ontwikkelen.
- Goed ingerichte en beheerste (financiële) processen;
- Een heldere en toekomstgerichte visie op informatievoorziening;
- Een goed functionerende ICT-omgeving;
- Een goede werkplek en bijbehorende faciliteiten voor de medewerkers, voldoende aan arbo-wetgeving (zowel op kantoor als thuis).

In deze paragraaf geven we aan hoe we aan die randvoorwaarden werken.

Personeel en organisatie

De toegestane formatieomvang is voor 2025 berekend op 211,01 FTE. Ten opzichte van 2024 (206,55) laat de toegestane formatieomvang een lichte stijging zien. Deze stijging vloeit met name voort uit de uitbreiding op het gebied van veiligheid en handhaving.

In een voortdurende krappe arbeidsmarkt blijft het lastig om voldoende gekwalificeerd personeel aan te trekken en te behouden. Een continue aandacht voor het bijhouden en aanpassen van de website www.werkenbijdegemeentetholen.nl is noodzakelijk. Het hybride werken is volledig ingevoerd en de implementatie van een nieuw personeelsinformatiesysteem per 1 januari 2025 met het digitaliseren van de interne werkprocessen is in volle gang. Daarnaast loopt er een periodiek medisch onderzoek (gezondheidscheck en inzetbaarheid) voor het personeel. De bevindingen hiervan worden onder de loep genomen en meegenomen in 2025.

Het HRM beleid rust op 5 pijlers: (1) vitaliteit en duurzame inzetbaarheid, (2) flexibiliteit en organiseren, (3) cultuur en leiderschap, (4) leren en ontwikkelen en (5) aantrekkelijk werkgeverschap.

Concerncontrol

Verbijzonderde Interne controle wordt uitgevoerd conform het door het college vastgestelde intern controleplan. De bevindingen van de interne controle worden door de externe accountant betrokken bij de controle van de jaarrekening. Uit de managementletter 2023 blijkt dat er geen significante tekortkomingen in de administratieve organisatie en interne beheersing zijn geconstateerd. Op onderdelen is er ruimte voor verbetering en zijn de interne beheersingsmaatregelen in het proces nog onvoldoende geborgd of onvoldoende zichtbaar. In deze laatste situatie kan achteraf niet vastgesteld worden of de afgesproken procedures en interne controles wel hebben bestaan en gewerkt. Dit wil overigens niet zeggen dat ze niet hebben plaatsgevonden. Dit wordt onder andere opgevangen door de uitvoering van verbijzonderde interne controle. Processen met belangrijke aandachtspunten blijven (1) inkopen en (2) uitkeringen binnen het sociaal domein. Verder zijn er diverse aanbevelingen gegeven om de interne beheersing te kunnen verbeteren. Per punt heeft het college een actie voorgesteld.

Uit de bevindingen van de accountant komen diverse verbeterpunten / aandachtspunten voort. In grote lijnen zijn die als volgt samen te vatten:

- Er komt steeds meer aandacht voor de zichtbare vastlegging van onderkende (fraude)risico's en de daarbij behorende mitigerende beheersmaatregelen in de primaire processen. Onderdeel hiervan betreft de geformaliseerde frauderisicoanalyse, welke periodiek wordt herzien. Aanvullend wordt er aandacht gevraagd voor een breder frauderisicomangement, waar een frauderisicobeleid en frauderesponsplan onderdeel van uitmaakt.
- De accountant legt steeds meer nadruk op de beoordeling van de IT-omgeving. Op deelgebieden vindt de accountant de betrouwbaarheid ontoereikend. Deze bevinding onderschrijven wij. Niet voor niets leggen wij nadruk op de noodzaak tot het investeren in informatieveiligheid.

Deze verbeterpunten pakken wij planmatig op, waar mogelijk in combinatie met de eisen die door wetgeving op het gebied van informatieveiligheid en privacy gesteld worden.

Informatisering & automatisering

Digitaal transparant, toegankelijk en veilig

We volgen landelijke ontwikkelingen en zorgen dat we tenminste voldoen aan de geldende wetgeving op het gebied van digitalisering, digitale toegankelijkheid, informatieveiligheid en privacy. Onze digitale infrastructuur is voor iedereen beschikbaar, toegankelijk, transparant en veilig. We zoeken (nog meer) de regionale samenwerking op om tot een optimaal resultaat te komen.

Ontwikkelingen ICT

Ook in 2025 investeren we in digitale vaardigheden van onze medewerkers om beter gebruik te maken van alle mogelijkheden die er zijn om digitaal samen te werken (adoptie). De bouw van de moderne werkplek gaat van start. Op natuurlijke momenten migreren we onze applicaties naar de cloud. Hiermee bouwen we ons eigen datacenter zo ver mogelijk af.

Informatiebeveiliging

Het uitgangspunt voor informatiebeveiliging is de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). De implementatie daarvan is risico-gebaseerd, oftewel: de focus ligt op het implementeren van maatregelen om de hoogste risico's als eerste te beheersen. De digitale criminaliteit evolueert en professionaliseert doorlopend en zet de samenleving maar ook gemeenten in toenemende mate onder druk. In 2024 zijn de dreigingen en risico's herzien. De gemeente Tholen volgt daarin het dreigingsbeeld van de Informatiebeveiligingsdienst (IBD) en het Nationaal Cyber Security Centrum (NCSC). In 2025 actualiseren we de technische en organisatorische informatieveiligheidsmaatregelen. Ook krijgen gemeenten te maken met de wettelijke verplichtingen van de Network and Information Security directive (NIS2). Voor overheidsorganisaties geldt specifiek dat zij momenteel al moeten voldoen aan de BIO. De BIO wordt echter onderdeel van de zorgplicht van NIS2 voor de overheid. De NIS2-richtlijn brengt enkele andere maatregelen met zich mee die nu nog geen onderdeel zijn van de BIO.

Ook in 2025 zet de gemeente Tholen verdere stappen in de samenwerking op het gebied van informatiebeveiliging met de deelnemende partijen in de gemeenschappelijke regeling ICT-WBW. In de provincie Zeeland haakt de gemeente Tholen voor het verhogen van de digitale weerbaarheid aan bij De Zeeuwse Norm Weerbare Overheid.

Privacy

Gemeente Tholen richt haar privacybeheersing in volgens de voorschriften van de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG). Als onderdeel van deze voorschriften doorloopt de gemeente jaarlijks een cyclus van planning, uitvoering, controle en bijsturing. De focus bij gemeente Tholen op privacybeheersing is tweeledig: de bescherming van de privacy van inwoners en werknemers en (daardoor) het voldoen aan wet- en regelgeving.

Jaarlijks rapporteert ons college over de privacybeheersing. Uit de rapportage over 2023 blijkt dat er een solide basis is om de privacy van betrokkenen te beschermen en aan wet- en regelgeving te voldoen. Toch zijn er nog verbeteringen noodzakelijk en benoemd. De speerpunten voor komend jaar zijn:

- Transparantie naar de betrokkenen; onder andere door het bijwerken van het openbaar register van verwerkingen;
- Verbetering van de vastlegging van uitgevoerde risicoanalyses; risicoanalyses worden wel uitgevoerd, maar dat is nog niet altijd aantoonbaar;
- Periodieke evaluatie van uitgevoerde risicoanalyses; doordat gegevensverwerkingen soms wijzigen. Bijvoorbeeld wanneer nieuwe gegevens uitgevraagd/opgeslagen of nieuwe technologieën worden gebruikt om de gegevens te verzamelen;
- Periodieke evaluatie van afspraken met leveranciers; met leveranciers die persoonsgegevens verwerken worden afspraken gemaakt en worden certificaten overhandigd die vertrouwen moeten geven dat de gegevens in goede handen zijn. Het is van belang om periodiek te beoordelen of de juiste certificaten nog geldig zijn en of de afspraken nog voldoende passend zijn bij het risico.

Op deze manier wordt ervoor gezorgd dat de privacy van betrokkenen blijvend wordt beschermd. Daarnaast wordt hierdoor beter aantoonbaar dat de gemeente Tholen aan wet- en regelgeving voldoet.

Documentaire Informatievoorziening

Na de opname van het oude postregistratiesysteem (ook wel documentmanagementsysteem genoemd) Corsa in het elektronisch archiefdepot bij het Zeeuws Archief, wordt eraan gewerkt om dit digitale archief nog beter toegankelijk te maken. Gezochte informatie is niet altijd snel terug te vinden doordat metadata in de zoekresultaten ontbreekt, zoekfunctionaliteiten beperkt zijn en de huidige autorisatiestructuur niet aan alle gebruikers voldoende inzagerechten geeft. Door een beschrijvende regel toe te voegen moet de informatie beter toegankelijk worden. Ook wordt nagedacht hoe e.e.a. in de toekomst kan worden verbeterd.

Verder is er een vervangingsbesluit genomen waardoor de digitale versies van gescande poststukken het analoge exemplaar vervangen. Ten slotte zal komend jaar aandacht besteed gaan worden aan de verbetering van de procedures voor de informatievoorziening. Ook bij de kwaliteitsslag in het Zaaksysteem heeft het cluster een taak bij de te bewaren zaaktypen die gecontroleerd zullen gaan worden op volledigheid van de informatie. De aansluiting bij de landelijke selectielijst e-mailbewaring van de VNG zorgt ervoor dat we een voorziening op moeten gaan zetten om e-mailberichten van medewerkers te kunnen veiligstellen en in het geval van sleutelfiguren permanent kunnen bewaren.

Oud archief

Afgelopen jaren is er veel materiaal gescand en zijn de archiefinventarissen op de website beschikbaar gemaakt voor het toevoegen van digitale scans van de bescheiden. Deze zullen komend jaar daaraan worden gehangen. In de tussentijd wordt er door diverse vrijwilligers, re-integrerende burgers en mensen met een arbeidsbeperking nog meer materiaal gedigitaliseerd. Verder zullen achterstanden die afgelopen jaren zijn ontstaan bij de bewerking van archieven worden weggewerkt door de inzet van externe archiefbewerkers.

Huisvesting & Services

In 2025 willen we verdere uitwerking geven aan de realisatie van het kantoorconcept. We beginnen met het gefaseerd vervangen van het tapijt in het gemeentehuis. Sinds begin 2024 is het voor het personeel mogelijk om thuiswerkmeubilair te bestellen. Deze voorziening met bestaande budgetten zal verder doorlopen in 2025.

PARAGRAAF OPENBAARHEID

De Wet open overheid (Woo) is per 1 mei 2022 in werking getreden. Deze wet heeft de Wet openbaarheid van bestuur (Wob) vervangen en heeft tot doel om meer informatie actief openbaar te maken, dus zonder dat er eerst om wordt gevraagd. Dit doet de overheid op zo'n manier dat de informatie goed vindbaar en toegankelijk is voor een breed publiek. Het ambitieniveau is bepaald op "basis". Daarmee voldoen we aan de minimale voorwaarden. Ook is een contactfunctionaris aangesteld.

De Woo verplicht overheidsorganisaties om komende jaren gefaseerd 17 informatiecategorieën actief openbaar te gaan maken. Inmiddels zijn enkele categorieën reeds openbaar gemaakt en via de landelijke Woo-index toegankelijk. Komende jaren zullen de informatiecategorieën nog nader worden uitgewerkt door het benoemen van informatieobjecten binnen die categorieën die allemaal openbaar gemaakt dienen te worden. We houden deze uitwerkingen nauwgezet in de gaten en maken minimaal de verplichte objecten actief openbaar via de gemeentelijke website. Daar waar deze website niet voldoende mogelijkheden biedt, wordt gekeken naar een alternatief.

PARAGRAAF FINANCIERING

Inleiding

De uitvoering van de gemeentelijke financieringsfunctie vindt plaats binnen de kaders zoals gesteld in de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido). In deze wet staan transparantie en risicobeheersing centraal. De transparantie komt daarbij tot uitdrukking in voorschriften voor een verplicht treasurystatuut.

Beleid

Het beleid is vastgelegd in het treasurystatuut, welke laatstelijk herzien is per 8 december 2016. Belangrijke punten uit het treasurystatuut zijn:

- Het aangaan / verstrekken van leningen is alleen toegestaan voor uitoefening van de publieke taak;
- Toegestane instrumenten bij het aantrekken van financieringen zijn onderhandse leningen;
- Het aantrekken van leningen geschiedt door offertes te vragen bij ten minste twee instellingen;
- Overtollige middelen moeten worden aangehouden in 's Rijks schatkist (verplicht schatkistbankieren).

Treasurybeheer

De treasuryfunctie is belast met de uitvoering van het beleid. Deze functie omvat het financieren van alle gemeentelijke activiteiten en het uitzetten van geldmiddelen die niet direct nodig zijn. De belangrijkste doelstellingen van de treasuryfunctie zijn:

- Het waarborgen van duurzame toegang tot de financiële markten tegen acceptabele condities;
- Het beperken van financiële risico's als intern liquiditeits-, rente-, koers- en kredietrisico;
- Het minimaliseren van kosten bij het beheren van geldstromen en financiële posities;
- Het optimaliseren van het renteresultaat.

Risicobeheer

Met betrekking tot het risicobeheer gelden de volgende algemene uitgangspunten:

- De gemeente mag leningen of garanties uit hoofde van de publieke taak uitsluitend verstrekken aan door de raad goedgekeurde derde partijen.
- De gemeente kan middelen uitzetten uit hoofde van de treasuryfunctie indien deze uitzettingen niet zijn gericht op het genereren van inkomsten door het lopen van overmatig risico. Risicomijding wordt gewaarborgd via richtlijnen en limieten in het treasurystatuut.
- Het gebruik van derivaten is slechts toegestaan ter beperking van financiële risico's.
- De kasgeldlimiet en de renterisiconorm conform de Wet Fido worden niet overschreden.

Renterisico

Om de renterisico's te bewaken wordt vanuit de Wet Fido voorgeschreven het renterisico op zowel de korte als de lange termijn in beeld te brengen. Het renterisico op korte termijn wordt in beeld gebracht via de kasgeldlimiet. Deze limiet stelt dat de gemiddelde netto-vlottende schuld in een bepaald kwartaal niet hoger mag zijn dan 8,5% van het begrotingstotaal. Voor Tholen betekent dit voor 2025 een bedrag van circa € 8,0 miljoen.

Het renterisico op lange termijn wordt in beeld gebracht via de renterisiconorm. Met deze norm wordt een kader gesteld om de opbouw van de leningenportefeuille zodanig te spreiden dat het renterisico uit hoofde van renteaanpassing en herfinanciering van leningen in voldoende mate wordt beperkt. De norm houdt in dat in enig jaar niet meer dan 20% van het begrotingstotaal voor aflossing of renteherziening in aanmerking mag komen. Aan deze norm voldoen we ruimschoots.

Renterisiconorm		Bedragen x 1.000			
		2025	2026	2027	2028
1	Renteherzieningen	0	0	0	0
2	Aflossingen	3.937	3.937	3.937	3.937
3	Renterisico (1+2)	3.937	3.937	3.937	3.937
4a	Begrotingstotaal (baten)	96.976	84.234	82.557	81.579
4b	Percentage regeling	20%	20%	20%	20%
4	Renterisiconorm (4a x 4b)	19.395	16.847	16.511	16.316
5a	Ruimte onder de risiconorm (4>3)	15.458	12.910	12.574	12.379
5b	Overschrijding renterisiconorm (3>4)	0	0	0	0

Liquiditeitsbeheer

Het liquiditeitsgebruik beperken wij zoveel mogelijk door geldstromen op elkaar af te stemmen. De liquiditeitspositie moet te allen tijde voldoende zijn om aan de verplichtingen te kunnen voldoen. Bij een tekort aan liquiditeiten kunnen kortlopende middelen worden aangetrokken, zolang de kasgeldlimiet niet overschreden wordt.

Vanaf 1 januari 2019 is een nieuwe financieringsovereenkomst bij de BNG Bank van kracht geworden. De kredietlimiet is aangepast van € 5,5 miljoen naar € 1 miljoen en daarnaast is de intradaglimiet ingevoerd. Deze maakt het mogelijk om dagelijks tijdens kantooruren, tot een overeengekomen bedrag (€ 4,5 miljoen), de kredietlimiet te overschrijden. De intradaglimiet moet voor het eind van de dag weer zijn aangevuld tot de kredietlimiet. De BNG Bank brengt thans voor de kredietlimiet een bedrag in rekening gebaseerd op de 1 maands Euribor met een opslag van 15 basispunten (voor creditrente geldt de 1 maands Euribor met een afslag van 25 basispunten). Ten tijde van het opmaken van de begroting bedroeg de 1 maands Euribor circa 3,6%.

Decentrale overheden zijn verplicht om hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. Het woord overtollig verwijst naar alle middelen die decentrale overheden niet onmiddellijk nodig hebben voor de uitvoering van de publieke taak. Het is toegestaan een bedrag aan overtollige middelen buiten de schatkist aan te houden. De hoogte van het drempelbedrag is afhankelijk van de begrotingsomvang van een decentrale overheid. De drempel is gelijk aan 2,0% voor decentrale overheden met een jaarlijkse begrotingsomvang tot € 500 miljoen. Het drempelbedrag is altijd minimaal € 1 miljoen. Voor Tholen komt dit neer op een bedrag van (afgerond) € 1,9 miljoen. De schatkist biedt geen leen- of roodstandfaciliteit aan. Voor het betalingsverkeer blijven decentrale overheden aangewezen op het bankwezen. Deelname van de decentrale overheden aan schatkistbankieren draagt bij aan een lagere EMU-schuld van de collectieve sector (Rijk en decentrale overheden gezamenlijk).

Financieringsbehoefte

Voor een overzicht van de (meerjarige) financieringsbehoefte wordt verwezen naar de geprognosticeerde begin- en eindbalans, welke weergegeven is onder de uiteenzetting van de financiële positie.

Leningenportefeuille

De gemeente heeft de volgende onderhandse leningen van binnenlandse banken en ov. financiële instellingen:

Bank	Oorspronkelijk bedrag	Datum Storting	Laatste jaar van aflossing	Looptijd	Rente-percentage	Restant-bedrag per 1-jan-2025	Rente-bedrag	Aflossing	Restant-bedrag per 31-dec-2025
BNG	6.000.000	30-dec-03	2028	26 jr (4)	5,750	960.000	55.200	240.000	720.000
BNG	6.000.000	30-dec-04	2029	26 jr (5)	5,850	1.200.000	70.200	240.000	960.000
BNG	10.000.000	10-jan-08	2028	20 jr (4)	4,580	2.000.000	69.336	500.000	1.500.000
BNG	4.000.000	15-sep-09	2034	25 jr (10)	4,520	1.600.000	70.171	160.000	1.440.000
BNG	4.000.000	5-nov-12	2037	25 jr (13)	3,040	2.080.000	62.472	160.000	1.920.000
NWB	6.000.000	28-aug-13	2038	25 jr (14)	3,230	3.360.000	105.873	240.000	3.120.000
BNG	6.000.000	13-okt-14	2039	25 jr (15)	1,945	3.600.000	69.010	240.000	3.360.000
BNG	13.158.936	19-jan-16	2031	15 jr (7)	1,270	6.140.840	67.427	877.262	5.263.578
BNG	10.000.000	14-mrt-16	2041	25 jr (17)	1,045	6.800.000	67.716	400.000	6.400.000
BNG	12.000.000	1-mrt-19	2044	25 jr (20)	1,255	9.600.000	115.430	480.000	9.120.000
BNG	10.000.000	4-jan-21	2045	25 jr (21)	0,535	8.800.000	44.940	400.000	8.400.000
A	87.158.936					46.140.840	797.775	3.937.262	42.203.578

Naast bovengenoemde rentelasten bedraagt de afschrijving op het agio (boeterente) € 111.000. De totale rentelasten komen hierdoor uit op € 909.000

Rentetoerekening

In het navolgende schema is uiteengezet hoe de rentetoerekening voor 2025 heeft plaatsgevonden.

Renteschema:

A. De externe rentelasten over de korte en lange financiering		1.232.900
B. De externe rentebaten		68.000
Totaal door te rekenen externe rente		<u>1.164.900</u>
C1. De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-113.500	
C2. De rente van projectfinanciering die aan het taakveld moet worden toegerekend	0	
		<u>-113.500</u>
Saldo door te rekenen externe rente:		<u>1.051.400</u>
D1. Rente over eigen vermogen		0
D2. Rente over voorzieningen (gewaardeerd op contante waarde)		0
De aan taakvelden toe te rekenen rente		<u>1.051.400</u>
E1. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente	1.00%	1.015.300
E2. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (annuïtair)		<u>0</u>
F. Renteresultaat op het taakveld treasury		36.100

Het bij de begroting gecalculerde rentepercentage mag binnen een marge van 0,5% worden afgerond. In de begroting is het rentepercentage afgerond op 1%.

PARAGRAAF GRONDBELEID

Algemeen

In deze paragraaf komen de volgende onderwerpen aan de orde:

- Grondbeleid;
- Grondprijzen;
- Actuele prognose van de te verwachten resultaten van de bouwgronden in exploitatie;
- Grondbanken zonder noemenswaardige transformatie, bestemd voor derden;
- Strategische gronden;
- Winstneming;
- Risicobeheersing;
- Vennootschapsbelasting.

Grondbeleid

In de herziene nota grondbeleid van 8 december 2022 heeft uw raad bewust gekozen voor een breed beleidsdocument, waarin de nadruk is gelegd op een actief grondbeleid. Dit blijkt uit de vier bedrijventerreinen en acht woningbouwcomplexen, die de gemeente volledig voor eigen rekening en risico exploiteert.

Bij o.a. de volgende projecten voert de gemeente in hoofdzaak faciliterend grondbeleid:

- Aan de Kreek te Sint Philipsland;
- Paasdijkweg te Poortvliet;
- Sint-Maartensdijk-West;
- Marehoek en Molenweg te Oud-Vossemeer;
- Koningin Julianastraat en Buitenzorg te Tholen.

De ontwikkeling van deze projecten is in handen van een projectontwikkelaar. De kosten, die de gemeente voor deze projecten maakt, brengen wij bij de desbetreffende ontwikkelaar in rekening. Hierover worden voorafgaand aan het betreffende project afspraken gemaakt door middel van anterieure overeenkomsten.

Grondprijzen

Een belangrijke doelstelling bij het grondprijzenbeleid is om marktconform te opereren. In die afweging wordt uiteraard ook gekeken naar het grondprijzenbeleid van de ons omringende gemeenten. Verder is bij het vaststellen van de grondprijzen aangegeven dat het aantrekken van de woningbouwmarkt rechtvaardigt om de uitgifteprijzen gecontroleerd te verhogen.

Actuele prognose van de te verwachten resultaten van de bouwgronden in exploitatie.

Bij de bouwgronden in exploitatie zijn de volgende soorten complexen te onderscheiden, te weten:

Complexen (in duizenden euro's)	Boekwaarde 1-jan-24	Raming 2024	Boekwaarde 31-dec-24	Raming 2025	Boekwaarde 31-dec-25
Woningbouw	5.022	-1.391	3.631	-3.205	426
Bedrijventerreinen	6.123	-5.710	413	-1.479	-1.066
Totaal	11.145	-7.101	4.044	-4.684	-640

Woningbouwcomplexen met kostprijsberekening

Ten tijde van het samenstellen van de begroting zijn acht complexen in exploitatie. Voor zes van deze complexen zijn in de raadsvergadering van 18 april 2024 herziene grondexploitatieberekeningen vastgesteld. De overige twee complexen, zijnde de Rieburch en Vroonstede fase II, zijn respectievelijk 8 februari 2024 en 30 mei 2024 vastgesteld. De volgende herziening van de grondexploitatieberekeningen vindt naar verwachting in het tweede kwartaal 2025 plaats. De gemeente kent de volgende in exploitatie zijnde woningbouwcomplexen:

Complexen (in duizenden euro's)	Boekwaarde 1-jan-24	Raming 2024	Boekwaarde 31-dec-24	Raming 2025	Boekwaarde 31-dec-25
Molenvlietsedijk-Zuid Tholen	128	-354	-226	192	-34
Deestraat Poortvliet	362	-448	-86	0	-86
Oost Scherpenisse	108	-88	20	0	20
Poststraat Stavenisse	-100	74	-26	0	-26
Havengebied Sint-Annaland	4.513	-1.284	3.229	-2.113	1.116
Poststraat Stavenisse II	11	-52	-41	44	3
Rieburch Sint-Maartensdijk	0	300	300	-375	-75
Vroonstede II Sint-Annaland	0	461	461	-953	-492
Totaal	5.022	-1.391	3.631	-3.205	426

De einddatum, voorraad grond en de totale eindwaarden van de in exploitatie zijnde woningbouwcomplexen zien er als volgt uit:

Complex (in duizenden euro's)	Winstneming t/m 2023	Nog te realiseren winst	Totaal resultaat	Einddatum	Voorraad per 31-12-2023 in m ²
Molenvlietsedijk-Zuid Tholen	-47	-34	-81	31-dec-25	1.796
Deestraat Poortvliet	-195	-86	-281	31-dec-24	2.729
Oost Scherpenisse	0	0	0	31-dec-24	548
Poststraat Zuid Stavenisse	-944	-26	-970	31-dec-24	0
Havengebied Sint-Annaland	-321	-226	-547	31-dec-27	16.263
Poststraat Stavenisse II	0	-709	-709	31-dec-32	7.336
Rieburch Sint-Maartensdijk	0	-11	-11	31-dec-28	*1.726
Vroonstede II Sint-Annaland	0	-2.819	-2.819	31-dec-33	*26.212
Totaal	-1.507	-3.911	-5.418		28.672

* Op 7 februari 2024 is het bestemmingsplan Rieburch met bijbehorende grondexploitatie vastgesteld en op 30 mei 2024 het bestemmingsplan Vroonstede fase II met bijbehorende grondexploitatie.

Bedrijventerreincomplexen met kostprijsberekening

Ten tijde van het samenstellen van deze begroting zijn er vier complexen in exploitatie. Op 18 april 2024 is door de raad voor alle vier de complexen een herziene grondexploitatieberekening vastgesteld. De gemeente kent de volgende in exploitatie zijnde bedrijventerreincomplexen:

Complexen (in duizenden euro's)	Boekwaarde 1-jan-24	Raming 2024	Boekwaarde 31-dec-24	Raming 2025	Boekwaarde 31-dec-25
Tholen	5.143	-5.024	119	-1.253	-1.134
Stavenisse	160	-101	59	1	60
Sint-Annaland	147	-133	14	-102	-88
Sint Philipsland	673	-452	221	-125	96
Totaal	6.123	-5.710	413	-1.479	-1.066

De einddatum, voorraad grond en de totale eindwaarden van de in exploitatie zijnde bedrijventerreincomplexen zien er als volgt uit:

Complex (in duizenden euro's)	Winstneming t/m 2023	Nog te realiseren winst	Totaal resultaat	Einddatum	Voorraad per 31-12-2023 in m ²
Tholen	-8.145	-2.686	-10.831	31-dec-26	93.317
Stavenisse	-67	-81	-148	31-dec-26	3.011
Sint-Annaland	-1.144	-86	-1.230	31-dec-25	2.535
Sint Philipsland	0	-57	-57	31-dec-28	12.778
Totaal	-9.356	-2.910	-12.266		111.641

Grondbanken zonder noemenswaardige transformatie, bestemd voor derden

De gronden aan de Molenvlietsedijk te Tholen vallen onder het onderhanden werk, maar zijn nog niet aangemerkt als bouwgrond in exploitatie (BIE). De oorspronkelijke intentie was om deze gronden middels een publiek-private samenwerking te ontwikkelen. Echter, in overleg met de betrokken partijen is besloten om deze samenwerking niet verder voort te zetten en deze eind 2024 te beëindigen. Na afwikkeling van de samenwerking zal de gemeente de gronden zelfstandig ontwikkelen en worden de gronden overgeheveld naar de BIE.

Strategische gronden

Nabij Sint-Maartensdijk (12 ha), Sint Philipsland (3,8 ha), Oud-Vossemeer (3,5 ha), Tholen (1,0 ha) en Scherpenisse (1,6 ha) heeft de gemeente strategische grondposities.

Winstneming

Voor winstneming hanteren we de percentage of completion methode (POC): voor zover gronden zijn verkocht en opbrengsten zijn gerealiseerd wordt tussentijds naar rato van de voortgang van de grondexploitatie winst genomen. In de begroting 2025 en meerjarenraming 2025-2027 zijn geen winstnemingen geraamd.

Beleidsuitgangspunten in relatie tot de risico's van de grondzaken

De grondexploitaties nemen een belangrijke plaats in binnen onze risicobeheersing. Omdat wij ons bewust zijn van de risico's op dit terrein dient voor de start van een project een risicoanalyse opgesteld te worden. Omdat grondexploitaties over het algemeen een lange looptijd hebben, kunnen er tussentijds allerlei (externe) factoren het project beïnvloeden. Ons beleid is gericht op het zo mogelijk voorkomen en/of minimaliseren van nadelige effecten. Voor detailinformatie over de risico's en de weerstandscapaciteit verwijzen we u naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Vennootschapsbelasting

Op grond van de Wet modernisering Vpb-plicht overheidsondernemingen betalen gemeenten en andere overheden vanaf 2016 vennootschapsbelasting (vpb) over de winst die ze met ondernemingsactiviteiten maken. Het grondbedrijf voldoet aan de criteria voor een onderneming in fiscale zin en is daarom vpb-plichtig.

PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Algemeen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie, waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft. Bij een bestuurlijk belang is er sprake van zeggenschap, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Bij een financieel belang is er sprake van een ter beschikking gesteld bedrag, dat niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat, of waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Het gaat bij verbonden partijen om gemeenschappelijke regelingen en deelnemingen. Deze worden niet geconsolideerd in de begroting. De belangrijkste verbonden partijen voor de gemeente Tholen zijn:

Verbonden partijen

Gemeenschappelijke regelingen
Veiligheidsregio Zeeland (VRZ)
GGD Zeeland
Re-integratiebedrijf De Betho
Regionaal Bureau Leerplicht / RMC Oosterschelderegio
Muziekschool Zeeland
Openbaar Lichaam Afvalstoffenverwijdering Zeeland (OLAZ)
Samenwerkingsverband Belastingen en Waardebepaling Zeeland (SaBeWa Zeeland)
Samenwerkingsverband Welzijnzorg Oosterschelderegio (SWVO)
Regionale Uitvoeringsdienst (RUD) Zeeland
ICT West-Brabant West

Vennootschappen en coöperaties
N.V. Bank Nederlandse Gemeenten
Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH) N.V. (voorheen PZEM N.V.)
Gemeente Tholen Grondexploitatie Tholen Stad B.V.
GBE Aqua B.V.
Stedin Holding N.V.

Voor de raad is informatie over de verbonden partijen van belang omdat:

- GR-en taken uitvoeren die in het verlengde liggen van de gemeentelijke doelstellingen;
- Gemeenten alleen deelnemingen mogen hebben vanwege het publieke belang (Wet Fido);
- De verbonden partijen belangrijke financiële consequenties voor de gemeente hebben.

Visie en beleidsvoornemens

De gemeente Tholen heeft geen beleidsplan opgesteld met betrekking tot de verbonden partijen. Er geldt dus geen algemene visie en er zijn geen algemene beleidsvoornemens. Wel zijn de beleidsvoornemens per verbonden partij beschreven.

VZG-richtlijnen 2025

Voor 2025 heeft het VZG-bestuur de inflatiecorrectie vastgesteld op 3,9%. De bezuinigingsrichtlijn bedraagt 0%. De begroting 2025 van gemeenschappelijke regelingen mag op basis van deze uitgangspunten maximaal 103,9% van de goedgekeurde begroting 2024 (inclusief evt. goedgekeurde begrotingswijzigingen) bedragen.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	 Veiligheidsregio Zeeland (VRZ)				
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet de gemeenschappelijke regeling als een duurzame samenwerking voor de uitvoering van de bij wet opgedragen taken op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen en handhaving van de openbare orde en veiligheid.				
Openbaar belang	De samenwerking levert een maatschappelijke bijdrage aan een veilige woon-, werk- en recreatieomgeving op het gebied van brandbestrijding en (medische) hulpverlening.				
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten nemen deel in deze GR.				
Bestuurlijk belang	De raden van de deelnemende gemeenten wijzen hun burgemeester aan als lid van het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Reg. bijdrage	2.324.000	2.324.000	2.402.000	2.432.000
Vermogen		31-12-2023(€)	31-12-2024(€)	31-12-2025(€)	
	Eigen vermogen	1.709.000	688.000	463.000	
	Vreemd vermogen	29.032.000	26.574.000	27.118.000	
	Totaal	30.741.000	27.262.000	27.581.000	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 476.000 negatief				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	-				

Naam	 GGD Zeeland				
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet de gemeenschappelijke regeling als een duurzame samenwerking voor de uitvoering van de Wet publieke gezondheid en het gezondheidsbeleid van de Zeeuwse gemeenten.				
Openbaar belang	De GGD wil de gezondheid van alle Zeeuwen bewaken, beschermen en bevorderen.				
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten nemen deel in deze GR.				
Bestuurlijk belang	Elke deelnemende gemeente is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Gem. bijdrage	1.659.000	1.659.000	1.659.000	1.659.000
	Totaal	1.659.000	1.659.000	1.659.000	1.659.000
Vermogen	GGD	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
	Eigen vermogen	6.667.000	6.667.000	6.667.000	
	Vreemd vermogen	11.937.000	11.937.000	11.937.000	
	Totaal	18.604.000	18.604.000	18.604.000	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 2.524.000 positief exclusief IJZ, € 3.335.000 inclusief IJZ				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 866.000 negatief				
Risico's	-				

Naam	 De Betho				
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet de gemeenschappelijke regeling als een duurzame samenwerking voor een efficiënte uitvoering van de Participatiewet.				
Openbaar belang	De Betho realiseert een beschutte werkomgeving voor mensen die dat nodig hebben.				
Deelnemers	De GR wordt gevormd door de gemeenten in de Oosterschelderegio.				
Bestuurlijk belang	Elke deelnemende gemeente is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Reg. Bijdrage	0	0	0	0
	Part. Budget	2.077.000	2.077.000	2.077.000	2.077.000
	Bijdrage BTO	105.000	105.000	105.000	105.000
	Beschut werken	548.000	495.000	495.000	495.000
	Detacheringen	-337.000	-337.000	-337.000	-337.000
	Totaal	2.393.000	2.340.000	2.340.000	2.340.000
Vermogen		31-12-2023 (€)	31-12-2024 (€)	31-12-2025 (€)	
	Eigen vermogen	10.682.000	10.094.000	9.701.000	
	Vreemd vermogen	4.386.000	2.737.000	2.950.000	
	Totaal	15.068.000	12.831.000	12.651.000	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 250.000				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	-				

Naam	 RBL Regionaal Bureau Leerplicht/RMC Oosterschelderegio Regionaal Bureau Leerplicht / RMC Oosterschelderegio				
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet de gemeenschappelijke regeling als een duurzame samenwerking voor de uitvoering van de leerplichtfunctie en de regionale meld- en coördinatiefunctie (RMC) voortijdig schoolverlaten.				
Openbaar belang	De samenwerking levert een bijdrage aan het terugdringen van spijbelen en voortijdig schooluitval van leerlingen van 5 tot 18 jaar.				
Deelnemers	Alle gemeenten uit de Oosterschelderegio.				
Bestuurlijk belang	Elke deelnemende gemeente is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Reg. bijdrage	143.000	148.000	154.000	160.000
Vermogen		31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
	Eigen vermogen	409.000	-	-	
	Vreemd vermogen	0	-	-	
	Totaal	409.000	-	-	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 243.000 positief				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	-				

Naam	 Zeeuwse Muziekschool				
Beleidsvoornemens	Tot 1 januari 2027 zijn we aangesloten bij GR De Zeeuwse Muziekschool. Komende periode wordt de uitbreiding verder gefinaliseerd en worden er een aantal scenario's uitgewerkt, die een gedegen alternatief moeten bieden aan de Thoolse inwoners voor de diensten van GR De Zeeuwse Muziekschool.				
Openbaar belang	De samenwerking levert een bijdrage aan de ontwikkeling van de identiteit van kinderen, jongeren en volwassenen.				
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten behalve Terneuzen, Vlissingen en Sluis nemen deel in deze GR.				
Bestuurlijk belang	Elke deelnemende gemeente is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Reg. bijdrage	179.000	179.000	179.000	179.000
Vermogen		31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
	Eigen vermogen	37.000	-	-	
	Vreemd vermogen	1.089.000	-	-	
	Totaal	1.126.000	-	-	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 37.297 positief				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	Er is geen sprake van een sluitende meerjarenraming. Momenteel is er een herstelplan richting de toekomst in werking.				

Naam	 Openbaar (OLAZ)				
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet de gemeenschappelijke regeling als een duurzame samenwerking voor de behartiging van de gemeenschappelijke belangen op het gebied van afvalstoffenverwijdering.				
Openbaar belang	De samenwerking draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van afvalstoffenverwijdering voor de burger (via de afvalstoffenheffing).				
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten nemen deel in deze GR.				
Bestuurlijk belang	Elke deelnemende gemeente is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Stort-/verbr. Rechten	485.000	485.000	485.000	485.000
	Compostering	255.000	255.000	255.000	255.000
	OPK	-46.000	-46.000	-46.000	-46.000
	Flessen-glas	-5.000	-5.000	-5.000	-5.000
	PMD-afval	6.000	6.000	6.000	6.000
	Milieustraat	683.000	683.000	683.000	683.000
	Overig	27.000	27.000	27.000	27.000
	Totaal	1.405.000	1.405.000	1.405.000	1.405.000
Vermogen		31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
	Eigen vermogen	638.000	638.000	638.000	
	Vreemd vermogen	12.408.000	13.908.000	13.908.000	
	Totaal	13.046.000	14.546.000	14.546.000	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 86.000 positief				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	-				

Naam	 SaBeWa Zeeland				
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet de gemeenschappelijke regeling als een duurzame samenwerking op het gebied van gemeentelijke belastingen en heffingen, welke o.a.: <ul style="list-style-type: none"> - De heffing en invordering van de gemeentelijke belastingen (en waterschapsbelastingen) verzorgt; - De bezwaar- en beroepschriften gericht tegen de belastingaanlagen en kwijtscheldingsverzoeken behandelt; - De taken en werkzaamheden in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) uitvoert. 				
Openbaar belang	De samenwerking draagt duurzaam bij aan het laag houden van de gemeentelijke belastingen en heffingen voor de burger.				
Deelnemers	De deelnemers in deze GR zijn de gemeenten Borsele, Goes, Kapelle, Reimerswaal, Hulst, Sluis, Terneuzen, Tholen en Waterschap Scheldestromen.				
Bestuurlijk belang	Elke deelnemende gemeente is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Reg. Bijdrage	542.000	565.000	582.000	601.000
Vermogen		31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
	Eigen vermogen	-263.000	-357.000	0	
	Vreemd vermogen	12.348.000	12.348.000	12.267.000	
	Totaal	12.085.000	11.991.000	12.267.000	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 263.000 negatief				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	Hoge proceskostenvergoedingen (aan no-cure-no-pay-bureaus) met betrekking tot bezwaarschriften				

Naam	 <p>Samenwerkingsverband Welzijnszorg Oosterschelderegio (SWVO)</p>				
Beleidsvoornemens	Door de komende decentralisaties en de ontwikkelingen met de vorming van GR De Bevelanden is de noodzaak ontstaan de toekomst van het SWVO als aparte GR kritisch te bekijken.				
Openbaar belang	De samenwerking draagt zorg voor ondersteuning van de meest kwetsbaren.				
Deelnemers	De gemeenten Borsele, Kapelle, Reimerswaal, Tholen, Goes, Schouwen-Duiveland en Noord-Beveland nemen deel in deze GR.				
Bestuurlijk belang	Elke deelnemende gemeente is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Voorz. gehandicapten	624.000	624.000	624.000	624.000
	Regiotaxi (netto)	825.000	825.000	825.000	825.000
	Huishoudelijke voorz.	2.779.000	2.779.000	2.779.000	2.779.000
	Begeleiding	2.272.000	2.272.000	2.272.000	2.272.000
	Dagbesteding	1.215.000	1.215.000	1.215.000	1.215.000
	Cliëntondersteuning	0	0	0	0
	Reg. preventiebeleid	37.000	37.000	37.000	37.000
	Secretariaatskosten	242.000	242.000	242.000	242.000
	Leerlingenvervoer	872.000	872.000	872.000	872.000
	Vervoer jeugdzorg	4.000	4.000	4.000	4.000
	Cultuureducatie	32.000	32.000	32.000	32.000
	Totaal	8.903.000	8.903.000	8.903.000	8.903.000
Vermogen		31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
	Eigen vermogen	995.000	931.000	791.000	
	Vreemd vermogen	7.521.000	7.520.000	7.598.000	
	Totaal	8.517.000	8.452.000	8.388.000	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 419.000 positief				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	-				

Naam	 <p>Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (RUD Zeeland)</p>				
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet de gemeenschappelijke regeling als een duurzame samenwerking voor de uitvoering van de bij wet (Wet algemene bepalingen omgevingsrecht en Wet milieubeheer) opgedragen taken op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving.				
Openbaar belang	De samenwerking zorgt voor een kwaliteitsverbetering.				
Deelnemers	Alle Zeeuwse gemeenten en de Provincie Zeeland nemen deel in deze GR.				
Bestuurlijk belang	Elke deelnemende gemeente is met één lid vertegenwoordigd in het algemeen bestuur.				
Financieel belang		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Reg. bijdrage	473.000	493.000	513.000	534.000
	Totaal	473.000	493.000	513.000	534.000
Vermogen		31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
	Eigen vermogen	542.000	860.000	890.000	
	Vreemd vermogen	442.000	4.510.000	4.670.000	
	Totaal	984.000	5.370.000	5.460.000	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 753.000 negatief				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	Op 1 april 2026 dient RUD Zeeland te voldoen aan de robuustheidscriteria. De omvang van het regionaal werkprogramma (basis- en milieugerelateerde plustaken) moet op dat moment minimaal € 16,5 miljoen zijn. De omvang van het regionaal werkprogramma voldoet nog niet aan deze ondergrens. Voor het vaststellen van de ondergrens is uitgegaan van de minimaal benodigde capaciteit in het primaire proces van 114 fte.				

Naam	 ICT West-Brabant West				
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet de samenwerking als een duurzame samenwerking op het gebied van Informatie- en communicatietechnologie.				
Openbaar belang	-				
Deelnemers	De gemeenten Etten-Leur, Roosendaal, Moerdijk en Tholen alsmede Werkplein Hart van Brabant nemen deel in deze GR.				
Bestuurlijk belang	-				
Financieel belang:		2025 (€)	2026 (€)	2027 (€)	2028 (€)
	Bijdrage	1.324.000	1.301.000	1.242.000	1.211.000
Vermogen		31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025	
	Eigen vermogen	430.000	0	0	
	Vreemd vermogen	5.041.000	3.605.000	4.955.000	
	Totaal	5.471.000	3.605.000	4.955.000	
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 645.000 negatief				
Resultaat (B 2025)	Saldo: € 0				
Risico's	Schaalnadelen naar aanleiding van uittredingen.				

Vennootschappen en coöperaties

Vanwege het publieke belang (Wet Fido) neemt de gemeente deel in diverse vennootschappen. Een deelneming is een participatie in een besloten of naamloze vennootschap, waarin de gemeente aandelen heeft.

Naam	 N.V. Bank Nederlandse Gemeenten			
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet zijn aandelenbezit als een duurzame belegging.			
Openbaar belang	BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.			
Bestuurlijk belang	De gemeente Tholen heeft stemrecht via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang	De gemeente Tholen is aandeelhouder (0,06%).			
Vermogen	Bedragen * 1.000	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
	Eigen vermogen	4.721.000	-	-
	Vreemd vermogen	110.819.000	-	-
	Totaal	115.540.000	-	-
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 254.000.000 positief			
Resultaat (B 2025)	Saldo: -			
Risico's	-			

Naam	 Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij Zeeuwse Energie Houdstermaatschappij (ZEH) N.V. (voorheen Provinciale Zeeuwse Energie Maatschappij N.V.)			
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet zijn aandelenbezit als een duurzame belegging.			
Openbaar belang	De vennootschap heeft als doel de wettelijk gedefinieerde publieke belangen en duurzame werkgelegenheid (in Zeeland) te waarborgen.			
Bestuurlijk belang	De gemeente Tholen heeft stemrecht via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang	De gemeente Tholen is aandeelhouder (2,696%).			
Vermogen	Bedragen * 1.000	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
	Eigen vermogen	1.722.000	-	-
	Vreemd vermogen	553.000	-	-
	Totaal	2.275.000	-	-
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 104.548.000 positief			
Resultaat (B 2025)	Saldo: -			
Risico's	-			

Naam	Gemeente Tholen Grondexploitatie Tholen Stad B.V.			
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet zijn aandelenbezit als een tijdelijke participatie. De dochtermaatschappij neemt gezamenlijk met twee andere partijen deel in Tholen-Stad Grondexploitatie V.O.F., welke belast is met de realisatie van de gebiedsontwikkeling Tholen-Stad.			
Openbaar belang	Gebiedsontwikkeling Tholen-Stad.			
Bestuurlijk belang	De heer P.W.J. Hoek is benoemd als bestuurder. Verder heeft de gemeente Tholen stemrecht via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang	De gemeente Tholen is 100%-aandeelhouder in de B.V.			
Vermogen		31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
	Eigen vermogen	514.000	-	-
	Vreemd vermogen	0	-	-
	Totaal	514.000	-	-
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 517.000 positief			
Resultaat (B 2025)	Saldo: -			
Risico's	Zie paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing			

Naam	GBE Aqua B.V.			
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet zijn aandelenbezit als een duurzame belegging.			
Openbaar belang	De vennootschap heeft ten doel het houden en beheren van aandelen in Evides en het uitoefenen van stemrecht daarop voor eigen rekening en risico, maar ten behoeve van de aandeelhouders van de vennootschap.			
Bestuurlijk belang	De gemeente Tholen heeft stemrecht via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang	De gemeente Tholen is aandeelhouder (2,7%).			
Vermogen	Bedragen * 1.000	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
	Eigen vermogen	134.307.000	-	-
	Vreemd vermogen	162.776.000	-	-
	Totaal	297.083.000	-	-
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 15.600.000 positief			
Resultaat (B 2025)	Saldo: € -			
Risico's	-			

Naam	 Stedin Holding N.V.			
Beleidsvoornemens	De gemeente ziet zijn aandelenbezit als een duurzame belegging.			
Openbaar belang	De vennootschap heeft als netbeheerder de maatschappelijke taak om haar ruim 2,3 miljoen klanten toegang te verlenen tot een veilige, betrouwbare en betaalbare energievoorziening.			
Bestuurlijk belang	De gemeente Tholen heeft stemrecht via de Algemene Vergadering van Aandeelhouders.			
Financieel belang	De gemeente Tholen is aandeelhouder (0,007%).			
Vermogen	Bedragen * 1.000	31-12-2023	31-12-2024	31-12-2025
	Eigen vermogen	3.221.000	-	-
	Vreemd vermogen	4.408.000	-	-
	Totaal	7.629.000	-	-
Resultaat (R 2023)	Saldo: € 170.000.000 positief			
Resultaat (B 2025)	Saldo: € -			
Risico's	-			

PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

Algemeen

De lokale heffingen vormen naast de uitkering uit het gemeentefonds een belangrijke inkomstenbron van de gemeente. Het belastinggebied van een gemeente is begrensd. De wet bepaalt limitatief welke belastingen een gemeente mag heffen. De bevoegdheid tot het invoeren, wijzigen of afschaffen van een gemeentelijke belasting berust bij de gemeenteraad.

De heffing en invordering van de gemeentelijke en waterschapsbelastingen wordt verzorgd door gemeenschappelijke regeling (GR) SaBeWa Zeeland. Dit is een belastingsamenwerking tussen acht gemeenten (Borsele, Goes, Hulst, Kapelle, Reimerswaal, Sluis, Terneuzen en Tholen) en waterschap Scheldestromen. Naast de heffing en invordering behandelt de GR de bezwaar- en beroepschriften gericht tegen de belastingaanslagen, behandelt ze kwijtscheldingsverzoeken en voert ze tevens de taken en werkzaamheden in het kader van de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) voor de aangesloten gemeenten uit.

Overzicht geraamde baten

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de geraamde baten voor 2025:

Naam	Wettelijke basis	Uitvoerder	Totaal
OZB woningen eigenaren	Artikel 220 e.v. Gemeentewet	SaBeWa Zeeland	€ 3.522.000
OZB niet-woningen eigenaren	Artikel 220 e.v. Gemeentewet	SaBeWa Zeeland	€ 1.614.000
OZB niet-woningen gebruikers	Artikel 220 e.v. Gemeentewet	SaBeWa Zeeland	€ 1.096.000
Afvalstoffenheffing	Artikel 15.33 Wet milieubeheer	SaBeWa Zeeland	€ 3.239.000
Riool- en waterzorgheffing	Artikel 228a Gemeentewet	SaBeWa Zeeland	€ 2.478.000
Forensenbelasting	Artikel 223 Gemeentewet	SaBeWa Zeeland	€ 180.000
Toeristenbelasting	Artikel 224 Gemeentewet	Gemeente	€ 460.000
Scheepvaartrechten	Artikel 229 Gemeentewet	Gemeente	€ 17.500
Liggeld jachthaven Stavenisse	Artikel 229 Gemeentewet	Gemeente	€ 106.000
Lijkbezorgingsrechten	Artikel 229 Gemeentewet	Gemeente	€ 496.000
Leges via legesverordening	Artikel 229 Gemeentewet	Gemeente	€ 1.105.000

Beleid

Op basis van het coalitieprogramma “Samen leven, ruimte geven” willen we onze positie bij de 50 goedkoopste gemeenten handhaven. Volgens de Atlas van de lokale lasten 2024 van het COELO staan we (van goedkoop naar duur) momenteel op de 28^e plaats (2023: 34^e plaats).

Bij de tariefbepaling van de onroerende-zaakbelastingen en de forensenbelasting houden we rekening met de verwachte waardemutatie van de onroerende zaken in onze gemeente. Hierdoor leiden hogere WOZ-waarden niet tot hogere opbrengsten.

De bestemmingsheffingen (afvalstoffenheffing en riool- en waterzorgheffing) en retributies zijn bedoeld om specifieke gemeente-activiteiten te bekostigen. Om te voorkomen dat gemeenten met deze belastingen ook andere activiteiten bekostigen, verbiedt de Gemeentewet dat de geraamde baten de geraamde lasten mogen overschrijden. Door dit vereiste mogen de opbrengsten hooguit kostendekkend zijn. Als de gemeente niet voor kostendekkende tarieven kiest betekent dit, dat niet alleen de kostenveroorzakers, maar alle belastingplichtigen meebetalen. De door uw raad gewenste mate van kostendekkendheid voor 2025 is gebaseerd op de kadernota 2025 en wordt hieronder per belasting weergegeven:

- De gewenste kostendekking van de afvalstoffenheffing bedraagt 95%. De compensabele btw wordt volledig in de tarieven verwerkt. Vanaf 2026 bedraagt de kostendekking weer 100%. Om de VANG-doelstelling van 100 kilo restafval per persoon per jaar te realiseren, hebben we vanaf 2024 DIFTAR als financiële prikkel ingevoerd;
- De riool- en waterzorgheffing wordt kostendekkend geheven. De compensabele btw wordt volledig in de tarieven verwerkt. De basis voor de heffing is het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP);
- De gewenste kostendekking voor de lijkbezorgingsrechten bedraagt 85% en voor de secretarieleges 70%. De liggelden en de leges omgevingsvergunningen worden in principe kostendekkend geheven.

Overzicht lokale heffingen (hoofdpijnen)

Hieronder worden de lokale heffingen toegelicht. Op basis van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) en de Notitie lokale heffingen hebben we bij de berekening van tarieven van heffingen (die hoogstens kostendekkend mogen zijn) inzichtelijk gemaakt, dat de totale geraamde baten niet uitgaan boven de totale geraamde lasten.

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

Eigenaren van woningen en eigenaren en gebruikers van andere onroerende zaken (niet-woningen) betalen jaarlijks onroerende zaakbelasting (OZB). De hoogte van de belasting is een percentage van de waarde van de onroerende zaak in het economisch verkeer (WOZ-waarde). De jaarlijkse waardering van alle onroerende zaken is een taak van het samenwerkingsverband SaBeWa Zeeland. De voor het belastingjaar 2025 vast te stellen waarden hebben als waardepeildatum 1 januari 2024. De OZB-opbrengsten voor woningen en niet-woningen worden voor 2025 met 1% verhoogd. De definitieve percentages worden bepaald nadat de uitkomst van de herwaardering per 1 januari 2025 (waardepeildatum 1 januari 2024) bekend is.

Forensenbelasting

Onder de naam forensenbelasting heffen wij een belasting van natuurlijke personen die, zonder in de gemeente hun hoofdverblijf te hebben, op meer dan 90 dagen van het belastingjaar, voor zich of hun gezin, een gemeubileerde woning beschikbaar houden. Het tarief voor deze belasting is afhankelijk van de vastgestelde waarde op grond van de Wet WOZ. De tarieven worden voor 2025 met 2% verhoogd.

Riool- en waterzorgheffing

Onder de naam riool- en waterzorgheffing wordt een belasting geheven ter bestrijding van de kosten die verbonden zijn aan de gemeentelijke riool- en waterzorgtaken. De belasting wordt geheven van de eigenaar en de gebruiker van een perceel, dat direct of indirect is aangesloten op de gemeentelijke riolering. De hoogte van de heffing bestaat voor de eigenaar uit een vast bedrag en voor de gebruiker uit een bedrag dat afhankelijk is van het waterverbruik. De tarieven worden voor 2025 niet gewijzigd.

Hieronder is voor één- en meerpersoonshuishoudens een vergelijking gegeven tussen de tarieven 2024 en 2025, zowel in de situatie van eigenaar en/of gebruiker. Deze vergelijking is gebaseerd op een waterafname van 0 tot 75 m³ voor een éénpersoonshuishouden en van 75 tot en met 150 m³ voor een meerpersoonshuishouden.

Meerpersoonshuishouden	2024	2025	Wijziging	Gemiddeld tarief 2024
	Tholen			Nederland (1)
Eigenaren	€ 105,00	€ 105,00	€ 0,00	
Gebruikers	€ 105,00	€ 105,00	€ 0,00	
Totaal	€ 210,00	€ 210,00	€ 0,00	€ 226,00

Eenpersoonshuishouden	2024	2025	Wijziging	Gemiddeld tarief 2024
	Tholen			Nederland (1)
Eigenaren	€105,00	€105,00	€ 0,00	
Gebruikers	€ 77,00	€ 77,00	€ 0,00	
Totaal	€ 182,00	€ 182,00	€ 0,00	€ 210,00

Kostendekkendheid riool- en waterzorgheffing			
Salariskosten taakveld(en)	€ 251.000		
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	€ 1.758.000		
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-/- € 65.000		
Netto kosten taakveld		€ 1.944.000	
Toe te rekenen kosten:			
Overhead (80% x € 251.000)		€ 201.000	
Btw		€ 345.000	
Totale kosten			€ 2.490.000
Totale opbrengst riool- en waterzorgheffing*	11.800 aansluitingen		€ 2.478.000
Dekking**			100%

* De lagere opbrengst van de gebruikersheffing voor éénpersoonshuishoudens valt vrijwel weg tegen de hogere opbrengst van gebruikers met een waterafname van meer 150 m³;

** Het verschil wordt gedekt door een aanwending van de voorziening (€ 12.000).

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing is een belasting voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval. De hoogte van de belasting bepalen we aan de hand van het aantal personen in het huishouden. We maken onderscheid tussen één- en meerpersoonshuishoudens.

Het vaste bedrag bedraagt voor een eenpersoonshuishouden € 220 en voor een meerpersoonshuishouden € 267. Voor het variabele deel gaan we bij een éénpersoonshuishouden uit van 5 ledigingen en bij een meerpersoonshuishouden van 9 ledigingen (à € 5,00 per lediging).

Hieronder is voor één- en meerpersoonshuishoudens een vergelijking gegeven tussen de tarieven 2024 en 2025.

	2024	2025	Wijziging	Gemiddeld tarief 2024
	Tholen			Nederland (1)
Heffing meerpersoonshuishouden	€ 296,00	€ 312,00	€ 16,00	€ 346,00
Heffing éénpersoonshuishouden	€ 232,00	€ 245,00	€ 13,00	€ 279,00
Tarief 2 ^e GFT-container	€ 39,00	€ 40,00	€ 1,00	

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing			
Salariskosten taakveld(en)	€ 79.000		
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	€ 3.003.000		
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-/- € 296.000		
Netto kosten taakveld		€ 2.786.000	
Toe te rekenen kosten:			
Overhead (80% x € 79.000)		€ 63.000	
Btw		€ 601.000	
Totale kosten			€ 3.450.000
Meerpersoonshuishoudens (7.750)		€ 2.418.000	
Eenpersoonshuishoudens (3.200)		€ 784.000	
Huishoudens met 2 ^e gft-container (925)		€ 37.000	
Totale opbrengst afvalstoffenheffing			€ 3.239.000
Dekking*			94%

* Na aanwending van de voorziening (€ 54.000) bedraagt de kostendekking 95%.

(Water)toeristenbelasting

In de vergadering van 4 juli 2024 heeft uw raad bij de behandeling van de kadernota 2025 een motie aangenomen over de verhoging van de (water)toeristenbelasting van € 1,00 naar € 2,00. In deze motie verzoekt u ons college om in overleg met de toeristische sector te komen tot een voorstel voor verhoging van de toeristenbelasting, dat afgestemd is op de gezamenlijke ambitie en waarbij rekening gehouden wordt met differentiatie naar type overnachting en doelgroepen, zoals arbeidsmigranten. Uiterlijk bij de vaststelling van de verordeningen voor 2025 leggen we dit voorstel aan u voor. Tot dat moment voeren we geen verhoging door.

Liggelden jachthaven Stavenisse

De liggelden worden in principe kostendekkend geheven. De jachthaven Stavenisse had jaren te kampen met een flinke afname aan belangstelling voor vaste ligplaatsen. In december 2016 heeft uw raad de havenvisie Stavenisse vastgesteld als ontwikkelingsrichting voor de jachthaven. De laatste jaren is de bezetting weer toegenomen. Voor 2025 verwachten we nog een exploitatietekort van circa € 18.000.

Kostendekkendheid liggelden			
Salariskosten taakveld(en)	€ 8.000		
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente*	€ 110.000		
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	€ 0		
Netto kosten taakveld		118.000	
Toe te rekenen kosten:			
Overhead (80% x € 8.000)		6.000	
Totale kosten			124.000
Totale opbrengst liggelden			106.000
Dekking			85%

Scheepvaartrechten

De scheepvaartrechten zijn verre van kostendekkend en worden voor 2025 met 2% verhoogd. De totale opbrengst is gering en wordt geraamd op € 17.500.

Lijkbezorgingsrechten

Onder de naam lijkbezorgingsrechten worden rechten geheven voor het gebruik van de gemeentelijke begraafplaatsen en voor het door de gemeente verlenen van diensten in verband met de begraafplaatsen. De door uw raad gewenste kostendekking bedraagt 85%. De tarieven worden voor 2025 niet gewijzigd.

Kostendekkendheid lijkbezorgingsrechten			
Salariskosten taakveld(en)	€ 269.000		
Kosten taakveld(en) incl. (omslag)rente	€ 111.000		
Inkomsten taakveld(en), excl. heffingen	-/- € 6.000		
Netto kosten taakveld		€ 374.000	
Toe te rekenen kosten:			
Overhead (80% x € 269.000)		€ 215.000	
BTW		€ 14.000	
Totale kosten			€ 603.000
Totale opbrengst lijkbezorgingsrechten			€ 496.000
Dekking*			82%

* Na aanwending van de voorziening (€ 20.000) bedraagt de kostendekking 85%.

Leges op grond van de legesverordening

De Hoge Raad heeft op 13 februari 2015 geoordeeld dat kruissubsidiëring tussen de diverse hoofdstukken (voorheen titels) van de legesverordening mogelijk is. Ook de Handreiking geeft aan dat kruissubsidiëring tussen de hoofdstukken ongewenst, maar niet verboden is. In geval van kruissubsidiëring tussen de hoofdstukken moet de reden hiervoor in de onderhavige paragraaf opgenomen worden. Dit is bij ons echter niet aan de orde. Uit onderstaand overzicht (afgerond) blijkt, rekening houdend met het meest recente standpunt van de Hoge Raad, dat we voldoen aan de eis van maximale kostendekkendheid.

Hoofdstuk	Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
1 Algemene dienstverlening			
1.1 Burgerlijke stand	€ 106.000	€ 41.000	
1.2 Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	€ 446.000	€ 356.000	
1.3 Rijbewijzen	€ 154.000	€ 95.000	
1.4 Verstrekkingen in het kader van de basisregistratie persoonsgegevens	€ 17.000	€ 9.000	
1.7 Overige publiekszaken	€ 14.000	€ 6.000	
1.8 Gemeentearchief	€ 0	€ 0	
1.9 Bijzondere wetten	€ 55.000	€ 37.000	
1.10 Diversen	€ 4.000	€ 1.000	
Totaal:	€ 796.000	€ 545.000	68%
2 Omgevingswet			
2.2 Voorfase	€ 83.000	€ 45.000	
2.3 Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	€ 460.000	€ 463.000	
2.4 Activiteiten met betrekking tot cultureel erfgoed en werelderfgoed	€ 3.000	€ 1.000	
2.5 Milieubelastende activiteiten	€ 43.000	€ 22.000	
2.7 Aanlegactiviteiten	€ 4.000	€ 4.000	
2.8 Overige activiteiten	€ 3.000	€ 3.000	
2.12 Modaliteiten	€ 14.000	€ 15.000	
Totaal:	€ 610.000	€ 553.000	91%
3 Europese dienstenrichtlijn			
3.1 Horeca	€ 10.000	€ 4.000	
3.4 Organiseren evenement of markt	€ 1.000	€ 0	
3.5 Standplaatsen	€ 1.000	€ 0	
3.7 In dit hoofdstuk niet benoemd besluit	€ 7.000	€ 3.000	
Totaal:	€ 19.000	€ 7.000	37%
Totaal kostendekkendheid:	€ 1.425.000	€ 1.105.000	78%

De meest verleende diensten onder hoofdstuk 1 zijn de reisdocumenten en de rijbewijzen. De tarieven voor deze onderdelen zijn wettelijk gemaximeerd.

De dienstverlening met betrekking tot de Omgevingswet valt onder hoofdstuk 2. De Omgevingswet is in werking getreden op 1 januari 2024. De Wet kwaliteitsborging voor het bouwen (hierna: Wkb) is ook in werking getreden per 1 januari 2024, maar alleen voor nieuwbouw. De Wkb heeft als doel de bouwkwiteit te verbeteren. De toets vooraf op de bouwplannen is vervangen door de toets in de praktijk. Deze toets in de praktijk wordt door onafhankelijke kwaliteitsborgers uitgevoerd. Voor verbouwactiviteiten zal de Wkb per 1 januari 2025 in werking treden, mits op basis van onafhankelijke toetsing duidelijk is dat er voldoende kwaliteitsborgers beschikbaar zijn en er geen andere signalen zijn die belemmerend werken.

Lokale lastendruk

Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het bedrag dat een huishouden betaalt aan onroerende-zaakbelasting, afvalstoffenheffing en riool- en waterzorgheffing. Op basis van de huidige uitgangspunten ontwikkelt de lastendruk zich als volgt:

Meerpersoonshuishoudens (eigenaar en gebruiker):

	2024		2025	2026	2027	2028
	Landelijk gem. COELO	Tholen	Tholen	Tholen	Tholen	Tholen
Afvalstoffenheffing	€ 346,00	€ 296,00	€ 312,00	€ 328,00	€ 344,00	€ 352,00
Riool- en waterzorgheffing	€ 226,00	€ 210,00	€ 210,00	€ 210,00	€ 210,00	€ 210,00
OZB	€ 422,00	€ 326,00	€ 329,00	€ 336,00	€ 339,00	€ 343,00
Totaal	€ 994,00	€ 832,00	€ 851,00	€ 874,00	€ 893,00	€ 905,00
Stijging woonlasten			2,3%	2,7%	2,2%	1,3%

Eenpersoonshuishoudens (eigenaar en gebruiker):

	2024		2025	2026	2027	2028
	Landelijk gem. COELO	Tholen	Tholen	Tholen	Tholen	Tholen
Afvalstoffenheffing	€ 279,00	€ 232,00	€ 245,00	€ 258,00	€ 272,00	€ 278,00
Riool- en waterzorgheffing	€ 210,00	€ 182,00	€ 182,00	€ 182,00	€ 182,00	€ 182,00
OZB	€ 422,00	€ 326,00	€ 329,00	€ 336,00	€ 339,00	€ 343,00
Totaal	€ 911,00	€ 740,00	€ 756,00	€ 776,00	€ 793,00	€ 803,00
Stijging woonlasten			2,2%	2,6%	2,2%	1,3%

Kwijtscheldingsbeleid

Voor mensen met lage inkomens, die voldoen aan de voorwaarden voor kwijtschelding van de Invorderingswet, bestaat de mogelijkheid van gehele kwijtschelding van bepaalde lasten. Het is gemeenten en waterschappen toegestaan om een ruimer kwijtscheldingsbeleid te voeren dan in de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 is geregeld. Dit wordt bereikt door de kosten van bestaan op een hoger percentage van de (genormeerde) bijstandsuitkering vast te stellen. De rijksregeling gaat uit van 90%. Sinds 1 januari 2002 hanteren wij de norm van 100%. In de begroting 2025 is op basis van ervaringscijfers van voorgaande jaren voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen een bedrag geraamd van € 127.000.

Een verzoek voor kwijtschelding van gemeentelijke- en/of waterschapsbelastingen moet ingediend worden bij SaBeWa Zeeland. Deze behandelt het verzoek en doet uitspraak voor zowel de gemeente als voor het waterschap.

Wij verlenen in voorkomende gevallen gehele of gedeeltelijke kwijtschelding van aanslagen:

- Afvalstoffenheffing;
- Riool- en waterzorgheffing voor gebruikers.

Noot:

Bron uitgave Atlas van de lokale lasten 2024 (COELO)

FINANCIELE BEGROTING 2025-2028

1. Overzicht van Baten en Lasten
2. Toelichting op het overzicht van Baten en Lasten
3. Uiteenzetting Financiële Positie
4. Overzicht van geraamde Baten en Lasten per taakveld

OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

(Bedragen x € 1.000)	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
0 Bestuur en Ondersteuning						
lasten	2.868	3.513	3.612	3.612	3.562	3.462
batens	358	507	539	539	539	539
saldo	2.510	3.006	3.073	3.073	3.023	2.923
1 Veiligheid						
lasten	3.012	3.229	3.343	3.336	3.436	3.435
batens	6	0	0	0	0	0
saldo	3.007	3.229	3.343	3.336	3.436	3.435
2 Verkeer en Vervoer						
lasten	5.015	5.559	5.819	5.477	5.485	5.551
batens	891	636	615	615	615	615
saldo	4.124	4.923	5.204	4.863	4.870	4.937
3 Economie						
lasten	6.443	8.397	2.415	2.629	399	400
batens	8.539	8.371	2.628	2.904	704	705
saldo	-2.097	26	-213	-275	-305	-305
4 Onderwijs						
lasten	3.902	5.065	5.044	5.055	5.048	5.033
batens	1.465	1.527	1.529	1.529	1.529	1.529
saldo	2.436	3.539	3.515	3.527	3.519	3.505
5 Sport, Cultuur en Recr.						
lasten	6.579	7.282	6.795	6.503	6.498	6.492
batens	890	519	529	506	506	506
saldo	5.689	6.763	6.265	5.997	5.992	5.986
6 Sociaal domein						
lasten	32.477	39.278	39.133	32.333	32.274	32.272
batens	15.226	13.428	12.275	6.075	6.075	6.075
saldo	17.251	25.850	26.859	26.258	26.200	26.197
7 Volksgezondheid en Milieu						
lasten	9.069	9.452	9.458	8.977	8.976	8.974
batens	7.523	7.239	7.376	7.531	7.531	7.526
saldo	1.546	2.213	2.082	1.445	1.445	1.448
8 Ruimte en Wonen						
lasten	5.748	7.457	7.767	3.775	4.019	3.155
batens	5.523	5.207	6.469	2.944	3.188	2.324
saldo	224	2.250	1.298	831	831	831
Saldo programma's						
lasten	75.112	89.231	83.386	71.697	69.696	68.775
batens	40.421	37.434	31.959	22.643	20.687	19.819
saldo	34.690	51.797	51.427	49.054	49.010	48.956

(Bedragen x € 1.000)

	Rekening 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028
Algemene dekkingsmiddelen						
lasten	1.464	656	713	646	734	680
baten	63.527	62.115	64.734	61.308	61.587	61.477
saldo	-62.062	-61.459	-64.021	-60.662	-60.853	-60.797
Overhead						
lasten	10.415	12.374	11.710	11.302	11.287	11.276
baten	319	221	283	283	283	283
saldo	10.096	12.153	11.427	11.019	11.004	10.993
Vennootschapsbelasting						
lasten	-37	0	0	0	0	0
baten	0	0	0	0	0	0
saldo	-37	0	0	0	0	0
Onvoorzien						
lasten	0	628	1.008	1.008	1.008	1.008
baten	0	0	0	0	0	0
saldo	0	628	1.008	1.008	1.008	1.008
Geraamd totaal saldo van baten en lasten						
lasten	86.954	102.888	96.818	84.653	82.726	81.739
baten	104.267	99.769	96.976	84.234	82.557	81.579
saldo	-17.313	3.119	-158	419	169	160
Mutaties in de reserves						
toevoeging reserves	6.274	25	25	25	25	25
onttrekking reserves	554	3.572	0	0	0	0
saldo	5.720	-3.547	25	25	25	25
Geraamd resultaat						
lasten	93.229	102.913	96.843	84.678	82.751	81.764
baten	104.821	103.342	96.976	84.234	82.557	81.579
saldo	-11.593	-429	-133	444	194	185

TOELICHTING OP HET OVERZICHT VAN BATEN EN LASTEN

Vergelijkende cijfers vorige jaren

Op grond van artikel 19 BBV worden hieronder de oorzaken gegeven van aanmerkelijke verschillen tussen de ramingen van het huidige en het vorige begrotingsjaar (na wijziging).

Bestuur en ondersteuning (€ 67.000)

Het nadelige verschil wordt met name veroorzaakt door het incidentele budget in 2025 voor strategische ondersteuning (€ 100.000) en door hogere salarislasten (€ 273.000). Anderzijds vallen de volgende budgetten uit 2024 weg:

- Actualisatie wachtgeldverplichtingen / re-integratie (€ 150.000);
- Opstellen dorpsagenda's (€ 100.000);
- Bezoek aan Itawa (€ 30.000);
- Vervanging GPS-ontvanger voor landmeter (€ 25.000).

Veiligheid (€ 115.000)

Het nadelige verschil wordt met name veroorzaakt door hogere salarisramingen (€ 36.000) en een hogere bijdrage aan gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Zeeland (€ 77.000).

Verkeer en vervoer (€ 281.000)

Het nadelige verschil wordt met name veroorzaakt door de incidentele budgetten in 2025 voor de mobiliteitshub Poortvliet (€ 75.000), het verbeteren van de toegankelijkheid van de openbare ruimte (€ 100.000) en het budget voor de uitfasering van hogedruk kwiklampen (€ 25.000). Daarnaast is er sprake van een verhoging van de bijdrage aan het waterschap als gevolg van de Wet herverdeling wegenbeheer (€ 65.000) en vervalt de bijdrage voor de uitleen van personeel (€ 25.000).

Economie (- € 239.000)

Het voordelige verschil wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van diverse budgetten uit 2024 voor:

- Maatregelen vitalisering van binnenstad Tholen (€ 56.000);
- Acties naar aanleiding van uitgevoerd arbeidsmarktonderzoek (€ 88.000);
- Nieuwe website van Eiland Tholen (€ 30.000).

Tevens is er sprake van een verwachte toename van de baten toeristenbelasting als gevolg van een stijging van het aantal overnachtingen (€ 75.000, o.b.v. realisatie 2023).

Onderwijs (- € 23.000)

Gezien de hoogte van het voordelige verschil behoeft dit geen nadere toelichting.

Sport, cultuur en recreatie (- € 498.000)

Het voordelige verschil wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van diverse budgetten uit 2024 voor:

- Inclusief spelen en kwaliteitsimpuls speeltuinen (€ 100.000);
- Verdrongen stad Reymerswael (€ 140.000, per saldo);
- Doelsubsidie Bibliotheek Oosterschelde (€ 75.000);
- Bijdrage aan streekmuseum De Meestof Sint-Annaland (€ 70.000);
- Strandje haven Sint Philipsland (€ 60.000);
- Op orde brengen oude stadhuis Tholen (€ 57.000);
- Opstellen landschapsontwikkelingsplan (€ 50.000);
- Inhuur capaciteit motie toerisme en recreatie, basis op orde (€ 50.000)
- Extra impuls kleine speeltuinen (€ 39.000);
- Realisatie beweegbos in Sint-Annaland (€ 35.000);
- Realisatie voetbalkooi in Scherpenisse (€ 39.000);
- Realisatie groenverbeterende maatregelen in Scherpenisse (€ 23.000);
- Realisatie 12+-speelplek in Scherpenisse (€ 32.000);
- Vervanging meubilair Meulvliet (€ 30.000);
- Wegwerken achterstanden in oud archief (€ 30.000);
- Inhuur projectleider voor opstellen plan van aanpak Four Freedoms (€ 20.000);
- Uitvoering archeologisch onderzoek kasteel Sint-Maartensdijk (€ 20.000).

Daar tegenover staat een stijging van de geraamde salarislasten (€ 343.000) en een hoger budget voor areaaluitbreiding groen (€ 30.000).

Sociaal domein (€ 1.009.000)

Het nadelige verschil wordt met name veroorzaakt door (1) een stijging van de geraamde salarislasten (€ 130.000), (2) een stijging van de lasten met betrekking tot de opvang van ontheemden Oekraïne (€ 400.000), (3) het wegvallen van de eigen bijdrage Wmo (160.000) en (4) een stijging van de lasten voor uitvoering van de Wmo (€ 585.000), Jeugdwet (€ 565.000), Participatiewet (€ 130.000) en Wsw / beschut werk (€ 140.000).

Daar tegenover staat het wegvallen van diverse budgetten uit 2024 voor:

- Uitvoering energietoeslag 130% (€ 833.000);
- Toegankelijkheid gebouwen (€ 90.000);
- Voorliggend veld (€ 100.000).

Verder vallen de lasten voor persoonsgebonden budgetten lager uit (€ 65.000).

Volksgesondheid en milieu (- € 131.000)

Het voordelige verschil wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van diverse budgetten uit 2024 voor:

- Uitvoering energietransitie en isolatiemaatregelenpakket (€ 59.000);
- Klimaatakkoord (€ 209.000);
- Circulaire economie (€ 15.000);
- Ruimen graven en herinrichten van nieuwe paden (€ 100.000).

Daar tegenover staan hogere salarisramingen (€ 88.000) en een hogere bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling Regionale Uitvoeringsdienst Zeeland (€ 184.000).

Ruimte en wonen (- € 951.000)

Het voordelige verschil wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van diverse budgetten uit 2024 voor:

- Implementatie Omgevingswet € 313.000;
- Experimenteerbudget knelpunten woningmarkt € 105.000;
- Smerdiek-West € 365.000;
- Sanering woonwagenlocatie € 200.000;
- Inhuur begeleiding woonwagenlocatie € 45.000;
- Handhaving permanente bewoning € 92.000.

Verder vallen de toegerekende rentelasten in 2025 lager uit (€ 40.000). Daar tegenover staan hogere lasten voor de inhuur voor toezicht en handhaving (€ 125.000) en hogere salarisramingen (€ 100.000).

Algemene dekkingsmiddelen (- € 2.562.000)

Het voordelige verschil wordt met name veroorzaakt door een hogere uitkering gemeentefonds (€ 1.861.000), hogere baten OZB (€ 341.000) en een hogere dividenduitkering ZEH (€ 1.192.000)

Anderzijds dalen de rentebaten in 2025 met € 735.000. Het uitgangspunt is immers dat alle investeringen tot en met 2024 zijn uitgevoerd. Verder dalen de baten hondenbelasting met € 40.000 en stijgt de bijdrage aan gemeenschappelijke regeling Sabewa Zeeland met € 52.000.

Overhead (- € 725.000)

Het voordelige verschil wordt met name veroorzaakt door het wegvallen van diverse incidentele budgetten uit 2024 voor:

- Vervanging personeel opvang Oekraïne € 230.000;
- ICT-voorzieningen € 236.000;
- Informatiebeveiliging € 95.000;
- Datagestuurd werken € 75.000;
- Implementatie nieuw salarissysteem € 85.000;
- Tholen met de tijd mee € 185.000;
- Periodiek medisch onderzoek € 40.000;
- Vervanging pensioengerechtigde medewerker € 42.000;
- Aanschaf elektrische bureaus € 30.000.

Anderzijds is er sprake van een incidenteel budget in 2025 voor de vervanging van de vloerbedekking van het gemeentehuis (€ 200.000) en neemt de bijdrage aan de gemeenschappelijke regeling ICT WBW toe (€ 122.000).

Ramingsgronden

De belangrijkste financiële uitgangspunten die wij hebben gehanteerd bij het samenstellen van de programmabegroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 worden hieronder vermeld:

Structureel en reëel evenwicht

De begroting moet structureel en reëel in evenwicht zijn. De provincie Zeeland ziet daarop toe. Als de begroting in 2025 niet structureel en reëel in evenwicht is, dan dienen we ervoor te zorgen dat dit evenwicht tijdig in de meerjarenraming hersteld wordt, uiterlijk in 2028.

Uitkering gemeentefonds

De Meicirculaire 2024 is bepalend voor de raming van de uitkering gemeentefonds voor 2025 en verdere jaren.

Sociaal domein

De budgetten voor Jeugd en Wmo worden geraamd in overeenstemming met de begroting 2025 van gemeenschappelijke regeling GGD Zeeland (inclusief IJZ) en gemeenschappelijke regeling SWVO.

Gemeenschappelijke regelingen

Wij hanteren de VZG-richtlijn. De toegestane inflatiecorrectie voor de begroting 2025 van Zeeuwse gemeenschappelijke regelingen bedraagt 3,9%.

Rente

Aan de reserves voegen wij geen rente toe. Bij nieuwe investeringen rekenen wij voor 2025 met een rente van 3,5%.

Ontwikkeling loonkosten en premies

In afwachting van een nieuwe CAO houden wij voor 2025 rekening met een stijging van de salarissen met € 600.000. Dit komt overeen met ongeveer 3%.

Dividenden (ZEH N.V. en GBE Aqua B.V.)

In de periode van 2024 tot en met 2033 vinden dividenduitkeringen plaats ten laste van de overige reserves van ZEH N.V. (voorheen PZEM). De gemeente Tholen heeft een aandeel van 2,7% in ZEH. Een gedeelte van het dividend 2024 dient, zoals afgesproken in de aandeelhoudersovereenkomst, te worden aangewend voor het aflossen van de lening van GBE Aqua B.V. Onderstaand een indicatie van de dividenduitkeringen in de komende jaren:

(x € 1 miljoen)	2024	2025	2026	2027-2033	Totaal
Totaal dividend ZEH N.V.	479,00	200,00	200,00	100,00	1.579,00
Aandeel gem. Tholen (2,7%)	12,93	5,40	5,40	2,70	42,63
Aflossing lening GBE Aqua B.V.	4,35	0,00	0,00	0,00	4,35
Nettodividend na aflossing	8,58	5,40	5,40	2,70	38,29

De dividenden zijn sterk afhankelijk van prijsontwikkelingen op de energiemarkt, beschikbaarheid van de kerncentrale en daarnaast afhankelijk van de ontwikkeling van de verplichting voor vroegtijdige sluiting van de kerncentrale. Jaarlijks wordt het definitieve dividend vastgesteld aan de hand van het voorstel in de algemene vergadering van aandeelhouders. De provincie heeft in zijn rol als toezichthouder aangegeven dat de dividenduitkering tot een maximum van 50% van € 100 miljoen als structureel dekkingsmiddel in de begroting kan worden opgenomen. Voor Tholen komt dit neer op een bedrag van € 1,350 miljoen (50% x € 100 miljoen x 2,7%). De dividenden van ZEH zijn eindig en lopen vooralsnog tot eind 2033. De geraamde dividenduitkering bouwen we daarom jaarlijks met € 150.000 af.

Het meerjarige dividend van Evides is fors naar beneden bijgesteld. Vorig jaar gingen we nog uit van een structureel dividend van € 14 miljoen vanaf 2025. In de huidige prognoses blijkt dat het dividend voor 2025 naar beneden is bijgesteld tot circa € 8 miljoen en verder daalt tot € 6 miljoen vanaf 2026. We mogen van de provincie maximaal 2,7% van € 6 miljoen als structureel dekkingsmiddel in de begroting opnemen.

Incidentele baten en lasten

Bij de wijziging van de artikelen 189 en 203 van de Gemeentewet is het begrip evenwicht van baten en lasten nader gedefinieerd in structureel en reëel evenwicht. Het bestaan van structureel evenwicht is vast te stellen als inzicht bestaat in het deel van de baten en lasten dat structureel respectievelijk incidenteel is. Hieronder wordt een overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma weergegeven.

	2025	2026	2027	2028
Incidentele lasten				
<i>Bestuur en Ondersteuning</i>				
Opstellen dorpsagenda's	50.000	50.000	-	-
<i>Veiligheid</i>				
Overige incidentele lasten (afzonderlijk < € 50.000)	7.000	-	-	-
<i>Verkeer en Vervoer</i>				
Mobiliteitshub Poortvliet	75.000	-	-	-
Toegankelijkheid openbare ruimte	100.000	-	-	-
AMENDEMENT 13: Tijdelijke verhoging onderhoudsniveau	150.000	-	-	-
Overige diverse incidentele lasten (afzonderlijk < € 50.000)	55.000	25.000	-	-
<i>Economie</i>				
Overige incidentele lasten (afzonderlijk < € 50.000)	30.000	30.000	-	-
<i>Onderwijs</i>				
Inhuur facilitair beheer brede scholen	75.000			
<i>Sport, Cultuur en Recreatie</i>				
Actieplan bomen	50.000	-	-	-
Cofinanciering belevingsconcept Verdonken stad Reymerswaal	100.000	-	-	-
Overige diverse incidentele lasten (afzonderlijk < € 50.000)	115.000	-	-	-
<i>Sociaal Domein</i>				
Beleidsondersteuning PW inburgering en asielbeleid	90.000	-	-	-
Tijdelijke formatie consulent inburgering (1fte)	60.000	-	-	-
Inhuur consulent jeugd (1fte)	80.000	-	-	-
Beleidsondersteuning zorg en veiligheid	100.000	-	-	-
Opvang ontheemden Oekraïne	3.400.000	-	-	-
Crisisnoodopvang	2.500.000	-	-	-
Toegankelijkheid gemeentelijke gebouwen	125.000	-	-	-
Overige diverse incidentele lasten (afzonderlijk < € 50.000)	70.000	-	-	-
<i>Volksgezondheid en Milieu</i>				
Bewegingsonderwijs	50.000	-	-	-
Uitvoering extra bodemtaken (basistaken)	50.000	-	-	-
Uitvoeringsbudget visie energiebalans	125.000	-	-	-
Verduurzamingsmaatregelen gemeentelijke gebouwen	100.000	-	-	-
Stimuleringsproject verduurzaming sport kerken en cultuur	250.000	-	-	-
Overige diverse incidentele lasten (afzonderlijk < € 50.000)	83.000	48.000	-	-

	2025	2026	2027	2028
<i>Ruimte en Wonen</i>				
Adviseur ruimtelijke ordening	115.000	-	-	-
Juridisch advies complexe ruimtelijke projecten	60.000	-	-	-
Juridisch advies bij handhaving	110.000	-	-	-
Inhuur bouwtoezicht en klachtenafhandeling	125.000	-	-	-
Overige diverse incidentele lasten (afzonderlijk < € 50.000)	58.000	-	-	-
<i>Overhead</i>				
Intensievere samenwerking informatie	130.000	-	-	-
Onderhoud gemeentehuis	200.000	-	-	-
Overige diverse incidentele lasten (afzonderlijk < € 50.000)	55.000	-	-	-
Totaal incidentele lasten	8.743.000	153.000	0	0
Incidentele baten				
<i>Sociaal Domein</i>				
Opvang ontheemden Oekraïne	4.000.000			
Crisisnoodopvang	2.500.000			
Totaal incidentele baten	6.500.000	0	0	0
Saldo incidentele baten en lasten	2.243.000	153.000	0	0

Structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves

Hieronder wordt een overzicht van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves weergegeven.

	2025	2026	2027	2028
Reserve flankerend personeelsbeleid	25.000	25.000	25.000	25.000
Totaal toevoegingen (lasten)	25.000	25.000	25.000	25.000
Totaal onttrekkingen (baten)	0	0	0	0
Saldo	25.000	25.000	25.000	25.000

Structureel begrotingssaldo / structurele exploitatieruimte

Door het betrekken van het saldo van incidentele baten en lasten bij het begrotingssaldo met de cijfers uit het overzicht van baten en lasten wordt inzicht gegeven in het structureel begrotingssaldo.

	2025	2026	2027	2028
Geraamd totaal saldo van baten en lasten	158.344	-419.141	-169.025	-160.089
Mutaties in reserves	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Geraamd resultaat	133.344	-444.141	-194.025	-185.089
Waarvan incidentele baten en lasten	2.243.000	153.000	0	0
Structureel begrotingssaldo	2.376.344	-291.141	-194.025	-185.089
Post onvoorzien	1.008.000	1.008.000	1.008.000	1.008.000
Structurele exploitatieruimte	3.384.344	716.859	813.975	822.911

UITEENZETTING FINANCIËLE POSITIE EN TOELICHTING

Algemeen

De term financiële positie kan worden gedefinieerd als het vermogen van de gemeente Tholen in relatie tot de exploitatie, met inachtneming van de risico's. Deze term is daarom een breder begrip dan het vermogen, maar is ook een breder begrip dan het weerstandsvermogen. Het weerstandsvermogen richt zich namelijk alleen op de mogelijkheden tot het opvangen van onverwachte tegenvallers. De uiteenzetting van de financiële positie maakt duidelijk hoe de gemeente er financieel voor staat.

Financiële positie

Op grond van het BBV dient meerjarig een verplichte basisset aan financiële kengetallen opgenomen te worden. Voor de kengetallen wordt verwezen naar de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing. De kengetallen geven gezamenlijk op eenvoudige wijze inzicht in de financiële positie.

Programmabegroting 2025 en meerjarenraming 2026-2028

Op basis van de vastgestelde kadernota 2025 hebben wij de programmabegroting 2025 en de meerjarenraming 2026-2028 opgesteld. De meerjarenraming laat de volgende saldi zien (bedragen x € 1.000):

	2025	2026	2027	2028
Saldo	-133	444	194	185

Investerings

Hieronder wordt het totaal van de investeringplanningen 2025 t/m 2028 weergegeven (bedragen x € 1.000):

	2025	2026	2027	2028
Geplande investeringen bruto	5.104	5.883	2.143	2.679
Bijdragen derden	-1.489	-1.129	-1.129	-1.129
Geplande investeringen netto	3.615	4.754	1.014	1.550

Voor een gedetailleerd overzicht van de geplande investeringen voor de jaren 2025 tot en met 2028 wordt verwezen naar de bijlage Investeringsplanning 2025-2028. Om te zorgen dat de kosten van de investeringen ten laste komen van burgers en bedrijven die er profijt van hebben, is vanaf 2017 de systematiek van activering en afschrijving voor alle investeringen gelijk getrokken: ook investeringen met een maatschappelijk nut (bijv. rehabilitaties van wegen) worden geactiveerd en over de verwachte toekomstige gebruiksduur afgeschreven. Daarmee wordt tegelijkertijd een betere vergelijkbaarheid tussen gemeenten verkregen.

Stand en verloop van de reserves

Hieronder wordt het (meerjarig) verloop van de reserves weergegeven:

OVERZICHT VERLOOP STAND RESERVES					
periode 1 januari 2025 / 1 januari 2029					
1	2	3	4	5	6
NAAM RESERVE	saldo per 1 januari 2025	saldo per 1 januari 2026	saldo per 1 januari 2027	saldo per 1 januari 2028	saldo per 1 januari 2029
<i>Algemene reserves</i>					
Algemene reserve (vrij besteedbaar)	2.793.000	2.793.000	2.793.000	2.793.000	2.793.000
Idem (niet vrij besteedbaar)	43.161.000	43.161.000	43.161.000	43.161.000	43.161.000
Begrotingsaldo	0	133.000	-311.000	-505.000	-690.000
<i>Overige bestemmingsreserves</i>					
Oekraïne-middelen	8.662.000	8.662.000	8.662.000	8.662.000	8.662.000
Deelneming GBE Aqua B.V.	4.592.000	4.592.000	4.592.000	4.592.000	4.592.000
Studiefaciliteiten	385.000	385.000	385.000	385.000	385.000
Investeringsfonds samenleving	233.000	233.000	233.000	233.000	233.000
Flankerend personeelsbeleid	133.000	158.000	183.000	208.000	233.000
ISV	71.000	71.000	71.000	71.000	71.000
Totaal reserves	60.030.000	60.188.000	59.769.000	59.600.000	59.440.000
<i>Mutaties</i>		<i>-158.000</i>	<i>-419.000</i>	<i>-169.000</i>	<i>-160.000</i>

De reservepositie van de gemeente blijft de komende jaren stabiel rond de € 60 miljoen.

Stand en verloop van de voorzieningen

Hieronder wordt het (meerjarig) verloop van de voorzieningen weergegeven:

OVERZICHT VERLOOP STAND VOORZIENINGEN					
periode 1 januari 2025 / 1 januari 2029					
1	2	3	4	5	6
NAAM VOORZIENING	saldo per 1 januari 2025	saldo per 1 januari 2026	saldo per 1 januari 2027	saldo per 1 januari 2028	saldo per 1 januari 2029
<u>Voorz. voor verplichtingen, verliezen en risico's</u>					
Pensioenen (vml.) wethouders	2.821.000	2.745.000	2.669.000	2.593.000	2.517.000
Precariobelasting	1.750.000	1.750.000	1.750.000	1.750.000	1.750.000
Spaarverlof	575.000	692.000	796.000	887.000	978.000
Wachtgeldverplichtingen	88.000	48.000	8.000	0	0
<u>Onderhoudsegalisatievoorzieningen</u>					
Groot onderhoud havens	457.000	470.000	497.000	529.000	500.000
Groot onderhoud wegen	1.826.000	1.721.000	1.336.000	1.238.000	734.000
Groot onderhoud gebouwen	92.000	100.000	118.000	133.000	148.000
<u>Voorz. toekomstige vervangingsinvesteringen</u>					
Vervangingsinvesteringen riolering	911.000	855.000	799.000	743.000	687.000
<u>Beklemde middelen van derden met spec. aanw.richting</u>					
Riolering	433.000	421.000	409.000	397.000	385.000
Afvalstoffenheffing	183.000	129.000	18.000	6.000	5.000
Begraafplaatsen	362.000	342.000	322.000	302.000	287.000
Legaat mevrouw Vercouteren	22.000	22.000	22.000	22.000	22.000
Totaal voorzieningen	9.520.000	9.295.000	8.744.000	8.600.000	8.013.000
<i>Mutaties</i>		-225.000	-551.000	-144.000	-587.000

Woonlastendruk

Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) publiceert jaarlijks een Atlas van de lokale lasten. Hierin is onder andere een overzicht opgenomen van het gemiddelde lastenniveau in alle gemeenten in Nederland. In dit overzicht stond de gemeente Tholen in 2024, in de rangorde van goedkoop naar duur, voor wat betreft de meerpersoonshuishoudens op plaats 28 (2023: 34). De gemiddelde woonlasten in Nederland bedragen in 2024 voor een meerpersoonshuishouden (eigenaar en gebruiker) € 994 en voor een éénpersoonshuishouden (eigenaar en gebruiker) € 911. Voor meer informatie verwijzen we u naar de paragraaf Lokale heffingen.

Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume

Onder arbeidskosten gerelateerde verplichtingen worden de aanspraken verstaan op toekomstige uitkeringen door het huidige dan wel voormalige personeel. Het BBV schrijft voor dat voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen verplichting mag worden opgenomen, gezien het feit dat het geen nuttige toevoeging is en de jaarlijkse verplichtingen worden opgenomen in de begroting en de meerjarenraming. Dit biedt voldoende garantie omdat de lasten ieder jaar globaal vergelijkbaar zijn. Om wel het benodigde inzicht te verkrijgen is de eis gesteld om deze verplichtingen in de toelichting op de financiële positie op te nemen. De jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume betreffen met name de overlopende verlofaanspraken (ca. € 550.000).

Geprognosticeerde begin- en eindbalans

Met het oog op een betere raming en beheersing van het EMU-saldo wordt in artikel 20 BBV voorgeschreven dat bij de uiteenzetting van de financiële positie een geprognosticeerde balans voor het begrotingsjaar wordt opgenomen. Op grond van artikel 22, lid 1 BBV dient dit ook voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar te geschieden. Met het opnemen van een geprognosticeerde balans, ook in de meerjarenraming, krijgt uw raad meer inzicht in de ontwikkeling van onder meer investeringen, het aanwenden van reserves en voorzieningen en in de financieringsbehoefte. De geprognosticeerde balans voor het begrotingsjaar en de meerjarenraming bevat tenminste de posten die nodig zijn om het gemeentelijke aandeel in het EMU-saldo te kunnen afleiden: de som van de mutaties van de vaste en vlottende financiële activa minus de som van de mutaties van de vaste en vlottende schuld.

Activa	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<u>Vaste activa</u>							
Materiële vaste activa	58.910.000	65.090.000	92.184.000	92.469.000	93.807.000	91.407.000	89.487.000
Immateriële vaste activa	1.260.000	1.136.000	987.000	858.000	732.000	607.000	482.000
Financiële vaste activa							
<i>Kapitaalverstrekingen</i>	2.494.000	4.890.000	5.190.000	5.190.000	5.190.000	5.190.000	5.190.000
<i>Leningen aan verbonden partijen</i>	2.075.000	947.000	947.000	947.000	947.000	947.000	947.000
<i>Overige langlopende leningen u/g</i>	1.281.000	1.623.000	1.623.000	1.623.000	1.623.000	1.623.000	1.623.000
<i>Overige uitzettingen</i>	2.763.000	2.763.000	2.763.000	2.763.000	2.763.000	2.763.000	2.763.000
Totaal vaste activa	68.783.000	76.449.000	103.694.000	103.850.000	105.062.000	102.537.000	100.492.000
<u>Vlottende activa</u>							
Vorraden	11.534.000	18.675.000	11.332.000	6.856.000	4.229.000	2.844.000	3.325.000
Vorderingen	30.739.000	39.404.000	8.662.000	8.662.000	8.662.000	8.662.000	8.662.000
Liquide middelen	1.246.000	417.000	0	0	0	0	0
Overlopende activa	6.503.000	2.127.000	0	0	0	0	0
Totaal vlottende activa	50.022.000	60.623.000	19.994.000	15.518.000	12.891.000	11.506.000	11.987.000
Totaal activa	118.805.000	137.072.000	123.688.000	119.368.000	117.953.000	114.043.000	112.479.000

Passiva	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
<u>Eigen vermogen</u>							
Eigen vermogen	45.836.000	63.149.000	60.030.000	60.188.000	59.769.000	59.600.000	59.440.000
Totaal eigen vermogen	45.836.000	63.149.000	60.030.000	60.188.000	59.769.000	59.600.000	59.440.000
<u>Vreemd vermogen</u>							
Voorzieningen	9.498.000	9.706.000	9.520.000	9.295.000	8.744.000	8.600.000	8.012.000
Langlopende schulden	55.715.000	52.058.000	46.141.000	42.204.000	38.266.000	34.329.000	30.392.000
Totaal vreemd vermogen	65.213.000	61.764.000	55.661.000	51.499.000	47.010.000	42.929.000	38.404.000
<u>Vlottende passiva</u>							
Kortlopende schulden	3.012.000	5.755.000	7.997.000	7.681.000	11.174.000	11.514.000	14.635.000
Overlopende schulden	4.744.000	6.404.000	0	0	0	0	0
Totaal vlottende passiva	7.756.000	12.159.000	7.997.000	7.681.000	11.174.000	11.514.000	14.635.000
Totaal passiva	118.805.000	137.072.000	123.688.000	119.368.000	117.953.000	114.043.000	112.479.000

Naast het belang van de geprognosticeerde balans voor de raming en beheersing van het EMU-saldo zijn bovengenoemde cijfers tevens benut als input voor de kengetallen omtrent de financiële positie (zie paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing").

EMU-saldo

Het BBV vereist eveneens dat in de uiteenzetting van de financiële positie een berekening van het aandeel van de gemeente in het EMU-saldo over het vorige begrotingsjaar, de berekening van het geraamde bedrag van het begrotingsjaar en de berekening van het geraamde bedrag over de drie jaren volgend op het begrotingsjaar, wordt opgenomen (artikel 23 BBV). Het EMU-saldo is het saldo van de inkomsten en uitgaven van de totale overheid. Dit EMU-saldo wijkt nogal af van het begrip exploitatiesaldo waarmee lokale overheden werken. Nederland moet jaarlijks haar EMU-saldo verstrekken aan de Europese Unie. Het EMU-tekort van een EU-lidstaat mag namelijk maximaal 3% van het bruto binnenlands product (bbp) bedragen.

	Omschrijving (bedragen x € 1.000)	2025	2026	2027	2028
	Exploitatiesaldo voor mutaties reserves	158	-419	-169	-160
+	Afschrijvingen	3.459	3.542	3.539	3.594
+	Bruto dotaties aan de post voorzieningen	2.493	2.481	2.468	2.466
-	Uitgaven aan investeringen	5.104	5.883	2.143	2.679
+	De op investeringen in mindering gebrachte bijdragen	1.489	1.129	1.129	1.129
-	Uitgaven grondexploitatie etc.	2.576	1.410	650	1.264
+	Verkoopopbrengsten van grond	7.052	4.037	2.035	783
-	Boekwinst op grondverkoop	-	-	-	-
-	Betalingen ten laste van voorzieningen	2.718	3.032	2.612	3.054
	Berekend EMU-saldo	4.253	445	3.597	816

OVERZICHT VAN DE GERAAMDE BATEN EN LASTEN PER TAAKVELD

Op grond van het gewijzigde Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) dient vanaf 2017 een overzicht gegeven te worden van de geraamde baten en lasten per taakveld. Hieronder wordt dit overzicht weergegeven:

Taakveld	Lasten	Baten	Saldo
0.1 Bestuur	1.974.500	-	-1.974.500
0.2 Burgerzaken	1.637.300	539.000	-1.098.300
0.4 Overhead	11.710.265	283.000	-11.427.265
0.5 Treasury	190.406	1.658.000	1.467.594
0.61 OZB woningen	518.000	3.522.000	3.004.000
0.62 OZB niet-woningen	-	2.710.000	2.710.000
0.63 Parkeerbelasting	-	6.000	6.000
0.64 Belastingen overig	5.000	12.000	7.000
0.7 Uitkering Gemeentefonds	-	56.826.000	56.826.000
0.8 Overige baten en lasten	1.008.000	-	-1.008.000
0.10 Mutaties reserves	25.000	-	-25.000
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.484.300	-	-2.484.300
1.2 Openbare orde en veiligheid	859.000	-	-859.000
2.1 Verkeer en Vervoer	5.313.040	287.000	-5.026.040
2.2 Parkeren	24.100	-	-24.100
2.3 Recreatieve havens	125.600	106.000	-19.600
2.4 Economische havens en waterwegen	355.995	221.700	-134.295
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1.988.091	1.988.091	-
3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	254.250	-	-254.250
3.4 Economische promotie	173.000	640.000	467.000
4.2 Onderwijshuisvesting	2.655.545	481.000	-2.174.545
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.388.250	1.047.500	-1.340.750
5.1 Sportbeleid en activering	346.000	4.000	-342.000
5.2 Sportaccommodaties	1.993.215	342.300	-1.650.915
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	457.370	7.500	-449.870
5.4 Musea	400.900	-	-400.900
5.5 Cultureel erfgoed	773.600	46.500	-727.100
5.6 Media	533.300	23.000	-510.300
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	2.290.350	106.000	-2.184.350
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	9.059.300	6.601.700	-2.457.600

Taakveld		Lasten	Baten	Saldo
6.23	Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	1.707.000	-	-1.707.000
6.3	Inkomensregelingen	8.327.800	5.673.000	-2.654.800
6.4	WSW en beschut werk	2.452.000	-	-2.452.000
6.5	Arbeidsparticipatie	843.500	-	-843.500
6.60	Hulpmiddelen en diensten (Wmo)	1.585.000	-	-1.585.000
6.71a	Hulp bij het huishouden (Wmo)	2.779.000	-	-2.779.000
6.71b	Begeleiding (Wmo)	2.272.000	-	-2.272.000
6.71c	Dagbesteding (Wmo)	1.215.000	-	-1.215.000
6.752	Jeugdhulp ambulantly regionaal	1.576.500	-	-1.576.500
6.762	Jeugdhulp met verblijf regionaal	3.965.000	-	-3.965.000
6.763	Jeugdhulp met verblijf landelijk	287.000	-	-287.000
6.791	PGB Wmo	200.000	-	-200.000
6.792	PGB Jeugd	70.000	-	-70.000
6.811	Beschermd wonen (Wmo)	195.200	-	-195.200
6.821	Jeugdbescherming	777.000	-	-777.000
6.822	Jeugdreclassering	70.000	-	-70.000
6.91	Coördinatie en beleid Wmo	856.000	-	-856.000
6.92	Coördinatie en beleid Jeugd	896.000	-	-896.000
7.1	Volksgezondheid	1.810.290	210.000	-1.600.290
7.2	Riolering	2.009.100	2.555.000	545.900
7.3	Afval	3.080.560	3.589.000	508.440
7.4	Milieubeheer	2.178.300	500.000	-1.678.300
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	380.020	522.300	142.280
8.1	Ruimte en leefomgeving	626.400	30.000	-596.400
8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	5.700.056	5.884.456	184.400
8.3	Wonen en bouwen	1.440.600	554.300	-886.300
Totaal		96.843.003	96.976.347	133.344

BIJLAGEN

1. Investeringsplanning 2025
2. Investeringsplanning 2026
3. Investeringsplanning 2027
4. Investeringsplanning 2028

INVESTERINGSPLANNING 2025

OMSCHRIJVING	Investering bruto	Bijdragen derden	Investering netto	Afschrijving (in jaren)	Opmerkingen
Vervoermiddelen Gemeentebedrijf (3x)	165.000	0	165.000	10	Kadernota 2022/2024
Wegen: reconstructies	1.133.750	0	1.133.750	25	Beleidsplan april 2024
Openbare verlichting	185.443	0	185.443	35	Beleidsplan april 2024
Trailerhelling haven Tholen	100.000	0	100.000	25	Kadernota 2025
Herinvulling locatie De Veste Tholen	220.000	0	220.000	25	Kadernota 2025
Renovatie Calvijn College	1.341.000	0	1.341.000	25	Kadernota 2022
Renovatie molens	830.000	360.000	470.000	50	Kadernota 2025
Vervangingsinvesteringen riolering	627.016	627.016	0	0	Beleidsplan december 2022
Verbeteringsinvesteringen riolering	231.097	231.097	0	0	Beleidsplan december 2022
Vervangingsinvesteringen grondwater	89.500	89.500	0	0	Beleidsplan december 2022
Verbeteringsinvesteringen grondwater	11.500	11.500	0	0	Beleidsplan december 2022
Vervangingsinvesteringen gemalen	170.000	170.000	0	0	Beleidsplan december 2022
Totaal	5.104.306	1.489.113	3.615.193	-	

INVESTERINGSPLANNING 2026

OMSCHRIJVING	Investing bruto	Bijdragen derden	Investing netto	Afschrijving (in jaren)	Opmerkingen
Vervanging machines	188.000	0	188.000	10	Kadernota 2023/2024
Wegen: reconstructies	380.900	0	380.900	25	Beleidsplan april 2024
Openbare verlichting	95.507	0	95.507	35	Beleidsplan april 2024
Nieuwbouw OBS De Heenetrecht Oud-V.	1.160.000	0	1.160.000	40	Kadernota 2023
Nieuwbouw BBS St Anthonius Oud-V.	1.756.000	0	1.756.000	40	Kadernota 2023
Nieuwbouw BBS De Ark Oud-Vossemeer	1.174.000	0	1.174.000	40	Kadernota 2023
Vervangingsinvesteringen riolering	627.016	627.016	0	0	Beleidsplan december 2022
Verbeteringsinvesteringen riolering	231.097	231.097	0	0	Beleidsplan december 2022
Vervangingsinvesteringen grondwater	89.500	89.500	0	0	Beleidsplan december 2022
Verbeteringsinvesteringen grondwater	11.500	11.500	0	0	Beleidsplan december 2022
Vervangingsinvesteringen gemalen	170.000	170.000	0	0	Beleidsplan december 2022
Totaal	5.883.520	1.129.113	4.754.407	-	

INVESTERINGSPLANNING 2027

OMSCHRIJVING	Investering bruto	Bijdragen derden	Investering netto	Afschrijving (in jaren)	Opmerkingen
Vervanging vervoermiddelen (2)	178.000	0	178.000	10	Kadernota 2024
Wegen: reconstructies	716.900	0	716.900	25	Beleidsplan april 2024
Wegen: kunstwerken	47.250	0	47.250	25	Beleidsplan april 2024
Openbare verlichting	72.030	0	72.030	35	Beleidsplan april 2024
Vervangingsinvesteringen riolering	627.016	627.016	0	0	Beleidsplan december 2022
Verbeteringsinvesteringen riolering	231.097	231.097	0	0	Beleidsplan december 2022
Vervangingsinvesteringen grondwater	89.500	89.500	0	0	Beleidsplan december 2022
Verbeteringsinvesteringen grondwater	11.500	11.500	0	0	Beleidsplan december 2022
Vervangingsinvesteringen gemalen	170.000	170.000	0	0	Beleidsplan december 2022
Totaal	2.143.293	1.129.113	1.014.180	-	

INVESTERINGSPLANNING 2028

OMSCHRIJVING	Investering bruto	Bijdragen derden	Investering netto	Afschrijving (in jaren)	Opmerkingen
Wegen: reconstructies	1.479.200	0	1.479.200	25	Beleidsplan april 2024
Openbare verlichting	70.442	0	70.442	35	Beleidsplan april 2024
- Vervangingsinvesteringen riolering	627.016	627.016	0	0	Beleidsplan december 2022
Verbeteringsinvesteringen riolering	231.097	231.097	0	0	Beleidsplan december 2022
Vervangingsinvesteringen grondwater	89.500	89.500	0	0	Beleidsplan december 2022
Verbeteringsinvesteringen grondwater	11.500	11.500	0	0	Beleidsplan december 2022
Vervangingsinvesteringen gemalen	170.000	170.000	0	0	Beleidsplan december 2022
Totaal	2.678.755	1.129.113	1.549.642	-	